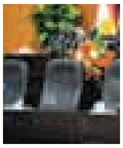

سیاسەت

ژنان لە کابینەی نوێی حکوومەتدا بێدەنگ نابن 11

کۆمەڵایەتی

لە سوجدەی نوێژی مەغریبدا
کوڕێک بەتەور دایکی خۆشەویستەکەی کوشت 22

وەرزش

دوو ژمارەی تازەی پێوانەییان تۆمار کرد
(گولستان و بەهار) بە زێڕ و زیوەوە بۆ
کوردستان گەڕانەوە 36

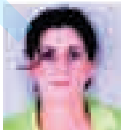

تەندروستی

هەولێر خەریکە دەخنکێت 40

کلتوور

شەوی خەنەبەندان 54

ناونیشان: هەولێر - شاری خەونەکان
warvin.press@yahoo.com

خاوەن ئیمتیاز و سەرنووسەر: لەنجە عەبدوڵڵا Lanjaebdulla@yahoo.com
سەرپەرشتیاری ڕۆژنامەوانی: عەبدولڕەحمان عەلی ebdulrehmaneli@yahoo.com
جێگری سەرنووسەر: تەنیا کوردی tanya_kurdy@yahoo.com
بەڕێوەبەری نووسین: بەهرە حەمەڕەش behre2009@yahoo.com
راوێژکاری یاسایی: فەوزیە فەقێ ڕەشید
راوێژکاری دەروونی: د. توانا عەبدولڕەحمان
راوێژکاری کۆمەڵایەتی: مامۆستا هەتاو کەریم

فایلەکان

کۆمەڵایەتی: تاڤگە عەلی tavga2004@yahoo.com
تەندروستی: شیلان یاسین shelan_yasen@yahoo.com
وەرزش: ئەرسەلان عەبدوڵڵا arsalansport@gmail.com

نوسینگەکان

کەرکووک: سەماح سەمەد
سلێمانی: ئازیز مەحمود
دهۆک: هەڵز عەلی

بەڕێوەبەری کارگێڕی
ڕێباز عەبدوڵڵا
07504624506

بۆ ریکلام پەیوەندی بەم ژمارە بکەن:
mob:07504624506
Normal: 0662647813

دابەشکردن: خانەی سەهەند

Designed by - Wshyar Muhamad mustafa
Mob: 0750 -794-38-38 Email: m.wshyar@yahoo.com

www.netewe.com

فۆتۆ: هێمن

www.metewe.com

کابینەی گەندەڵی...

٦٢٥ دۆسیەی گەندەڵی حکوومەتەکەی مالیکی ئاشکرا دەکرێن

وارڤین – بەغـــداد: دوای ئەوەی پەرلەمانی عیراق، بەمەبەســتی لێپێچینەوە بانگهێشتی چەنــد وەزیرێکـــی کابینەی مالیکـــی کرد، تـــا لەهـــۆکاری گەندەڵـــی وەزارەتەکانیان بکۆڵێتەوە، بەهۆی گوشـــاری سیاســـییەوە وەزیرەکان ئامـــادەی دانیشـــتنی پەرلەمان نەبـــوون و ســـەرۆکی لیژنـــەی یاسـایی پەرلەمانیش کابینەی مالیکی، بەگەندەڵترین کابینە لەمێژووی عێراقدا وەسف دەکات.

سەرۆکی لیژنەی یاســایی پەرلەمانی عێراق، بەهـــا ئەلئەعرەجی رایگەیاند کـــە کابینەی مالیکـــی لەمێـــژووی عێراقـــدا گەندەڵترین کابینەیـــەو ئامـــاژەی بەوەدا کە گوشـــاری سیاســـی لەنێو هۆڵی پەرلەماندا بووەتە رێگر لەبەردەم لێپێچینەوە لەبەرپرسانی کابینەکەی مالیکـــی. ئەلئەعرەجی هەروەهـــا گوتی کە ٦٢٥ دۆســـیەی گەندەڵی ئەو کابینەیە لەژێر دەستدایە کە دەســـتەی پاکرێیی پەرلەمان، ئاشکرایکردوون.

هاوکات ئەندامی ئەنجوومەتی نوێنەرانی عیراق دکتۆر رەئوف عوســـمان دەڵێت لەلێدوانێکی تایبەتـــدا بەوارڤینی راگەیاند کە پێویســـتە چەندین وەزیری کابینەکەی مالیکی بانگهێشتی پەرلەمـــان بکرێن، "چونکـــە وەزارەتەکانیان لەئەنجامدانی گەندەڵییەکانـــدا بەردەوامن". دکتـــۆر رەئوفیش وەک بەهـــا ئەلئەعرەجی، ئامادەنەبوونـــی وەزیرەکانی کابینەی مالیکی لەپەرلەمان بەهۆکارێکی سیاسی دەزانێت.

دوا پێشنیاز بۆ کەرکووک

وارڤیـــن – هەولێـــر: دوای نزیکبوونـــەوەی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکان و پەرلەمانی عێراق، ١٠٠ پەرلەمەنتاری ســـەر بەکوتلەکانی عەرەب و تورکمان، واژۆیـــان کۆکردووەتەوەو بەلیژنەی یاسایی پەرلەمانی بەغدایان داوە، تا بارێکی تایبەت بەپارێزگای کەرکوک، بدرێت.

ئەندامی پەرلەمانی عێـــراق عومەر جبووری، لەکوتلەی عەرەبی ســـەربەخۆ، ئاشـــکرای کرد کە مەبەست لەداواکاری ئەو سەد پەرلەمانتارە ئەوەیـــە، تابتوانرێـــت لەماوەی یـــەک خولی هەڵبژاردنـــدا ئـــەو پارێزگایـــە، لەرەوشـــێکی تایبەتـــدا بهێڵدرێتەوەو دەرفەتێکی باشـــتر بۆ چارەسەری کێشـــەی کەرکووک، بدۆزرێتەوە.

هاوکات پەرلەمانتارانی کـــورد، لەئەنجوومەنی نوێنەرانـــی عێـــراق، ئـــەو پێشـــنیازە رەت دەکەنەوەو داوا دەکەن کە رەوشـــێکی تایبەت بەشـــارەکانی وەک دیالەو موسڵ، بدرێت، نەک بە کەرکـــووک. لەگـــەڵ وادەی نزیکبوونەوەی هەڵبژاردنـــی پەرلەمانی عێـــراق، هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوک، بووەتە جێی بایەخی هێزەسیاســـییەکان. ســـەرۆکوەزیرانی تورکیاش رەجەب تەیـــب ئەردۆغان لەمیانەی ســـەردانەکەیدا بۆ بەغدا رایگەیاند کە پێویستە بارێکی تایبەت بەکەرکووک، بدرێت. لەبەرامبەر ئەو داخوازییەی ئەردۆغاندا ئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق لەســـەر لیســـتی هاوپەیمانی کوردستان دکتۆر مەحمود عوسمان، رایگەیاند کـــە لێدوانەکەی ئەردۆغان دەستخســـتنە نێو کاروباری کەرکووکەو هەروەها سەردانەکەیشی بە نەرێنی لەقەڵەم دا. چاودێرانی سیاســـیش بۆچوونیـــان وایـــە کـــە باشـــترین رێگـــە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کەرکووک، دەرکردنی یاساکان نییە، بەڵکو رێککەوتنی سیاسی پارتە سەرەکییەکانی عێراقە.

www.netewe.com

ئێران: ژنێکی کورد داوای یارمەتی دەکات

وارڤین – ئورمێ: ژنێکی کوردی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە دوای ٩ ساڵ مانەوە لەزیندان سزای لەسێدارەدانی بۆ بڕاوەتەوە، داوا لەڕێکخراوەکانی مافی کوردستان و جیهان دەکات کە یارمەتی خۆی و خێزانەکەی بدەن.

موحیبەت مەحمودی لەساڵی٢٠٠٠، لەبەر ئەوەی پیاوێک بەزۆر ویستوویەتی دەستدرێژی سێکسی بکاتە سەری، کاردانەوەی نیشانداوەو پیاوەکەی کوشتووە، بۆیە لەوکاتەوە لەزینداندایە. ئەو ژنە زیندانییە، لەنامەیەکدا کە ئاراستەی سەرجەم ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤی جیهانی و کوردستانی کردووە ڕایگەیاندووە:" ماوەی٩ ساڵە بەتاوانی کوشتنی پیاوێک لەزیندانی ئورمێ بەند کراوم. بەسەرهاتی من ئەوەیە، پیاوێکی دراوسێمان داوای پەیوەندی لێدەکردم و هەموو ڕۆژێک سەرڕێی لێدەگرتم، منیش لەبەر ئەوەی ئابڕووم نەچێت بەکەسم نەدەگوت، بەڵام ڕۆژێک خۆی کرد بەماڵماندا و بەچەقۆیەک هەڕەشەی کوشتنی لێکردم و گوتی دەتوانێت هەموو شتێکم لێ بکات و گوێ بەکەسیش نادات، دوای ئەوەی کە پەلاماری دام و جەستەی بریندار کردم، ناچار بووم بەدەمانچەیەک کە لەماڵەوەمان بوو گوللەیەکم لێدا و کوشتم". موحیبەت لەکۆتایی نامەکەیدا گوتوویەتی:" من بەرگریم لەکەرامەت و نامووسی خۆم کردووە، بەڵام دادگا گوێ لەهاواری من ناگرێت و لای ئەوان نامووس هیچ بایەخێکی نەماوە".

مامۆستا میدیا پێشبڕکێی" ژنی هەفتە"ی گۆڤاری ژنانی فەرەنسای بردەوە

وارڤین – پاریس: گۆڤاری ئەلەی فەرەنسی کە گۆڤارێکی بەناوبانگی ئەو وڵاتەیەو لەساڵی١٩٤٥ لەلایەن ژنانەوە بۆ خزمەت بەپرسی ژنان دامەزراوە، کچە کورد مامۆستا میدیای وەک " باشترین ژنی هەفتە" هەڵبژارد". بەوەش وێنەی مامۆستا میدیا کەوتە ناو ١٠ ژنی بەناوبانگی جیهانەوە. گۆڤاری ئەلەی لەراگەیاندنی ئەنجامی پێشبڕکێی ژنی ئەم هەفتەیەدا نووسیویەتی:" کچێکی کوردی تەمەن ١٠ ساڵان لەلایەن دادگای تورکیاوە بانگهێشت کراوە. بۆچی؟ لەبەر ئەوەی میدیا ٢٧ منداڵی لە ژوورەکەی خۆیدا بۆ فێربوونی زمانی کوردی کۆکردووەتەوە". گۆڤارەکە لەژێر وێنەکەی میدیا، دا نووسیویەتی:" لەبەر ئەوەی ئەو کچە ١٠ ساڵانە کوردە لەژوورەکەی خۆیدا ٢٧ منداڵی کوردی فێری زمانی دایک دەکات، بەو کارەی خۆی سەرهەڵدان دەکات. هێشتا لەتورکیا پەروەردەیی بەزمانی کوردی نییە. دواتر دادوەر وازی لەدادگاییکردنی میدیا هێنا".

www.netewe.com

رانیه: کچێکی تەمەن ١٩ ساڵان سووتا

وارڤـین – رانیـه: لەگوندی قەمتەرانی سەر بەناحیەی خدران کچێکی تەمەن ١٩ ساڵ سوتاو دواتر لەلایەن کەسوکاریەوە گەیەنرایە نەخۆشخانەی فریاکەوتنی رانیە. سەرچاوەیەکی نزیک لەبنەماڵەی کچە سووتاوەکە بە وارڤینی رایگەیاند: کە ئەم کچە سووتاوە نەخۆشی دەروونی هەیەو لەکاتی چێشتلێنان، بەهۆی غازەوە ئاگری تێبەربووەو دواتـر بەپەلە لەلایەن کەسووکاریەوە گەیەنراوەتە نەخۆشخانەی فریاکەوتنی رانیە.

هـەرلـەو پەوەندییەدا سەرچاوەیەکی پۆلیس لەنەخۆشخانەی فریاکەوتنی رانیەوە راگەیاند: کە سووتاو تەمەنی ١٩ ساڵەو کچی ماڵەوەیە و بە گوتەی خۆی لەکاتی چێشتلێنان ئاگری تێبەربووە. گوتیشی لە ٨٠٪ جەستەی کچەکە سووتاوە و بەهۆی زۆری سووتاوییەکەی بۆ نەخۆشخانەی ئیمێرجینسی سلێمانی بەڕێکراوە.

ئامەد: لەساڵێکدا ٢٠٣ ژن بەرەوڕووی توندووتیژی بوونەتەوە

وارڤین – ئامەد: لەئامەد لەماوەی ساڵێکدا ٢٠٣، ژن، بەهۆی ئەوەی بەرەوڕووی توندووتیژی دەروونی، جەستەیی و لێدان بوونەتەوە، نووسینگەی" نا بۆ توندووتیژی لەدژی ژنان"یان بەسەر کردووەتەوە. ئەو ناوەندەش سکاڵای ژنەکان لەبەرچاو دەگرێت و لەبواری حقووقیدا هاریکارییان دەکات.

لەوبارەیەوە رێکخەری نووسینگەی" نا بۆ توندووتیژی لەدژی ژنان" پارێزەر سەمیرە نێرگز، لەلێدوانێکی تایبەتدا بەوارڤینی راگەیاند کە لەماوەی ساڵی رابردوودا ٢٠٣ ژن سەریان لەنووسینگەکەیان داوەو داوای هاریکارییان لێکردوون. پارێزەر سەمیرە، گوتی کە ٨٤٪ی کۆی ئەو ٢٠٣ کەسە ڕووبەڕووی توندووتیژی زارەکی، جەستەیی، عاتفی، ئابووری، دەروونی و سێکسی بوونەتەوە. سەمیرە هەروەها رایگەیاند:" هەر ژنێک لانیکەم بـەرەوڕووی سێ لەو جـۆرە توندوتیژییانە بـووەتـەوەو ئێمەش بەپێی توانای خۆمان ٢٦ کەس لەو حاڵەتانەمان رەوانەی دادگا کردووەو رێوشوێنی یاساییمان پێ نیشانداون. ئەو ٢٦ حاڵەتەش پرسی کوشتنی ناموسی، توندووتیژی جەستەیی و جیابوونەوە بوون". سەمیرە هەروەها دەستنیشانی کرد:"زۆر لەو کەسانەی کە ڕووبەڕووی توندووتیژی دەبنەوە ناتوانن باس لەتوندووتیژییەکانیان بکەن. زۆربەی ئەوانەی سەردانمان دەکەن زیاتر لەباوک، برا، شووبرا، خەزوور و مێردەکەیان سکاڵا دەکەن". بەپێی یاسای تورکیا ئەو کەسانەی کە زوڵم و زۆرداری لەژنەکانیان دەکـەن دەبێت بەبڕیاری دادگـا، لـەنـێـوان ٦ مانگ تـا ٣ سـاڵ لەماڵ دووربخرێنەوە. پارێزەر سەمیرە نێرگز، رەخنەی لەجێبەجێنەکردنی ئەو یاسایە گرت:"بەداخەوە حکوومەت ئەو یاسایە جێبەجێ ناکات و ئەوەش رێخۆشکەرە بۆ ئەوەی توندووتیژی لەناو خێزاندا بەردەوام بێت".

www.netewe

فۆتۆ: جەمال پێنجوێنی

www.netewe.com

کچی گیڤارا:

دەبێ نەتەوەیەکگرتووەکان داواکاری کورد جێبەجێ بکات

موستەفا ئیلهان — دوسەلدۆرف: د. ئالیدا گیڤارا، کچی شۆڕشگێڕی ئەفسانەیی ئەرنێستۆ چێ گیڤارا، رەخنەی لەبێدەنگبوونی نەتەوەیەکگرتووەکان لەبەرامبەر چارەسەر نەکردنی کێشەی کورد گرت و رایگەیاند کە دەبێ ئەو رێکخراوە بۆ رزگاری گەلی کورد رۆڵی خۆی بگێڕێت و بەرپرسیارێتی چارەسەرکردنی ئەو پرسە لەئەستۆ بگرێت.

* دەتوانیت بیرەوەرییەکی باوکت ئەرنێستۆ چێ گیڤارامان بۆ بگێڕیتەوە؟

باوکم ١٦ کاتژمێر لەرۆژێکدا کاری دەکرد. من زۆر نەمدەبینی. کاتێک دەگەڕایەوە ماڵ من لەخەودابووم و بەیانیانیش کە لەخەوهەڵدەستام ئەو رۆیشتبوو. رۆژێک لەماڵەوە چاوەڕێم کرد. درەنگانی شەو بوو. کاتێک کە گەڕایەوە ماڵ زۆر ماندوو بوو. جلی سەربازی لەبەردا بوو. برا بچووکەکەم بەدەم گریانەوە هەستا. دایکمی بەخۆیەوە سەقاڵ کردبوو. من سەیری باوکم کرد، دەستی بەسەر براکەمدا دەهێناو نازی هەڵدەگرت. جارێکیش باوکم چووبووە سەفەرێکی درێژخایەن کاتێک گەڕایەوە من نەمناسی. ماڵمان پڕ لەمیوان بوو، باوکم لە گەڵیان دانیشتبوو، هەندێک شتی پێدەگوتن و کەسانی دەوروبەریشی بەسەرنجەوە گوێیان لەقسەکانی دەگرت. لەو نێوانەدا سەیری منی کرد و پێکەنی. قسەی لەگەڵم نەکرد، بەڵام بەچاوەکانی خۆشەویستی خۆی بۆ دەربڕیم. لەسەر ئەو روانینە بەدایکمم گوت:" دایکە بڕوانە وەک ئەوەی ئەو پیاوە عاشقی من بوو بێت". کاتێک وامگوت دایکم زۆر پێکەنی.

* ئەو کوبایەی کە باوکی ئێوە شۆڕشی بۆ کردو بۆی تێکۆشا هێشتا لەژێر ئابلۆقەی ئەمەریکادایە. ئەوە کاریگەرییەکی چۆن لەسەر سایکۆلۆژییەتی گەلی کوبا دادەنێت؟

کاراکتەری ئابلۆقە تاوانە. ئەوەش لەگەڵ خۆیدا کاریگەری سایکۆلۆژی دێنێت. گەلی ئێمە لەقوتابخانەکاندا لەسەر کاریگەری سایکۆلۆژییەتی ئابلۆقە پەروەردە دەکرێن. گەلەکەمان باش لەسیاسەتی سڕینەوەو گۆشەگیرکردن تێدەگات. گەلەکەمان چۆن ٥٠ ساڵ لەمەوبەر خاوەنداری لە شۆڕشەکەی خۆی کرد، ئێستاش وەک پێوەرەیەکی پیرۆز سەیری دەکات و دەیپارێزێت.

* لەهێندۆراس سوپا سەرۆکی دەوڵەت (مانوئێل زەلایا) کە ویستی دەستوور بگۆڕێت، دەستگیر کردو دووری خستەوە. کاتێک لەوڵاتانی دراوسێ کێشەگەلێکی لەوجۆرە روودەدەن، ئەو رووداوانە کاریگەرییەکی چۆن لەسەر گەلی کوبا دادەنێن؟

راستە ئەوە کاریگەری لەسەر گەل دادەنێت و گەل دەخاتە نێو گومانەوە. ئەو کودەتایەی کە ئەمڕۆ لەوێ کراوە لەدژی داهاتووی گەلی هێندوراسە. ئەو کودەتایە هەم هەڕەشە لەئێمەو هەمیش لە ڤەنزوێلا، دەکات.

* رێبەرانی چەپگەرا لەدژی کودەتای هێندوراس نارازیبوونی خۆیان دەربڕی. ئۆباماش نیگەرانی خۆی دەربڕیبوو. ئێوە ئەو پرسە چۆن هەڵدەسەنگێنن. کێ لەپشت ئەو کودەتایە بوو؟

لیدوانەکانی ئۆباما، واتای کودەتاکە لەلایەن ئەمریکاوە رێکخراو، پیلانەکەی لەلایەن دەزگای هەواڵگری ئەمەریکا (سی. ئای. ئەی) جێبەجێ کرا. هەڕەشەکردن لەئێمەو دراوسێکانمان دەگەیەنێت. دەیانەوێت بڵێن ئاگایان لەکودەتاکە نییە. ئەمەریکا، رۆڵی لەو کودەتایەدا هەیە. لەبەر ئەوەی ئەوان لەسەر ئیمپراتۆریای ئەمەریکا هەڕەشەن. سەیری مەکسیک بکەین. بەملیۆنان مرۆڤ هەیە. برسێتی و هەژاری زۆر بووە. چاکسازییە تەندروستییەکان شکستیان هێناوە. ئەوەش بۆ ئەمەریکا هەڕەشەیە.

* ئێوە لەبارەی تێکۆشانی ئازادی گەلی کورد چی دەڵێن؟

خاکی کورد دابەشکراوەو کراوەتە ٤ پارچە. کورد گەلێکە کە دەیانساڵە بۆ ئازادی خۆی تێدەکۆشێت. نەتەوەیەکگرتووەکان، لەژێر کۆنترۆڵی ئیمپریالیستەکاندایە. نەتەوەیەکگرتووەکان بۆ کورد کە بەدەیانساڵە بۆ ئازادی خۆی تێدەکۆشێت هیچی نەکردووە. پێویستە نەتەوەیەکگرتووەکان لەوبارەیەوە رۆڵی خۆی بگێڕێت. گەلی کورد بەملیۆنان کەسن و ناتوانن چاوپۆشیان لێ بکەن و وەک نەبوون حیسابی بۆ بکەن. دەبێ نەتەوەیەکگرتووەکان ئەوە ببینێت و بۆ ئەوەی داواکارییەکانی کورد جێبەجێ بکات دەست بە هەوڵدان بکات. من سڵاوی خۆم ئاراستەی تێکۆشانی ئازادی گەلی کورد دەکەم.

وارڤین– ئازادیاوەلات

پڕۆفایل

ئالیدا چێ گیڤارا:

- لە١٩٦٠لەدایک بووە.
- لەنێوان ٤ منداڵەکەی گیڤارادا گەورەترینیانە.
- وەک باوکی، پزیشک و مارکسیستە.
- لەئەنگولا، ئیکوادۆر و نیکاراگوا کاری کردووە.
- ئێستایش لەهاڤانای پایتەختی کوبا لەنەخۆشخانەی منداڵانی ویلیام سۆلەر، کار دەکات.
- پارێزەری مافەکانی مرۆڤە.
- کتێبێکی بەناوی" چاڤێز، ڤەنزوێلا و ئەمریکای لاتینی نوێ"، نووسیوە.

www.netewe.com

" ئەگەر سەماکارێکی سەرکەوتوو نەبم ناتوانم سیاسەتکارێکی سەرکەوتوو بم "

کەرکووک

بەرپرسی بەشی دیپلۆماسی گشتی لەتیمی ئـاوەدانـکـردنـەوەی پـارێـزگا (سـتـەیـسـی بـاریـۆس) لـە کـەرکـووک کە تیمەکەی سەر بـەویـلایـەتـەیـەکـگـرتـووەکـانـی ئەمریکایە لەهەڤپەیڤینێکی تایبەتدا لەگەڵ وارڤین راگەیاند کە ئەوان گرنگی بەپەروەردەکردنی ژنان و لاوانی کەرکووک دەدەن و ئێستاش سەرقاڵی چەندین پرۆژەی بەرێوەبردنی کارن بۆ ژنان و دەیانەوێت لەو رێگایەوە چۆنیەتی بەرێوەبردنی پرۆژەی بچووک و بەدەستهێنانی داهاتی ماددی و سوود وەرگرتن لەبەرهەمە خۆماڵییەکانیان فێر بکەن.

وارڤین: چۆن بواری سیاسەتت هەڵبژارد. ئایا یەکێک بوو لەخاڵە گرنگەکانی ژیانی تۆ؟

ستەیسی: بەڵێ، سیاسەت یەکێک بوو لەئارەزووە سەرەکییەکانم، من دەرچووی بەشی سیاسەتی نێودەوڵەتیم لـەزانـکـۆی ئـەمریکاو هاوکات لەبواری سەمای بالێدا خوێندوومە کە ئەویش ئارەزوویەکیترم بوو. بەتایبەت لەدوایین ساڵی خوێندنم لەزانکۆ ساڵی ١٩٩٨ بەشێوەیەکی جدی وەک ئێستا هاتمەناو سیاسەتەوە. ئەوەی بەلای منەوە جێی سەرنجە ئەوەیە کە مەرج نییە کەسێک کە بواری سیاسەت هەڵدەبژێرێت، خـاوەن پلەی سیاسی بێت، یـان لەرێگای دەسەڵاتێکەوە بنێردرێت و پاڵپشتی بکرێت. لـەوێ هەموو کەسێک دەتوانێت لەو بـوارەدا بخوێنێت بەمەرجێک ئەو تاقیکردنەوانە ببرێت کە بۆی دەکرێت و چەند مەرجێکی سەرەکی لەو بوارەدا بیگرێتەوە.

وارڤین: کەی دەستت بەکاری دیپلۆماسی کرد؟

ستەیسی: دەستپێکی کارکردنم بەشێوەیەکی فەرمی لەوەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا بۆ ساڵی ٢٠٠١ دەگـەڕێـتـەوەو لـەمـاوەی ئـەو ٢ ساڵەی کە تێیدا خەریکی خوێندنی زانکۆکەم بووم، لـەوەزارەتـی دەرەوە کـارم دەکـرد و لەوڵاتی ژاپۆنیش وەک مامۆستای ئینگلیزی بۆ ماوەی ساڵێک وانەم گوتەوە، بەڵام لەساڵی دووهەمدا لەقوتابخانەیەکی دواناوەندی شارێکی "ویلایەتی نیوئۆرلانز" وەک مامۆستای مۆزیک و بەرێوەبەری گرووپی لویزیانا بۆ ئۆرکسترا، کارم کرد. دوای کارەکەم لەوەزارەتی دەرەوەدا بۆ ماوەی دوو ساڵ وەک دیپلۆماتێک چوومە ئەرمینیاو دواتریش لەجنێڤ لەگەڵ رێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان و ئەنجومەنی مافەکانی مرۆڤ بۆ ماوەی ٢ ساڵ کارم کرد. دواتر بۆ ماوەی سێ ساڵ لەشاری قودسی فەلەستین وەک بەرێوەبەری سیاسەتی گشتی کارم کردووە ئەوەتا ئێستاش لەگرنگترین شاری عێراق کاردەکەم کە ئەویش کەرکووکە.

وارڤین: سیاسەت و سەماکردن دوو رێچکەی جـیـاوازیـان هـەیـە، تـۆ چـۆن ئـەو دوو بـوارە جیاوازەت لەخۆتدا کۆکردوەوە؟

ستەیسی: من سەماکردن و سیاسەتم زۆر زۆر خۆش دەوێت و ناتوانم بەبێ یەکێک لەم دووانە بژیم، هـەردوو بوارەکە لەمنداڵییەوە لەگەڵمدا گـەورەبـوون و بـەرای من ئەم دوو بـوارە زۆر پەیوەندییان بەیەکەوە هەیە، چونکە هەردووکیان بریتین لەدەربڕینی ناخی مرۆڤ و مامەڵەکردن لەگەڵ ژیان بەشێوەیەکی ناسکتر و جوانتر، من ئەگەر لەبواری سەماکردندا سەرکەوتوو نەبم دڵنیام لەسیاسەتیشدا سەرکەوتوو نابم.

وارڤین: تیمی ئاوەدانکردنەوەی پارێزگا لە چ کەسانێک پێکدێت و رۆڵی تۆ وەک بەرپرسی یەکێک لەنووسینگەکانی چییە؟

ستەیسی: تیمی ئاوەدانکردنەوەی پارێزگا، بریتیە لەو تیمەی کە لەعێراق نوێنەرایەتی حکوومەتی ئەمریکا دەکات و لەچەندین کەسایەتی سیاسی و دیپلۆماتیک و کەسانی شارەزا لەهەموو ئەو بوارانەی کە پەیوەندییان بەسیاسەتی عێراقەوە هەیە، پێکدێت و هاوکات چەندین نووسینگەی لەشارەکانیتری عێراقدا هەیە. من ناوم ستەیسی باریۆس، تەمەنم ٣٣ ساڵەو وەک بەرپرسی بەشی سیاسەتی گشتی لێرە کاردەکەم، کە هاوشێوەی پەیوەندییە گشتیەکانە، ئەم بەشەی ئێمە یەکێک لەبەشەکانی تیمی ئاوەدانکردنەوەی پارێزگایە کە گرنگی بەکاروبارە گشتییەکان دەدات و وەک ئەڵقەی پەیوەندی نێوان حکوومەتی ئەمریکا و

بەرپرسی بەشی دیپلۆماسی گشتی لەتیمی ئاوەدانکردنەوەی پارێزگا (ستەیسی باریۆس) لە کەرکووک لەگەڵ پەیامنێری وارڤین

شاری کەرکووک

گشت چین و توێژەکانی کەرکووک و ڕۆژنامەو میدیاکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی وایـەو لەهەمانکاتیشدا ئەو کار و چالاکییانە ڕێکدەخات کە پەیوەندیی ڕاستەوخۆیان بەخەڵکی شارەکەوە هەیە.

وارڤـیـن: گرنگترین بـەرنـامـەو ئەولەوییاتی نوسینگەکەتان چییە؟

ستەیسی: ئەو لایەنانەی کە ئێمە گرنگی پێدەدەین بریتیەلە: گرنگیدان بەبواری پەروەردەو کاروباری ژنـان و گـەنجان و بـواری ڕۆژنامەنووسی و ڕاگەیاندن و هەروەها بواری ڕۆشنبیری و هونەری و ڕێکخستنی پرۆگرامی زەمـالات و ئاڵوگۆڕی ڕۆشنبیری و پەروەردە لەنێوان گەلی ئەمریکاو عێراقدا، بۆ پێکبەستنەوەی ئاستی ڕۆشنبیری و شارستانییەتەکان بەشێوەیەکی گونجاو و هاوچەرخ کە بتوانێت خزمەت بەکۆمەڵگەکانمان بگەیەنێت.

وارڤین: چۆن مامەڵە لەگەڵ چین و توێژەکانی کـۆمـەڵـگـەی کـەرکـووکـدا دەکـەن، چـۆن بەرنامەکانتان دەگەیەننە خەڵک و تاچەند دەگەنە ئامانجەکانتان؟

ستەیسی: ئێمە لەگەڵ هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگادا کاردەکەین، بەڵام لەگەڵ هەرتوێژێکدا بەشێوەی جیاواز و بەپێی تایبەتمەندییەکانی کاردەکەین، دەسـت دەکەین بەدانی پـلان و بەرنامەی دیاریکراو بۆ ئەوەی لەگەڵ شێوازی ژیانیان گونجاوبێت. من بەحوکمی ئەوەی کە ئافرەتم زیاتر لەکێشەو گرفتەکانیان تێدەگەم، بۆ من کارکردن لەگەڵ ئەو لایەنە زیاتر گونجاوەو بەردەوام کار بۆ بەرەوپێشچوونی ژنانی کەرکووک دەکەم و لەزۆربەی بوارەکاندا پەیوەندییان لەگەڵ ژنانی ئەمریکا بۆ دروستدەکەم بۆ ئاڵوگۆڕکردنی ئەزموونەکانیان، هـاوکـات ئێمە بۆ ئـەوەی ئامانجەکانمان دەستەبەر بکەین لەگەڵ نوێنەرانی خەڵکی کەرکووکدا دادەنیشین و گوێ لەبۆچون و پێشنیازەکانیان دەگرین.

وارڤین: ئەو بەرنامانە چین کە بۆ خزمەتی شاری کەرکووک و بەتایبەتی توێژی ژنـان، ئامادە کراون؟

ستەیسی: من مـاوەی دوو مانگە لەکەرکوک دەستم بەکار کردووەو زۆر خۆشحاڵ و سەربەرزم بەو پلەیەی کە پێمدراوە لەم شارەو کاردەکەم بۆ درێژەدان و تەواوکردنی ئەو بەرنامەیەی کە دانـراوە لەنوسینگەکەمان. بەرنامەکە چەند برگەیەکی پەرەپێدان و پەروەردە لەخۆدەگرێت، کە بەهاوبەشی لەگەڵ ژنانی هێزەکانی سوپای ئەمریکاو بەهاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی جێبەجێ دەکرێت. ناوەڕۆکی بەرنامەکەش لەسەر چۆنیەتی کارکردنی هاوبەش و دروستکردنی تۆڕێکی کۆمەڵایەتی بەهێز و چۆنیەتی مامەڵەکردنی ژنان لەدامودەزگاکانی حکومەتە. هەروەها چاودێریکردنی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی بۆ کاری سەرژمێری مەیدانی و ئەنجامدانی چەند ڕاپرسییەک لەناو ژناندا بۆ زانینی خواست و داواکارییەکانیان کە ڕاستەوخۆ دەگاتە دەستمان و هاوکات ئێمەش کار بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشانە دەکەین. تائێستا وەکو تیمی ئاوەدانکردنەوەی پارێزگا چەندین پـرۆژەمـان لەگەڵ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی هەیە، بۆ بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژ بە ژنان و ئەو پرۆژانەی کە ئێمە پاڵپشتی دەکـەیـن بریتین لـە: کـردنـەوەی سەنتەری داڵـدەدان بۆ پاراستنی ژیانی ئەو ئافرەتانەی کە ڕووبەڕووی توندوتیژی دەبنەوەو هەروەها پشتگیری لەو ڕێکخراوانە دەکەین کە لەبواری هۆشیارکردنەوەی یاسایی ژناندا کار دەکەن.

وارڤین: چین ئەو پرۆژانەی کە ئێستا لەبواری جێبەجێکردندان و بەتایبەت ئەوانەی کە ئافرەت سوودمەندی یەکەمن تێیدا؟

ستەیسی: یەکێک لەو پـرۆژانـەی کە لـەواری جێبەجێکردندایە بریتییە لەکردنەوەی بنکەیەکی فێرکردن و کات بەسەربردن بۆ ژنان کە ئەویش

www.netewe.com

لەسەر داوای ڕێکخراوەکانی ژنان هاتووەتە ئاراوە، هاوکات منیش زۆر گرنگی بەو پرۆژانە دەدەم کە کاریگەرییەکی ڕاستەوخۆیان لەسەر بەرزکردنەوەی ئاستی ڕۆشنبیری ژنان هەیە، وەک خولەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری بۆ ئافرەتان، چونکە عێراق لەماوەی ئەو بیست ساڵەی ڕابردودا ڕووبەڕووی بارودۆخێکی سەخت بووەتەوەو ژنانیش لەپرسی خوێندندا زەرەرمەندی یەکەم بوون.

هەروەها ئێمە هاریکاری بەڕێوبەرایەتی پەروەردەی کەرکوک دەکەین بۆ هەڵمەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری و زیادکردنی بنکەکانی فێربوون و دابینکردنی پێداویستییەکان، لەگەڵ دابینکردنی مامۆستاو کەسانی شارەزا لەو بوارەداو هەروەها هاندانی ڕێکخراوەکانی ژنان بۆ کردنەوەی ئەمجۆرە خولانە تا زۆرترین ئافرەت بتوانێت بەشداربێت.

ئێستاش خەریکی پرۆژەی چۆنیەتی بەڕێوەبردنی کارین بۆ ئافرەتان و پرۆژەکەمان ناردووە بۆ واشنتن بۆ ئەوەی ڕەزامەندی لەسەر بنوێنن و ئەو برە پارەیەمان بۆ تەرخان بکەن کە پێویستمانە، ئەو پرۆژەیە ژنان هاندەدات بۆ چۆنیەتی بەڕێوەبردنی پرۆژەی بچووک و بەدەستهێنانی داهاتێکی ماددی و سوود وەرگرتن لەبەرهەمە خۆماڵیەکان و وەرگرتنی پارە لەبانکەکان. هەروەها بەنیازی هێنانی چەند کەسێکی پسپۆڕی بواری ئابوریین لەئەمریکاوە بۆ ئەوەی هاوکاری ئەو ژنانە بکەن لەچۆنیەتی بەڕێوەبردن و بەردەوامبونی پرۆژەکانیان.

وارڤین: هەڵسەنگاندنت بۆ بارودۆخی سیاسی ئێستا و بەتایبەتی ڕەوشی کەرکوک چییە کە ئەم ڕۆژانە بەقۆناغێکی سیاسی زۆر ناسک و هەستیاردا تێدەپەڕێت؟

ستەیسی: کەرکوک تایبەتمەندییەکی جیاوازی هەیەو ئەوەش لەهەموو شارەکانیتری عێراق جیای دەکاتەوە، ئەمە تەنیا بۆچوونی من نییە، بەڵکو ڕای حکوومەتی ئەمریکایشە، چونکە ئەم شارە چەندین پێکهاتەی نەتەوەیی و ئایینی جیاوازی لەخۆ گرتووە، بۆیە شتێکی ڕوونە بۆ ئەوەی کاروباری شارەکە بەباشترین شێوە بەڕێوەبچێت، پێویستی بەبەشداری هەمووان دەبێت. لەسەرانسەری عێراقدا خەڵکی پێشوازی لەقۆناغی هەڵبژاردنێکی نوێ دەکات و کەرکووکیش وەک ئەوانە.

ئێمە بەهاوکاری کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەکەرکووک، چەندین کۆڕ و کۆبوونەوەمان لەگەڵ ئافرەتانی سەرکردەئەنجامداوە، بۆ پێشکەشکردنی ڕێنمایی سەبارەت بەگرنگی بەشداریکردنیان لەهەڵبژاردنەکان، جا چ خۆیان بپاڵێون یان وەک دەنگدەر بەشدار بن

ئێمە بەهاوکاری کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لەکەرکوک، چەندین کۆڕ و کۆبوونەوەمان لەگەڵ ئافرەتانی سەرکردە ئەنجامداوە، بۆ پێشکەشکردنی ڕێنمایی سەبارەت بەگرنگی بەشداریکردنیان لەهەڵبژاردنەکان، جا چ خۆیان بپاڵێون یان وەک دەنگدەر بەشدار بن. لەلایەکیترەوە، بۆ زانینی کێشەو گرفتەکانیان لەکاتی هەڵبژاردن و ئاگادارکردنەوەی کۆمیسیۆنی باڵا سەبارەت بەکێشەکانی ژنان و چارەسەرکردنیان، چەندین کۆبووونەوەمان کردووە. ئەمەش دەبێتە هەنگاوێکی دڵخۆشکەر بۆ پێشکەوتنی ژنان لەکەرکوک و گەیشتن بەداهاتوویەکی باشتر.

وارڤین: هەڵوێست و ڕۆڵی حکوومەتی ئەمریکا لەپاڵپشتی ئەم قۆناغە گرنگەی مێژووی عێراقدا چۆن دەبێت؟

ستەیسی: ئەوە خاڵێکی گرنگەو ئەرکێکی نیشتمانییە لەسەر شانی عێراقییەکان و ئەوان بڕیاردەری پلانی داهاتووی خۆیانن و ئەوانیش لەحکوومەتی داهاتوودا نوێنەرەکانیان دەستنیشان دەکەن. بەڕای من لەم قۆناغەدا ئەرکێکی سەخت دەکەوێتە سەرشانی کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان کە ئەویش گەیاندنی پەیامی هاووڵاتیان و هۆشیارکردنەوەیانە، بەشێوەیەک کە ببنە هاندەر بۆ بەشداریکردنی خەڵک لەهەڵبژاردنەکان، کە تێیدا داهاتووی وڵاتەکەیان دەستنیشان دەکرێت. ئەمە ئەرکێکی نیشتیمانی عێراقییەو ئێمەش خۆشحاڵ دەبین بەهاوکاریکردنمان و هاندانی عێراقییەکان بۆ دەستنیشانکردنی داهاتوویەکی گەش.

وارڤین: لەگەڵ ئەوەی ئێوە پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆتان لەگەڵ میدیاکانی کەرکووکدا هەیە، بۆچوون و هەڵسەنگاندنی ئێوە سەبارەت بەڕۆڵی میدیاکان لەم شارەدا چییە؟

ئێمە بەشێوەیەکی سەرەکی پاڵپشتی ڕۆژنامەنوسان دەکەین لەکەرکوک چونکە ئەوان یەکێکن لەخاڵە گرنگەکانی کارکردنی ئێمە، ئەوەی من دەیبینم لەماوەی ئەم دوو مانگەی کە دەستبەکاربوومە، ڕۆژنامەنووسانی ئێرە زۆر چالاکن و بەشێوەیەکی ئەکادیمیانە کاردەکەن بەتایبەتی لە ڕوماڵکردنی هەواڵەکان و ڕووداوەکاندا، بەڵام بەداخەوە ژمارەی ڕۆژنامەنووسانی ئافرەت لەکەرکوک زۆر کەمەو نازانم هۆکارەکەی بۆچی دەگەڕێتەوە، بەڵام گومان لەوەدا نییە کە باری ئەمنی هۆکاری سەرەکییە بەرامبەر بەکار و ئازادی ڕۆژنامەنوسان.

ئێمە بەردەوام چاوپێکەوتن و کۆبوونەوە لەگەڵ ڕۆژنامەنوسان دەکەین بۆ بیستنی بیرو بۆچوونەکانیان و ئاگاداربوونەوە لەکێشەکانیان. هیوادارم ئەو دەستپێشخەری و چارەسەرییانەی کە دابینمانکردوە بۆ ڕۆژنامەنووسان ببێتە هۆکارێک بۆ کردنەوەی دەرگاکان بەڕووی ئافرەتاندا و ئەوانیش شانبەشانی پیاوان لەو بوارەدا کاربکەن، چونکە ئەم سەردەمە پێویستی بەیەکسانی و کاری هاوبەشی هەردوو ڕەگەز هەیە.

سەماح سەمەد

www.netewe.com

ژنان لە کابینەی نوێی حکوومەتدا بێدەنگ نابن

سلێمانی

کەمی ژن، لەناوەندەکانی بڕیاردا جێی سەرنجەو ژنان، هۆکارەکەی بۆ دەسەڵاتی پیاوسالاری دەگەڕیننەوە، بەڵام ئێستا ژنان، چاویان لەکابینەی نوێی حکوومەت بڕیووەو داوای زیادکردنی ڕێژەیان لەو کابینەیەو بەشداربوون لە ناوەندە گرنگەکانی بڕیاردا دەکەن، تا بتوان لەو ڕێگایەوە داهاتووی خۆیان لە هاوکێشە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکاندا بەهێز بکەن.

لە کابینەی ٥ـی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، ٣ وەزیری ژن هەبوو، هاوکات ڕێژەی ژنان لەسەرکردایەتی ئەو پارتە سەرەکییانەی کە لەحکوومەتدا بەشداربوون، یەکجار کەمبوو. پارتی دیموکراتی کوردستان، کۆمەڵی ئیسلامی، سۆسیالیست و زەحمەتکێشان، تەنیا یەک ژن، لەسەرکردایەتییەکەیاندا هەیەو یەکێتی نیشتمانی کوردستان، هیچ ئەندامێکی ژنی لەسەرکردایەتیدا نییە. تەنیا یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان،نەبێ کە سێ ئەندامی ژنی لەسەرکردایەتیدا هەیە. ئەندامی لیژنەی داکۆکیکردن لەمافەکانی ژن لەپەرلەمانی کوردستان، هاژە شێخ سلێمان، لەبارەی کەمی ژنان، لەناوەندەکانی بڕیاردا، ڕووی ڕەخنەی ئاراستەی سەرکردایەتی حیزبەکان کرد و ڕایگەیاند کە لەچاو بەشداریکردنی ژن لەسیاسەتدا کەمترین ڕێژەی ژن، لە شوێنی بڕیارداندا هەیە. ئەو گوتی:"دەبوایە زۆربەی ئەندامانی سەرکردایەتی حیزبەکان و مەکتەبی سیاسییان ژن، بوونایە. پێویستە ڕەچاوی ئەوە بکرێت کەلەم کابینە نوێیەدا ئەو ڕێژەیە زیادبکرێت، چونکە ژنی بەتوانامان هەیە". بەبۆچوونی هاژە، هۆکاری کەمی ڕێژەی ژن لەناوەندی بڕیاردا، پیاوەو ڕێگری لەچالاکبوون وبەشداری ژن دەکەن و لەگەڵ ئەوەشدا ڕەخنەی لەژنان گرت و گوتی"ژنان هەوڵی خۆپێگەیاندن نادەن".

ڕێکخراوی کۆمەڵەی گەشەپێدانی خەڵکی نۆرویژPDA، بەهاوکاری ڕێکخراوی فریاگوزاری نۆروێژی (NPA)، لەهەرسێ پارێزگای سلێمانی، هەولێر، کەرکووک، لەپێناو دەستنیشانکردنی گرفتەکانی نەگەیشتنی ژن بەناوەندەکانی بڕیار، هەڵمەتێکیان ڕاگەیاندووە. بەگوتەی بەڕێوبەری پرۆژەی woman can do it دەلال مستەفا، یەکەم جارە لەعێراقدا کار لەسەر مەسەلەی ژن و بەشداری سیاسی بکرێت، وەک گوتی ئەوان ماوەی دووساڵە کاری بۆدەکەن. بەڕێوەبەری پرۆژەکە، ئامانجی پرۆژەکەی لەڕووی چەندایەتی و چۆنایەتییەوە، ئاشکرا کرد و گوتی کە شیکردنەوەو

ژنان کورسییەکانی سەرۆکایەتی پەرلەمانیان پێنەدرا، حکوومەتیش وەک پەرلەمان دەبێت؟

گفتوگۆکردنە لەسەر دیارترین کێشەکانی بەردەم بەشداری سیاسی ژنان و ئامادەیی ژنان، لەناوەندە گرنگەکانی بڕیاردا و هەروەها ڕوونیکردەوە کەئەوان لەڕێگەی ئەو پـرۆژەیـەوە دەیانەوێت بەکۆمەڵێک دەرئەنجام بگەن و چەندین پێشنیاریش بۆ چارەسەری ئەو پرسە دەخەنەڕوو.

زیادکردنی ڕێژەی ٣٠٪ـی بەشداری ژنان لەپەرلەمانی کوردستاندا جێی دڵخۆشی ژنان بوو، بەڵام زۆرێک لەژنان داوا دەکـەن، لەکابینەی نوێی حکوومەتدا ڕەچاوی زیادکردنی ڕێژەکە بکرێت، تا لەو ڕێگەیەوە بتوانن داکۆکی لەمافەکانی ژنان بکەن.

بەڕێوبەری لانەی ئارام و چالاکوان لەبواری ژنان، لەیلا عەبدوڵڵا محەممەد، بوونی ژن لەدەسەڵاتی بڕیارداندا بەگرنگ دەزانێت و دەڵێت:" ئەگەر ژنان، هەوڵبدەن دەتوانن پێگەی خۆیان بەرزبکەنەوەو دەنگیان هەبێت، چونکە زۆرینەی پیاوان دەنگ بەپرسی ژنان نـادەن، ژن خۆی دەتوانێ دەنگی هەبێت و دەنگی خۆی بگەیەنێت، جا لەپەرلەمان یان حکوومەت بێت".

بەڕێوبەری ناوەندی بەهێزکردنی تواناکانی ژنان بەسمە محەمەد، نەبوونی متمانەی کۆمەڵگای بەتواناکانی ژنـان بەکاریگەر زانـی و پێیوابوو ئەوە هۆکارێکە، کە ژن نەتوانێت بێتە پێشەوە. بەبۆچوونی بەسمە، هەڵبژاردنی ژن، بۆ ناوەندی بڕیار، پێویستە لەسەر بنچینەی تواناو لێهاتووییەوە بێت" بەداخەوە لەسەر بنەمای حیزبایەتی ژنەکان هەڵدەبژێردرێن، نەوەک لەسەر بنەمای لێهاتوویی و شارەزاییەوەبێت. زۆر ژن، لەسەر ئەو بنەمایە هەڵبژێردراون کە لەو ئاستەدا نین".

ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەگرتووی ئیسلامی کوردستان و بەرپرسی خوشکانی ئیسلامی ئەو پارتە بەیان نوری، پێیوایە کە هەندێجار خودی ئافرەتیش خۆی ئامادەیی نییە بۆ گەیشتن بەناوەندی بڕیار و نایەوێت کێبڕکێی پیاوان بکات."پێویستە لەناوەندە گرنگەکانی بڕیاردا بۆ سەرجەم داموودەزگاکان و وەزارەتەکان ڕێژەیەک دابنرێت، تا لەو ڕێگەیەوە هەلێکی باشتر بۆ ژنانی بەتوانا بێتە پێشەوە".

ئەندامی مەکتەبی سیاسی و بەرپرسی نووسینگەی پەیوەندییە گشتییەکانی یەکێتـی نیشتمانی کوردستان سەعدی ئەحمەد پیرە، سەبارەت بەنەبوونی پێگەی ژن لەسەرکردایەتی حزبەکەیاندا گوتی:"تائێستا لەناو یەکێتیدا ژن لەناو سەرکردایەتیماندا نییە،بەڵام ژنان خۆیان هەڵبژاردووەو دەنگی پێویستیان بەدەست نەهێناوە". پیرە گوتیشی"دوای بەئەندامبوونی سکرتێری گشتی یەکێتی جـەلال تاڵەبانی، لەسۆشیال ئینتەرناشناڵدا یەکێک لەمەرجەکانی ئەو سۆشیالە بەشداری ژنە لەناوەندە گرنگەکانی بڕیار و سەرکردایەتی حیزبەکان و دەزگاکانی حکوومەتدا، بۆیە یەکێتی بڕیاری داوە لەکۆنگرەی داهاتوودا ژن، بەشدار بکات".

ئازیز مەحمود

www.netewe.com

لەپەنابەرییەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان

زاخۆ

” یەکەم وەک کورد و دووهەم وەک حیزب و سێهەم وەک ژن، لەپەرلەمانم و ئەرکی ئێمەش لە هی پیاوان قورسترە. پێویستە هەموو ژنانی پەرلەمان یەکدەنگ و یەکگرتوو بن“. ئەمە گوتەی ئەندامی پەرلەمانی کوردستان، شیلان سندییە کە دوای تێپەڕبوونی١٧ ساڵ پەنابەرێتی لە وڵاتی نۆروێژدا، ئەمڕۆ ئەندامی پەرلەمانی کوردستانەو ئەرکی خۆیشی لەپەرلەمان بەوە ناساند کە ” بەدوای چارەسەرکردنی پرسی ژنەوە دەبێت“.

ژیانی شیلان، وەک ژیانی دەیان کوردیتر بێبەش نییە لە ئاوارەیی و چەرمەسەری، شیلان وەک دەگێرێتەوە کاتێ خێزانەکەی لەساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی تورکیا دەبن، تەمەنی یەکساڵ بووە“ تورکیا مافی پەنابەری پێنەداین، بۆیە بەقاچاخ چووینە سوریا و ٣ ساڵیش لەوێ ماینەوە و پاشان حکوومەتی عێراق داوای گەرانەوەی لەباپیرم کرد بەوهۆیەوە لەساڵی١٩٧٩، بۆ کوردستان گەڕاینەوە. ماڵی باپیرم لەلایەن بەعسییەکانەوە داگیرکرابوو، کاتێ گەراینەوە ماڵ، خانووەکەیان بۆ چۆڵ کردین“. بنەماڵەی شیلان، خەباتی چەکدارییان لەدژی رژێمی بەعس ئەنجام داوە.

شیلان دوای ئەوەی باوکی لەساڵی ١٩٧٦ لەشەرێکدا شەهید دەبێت، لەئامێزو خۆشەویستی باوکی بێبەش دەبێت. باوکی شیلان، یەکێک لەو کەسانە بووە کە لەدەستپێکی دروستبوونی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان لەسوریا، بەشداربووەو دواتر بۆ هەرێمی کوردستانی ئێستا گەڕاوەتەوە،“ هەرچەندە کاتێک باوکم شەهیدبوو تەمەنم ٢ ساڵ بوو، بەڵام هەرگیز باوکم نەبینیبوو، چونکە ئەو پێشمەرگە بوو و ئێمەیش دەربەردەر“.

شیلان تاقانەیەو خوشک و برای نییە، وەک باسیدەکات ئەو کاتەی لەسوریا بوون براکەی بەناوی غەریب، بەهۆی توشبوونی بەنەخۆشیەکی کوشندە کە ئەوکات تەمەنی ٧ ساڵان بووە گیانی لەدەستدەدات .

دایکی شیلان، دوای ئەوەی مێردەکەی شەهید دەبێت، ماوەی ٧ ساڵ شیلان، گەورە دەکات و دواتر مێرد دەکاتەوەو شیلانیش، لەلای مامی گەورە دەبێت. ئەو، خوێندنی سەرەتایی لەقوتابخانەی رزگاری و ناوەندیشی لەقوتابخانەی دەلال و ئامادەییشی لەقوتابخانەی گەلاوێژی زاخۆ خوێندووە، بەڵام وەک گوتی لەبەر شەڕی عێراق و کوێت، ئامادەیی تەواو نەکردووەو وەک زۆربەی کوردانی باشووری کوردستان (کۆچی ملیۆنی) ئاوارەو دەربەدەر بووە. شیلان، دەستنیشانی کرد کە هەموو کارتەکانی قوتابخانەی هەڵگرتووەو لەگەڵ خۆیدا بۆ چیای بردوون،“ لەهەموو شتێک بۆ من گرنگتر بوون“.

شیلان گوتی:“ ئێمە بۆ کەمپی سلۆپی رەوانەکراین و دواتر لەوێوە باپیرم گەڕایەوە کوردستان، بەڵام من لەگەڵ مامم مامەوە، چونکە ئەو گوتی ناگەڕێمەوە کوردستان. ئێمە تا١٩٩٢ لەوێ ماینەوەو ژیانێکی پڕ لە ناخۆشیمان بەسەربرد، پاشان لەمانگی پێنجی ١٩٩٢، نەتەوەیەکگرتووەکان وەک دەستپێشخەرییەک هەندێک لەو خێزانانەی کەمپەکەی بۆ نۆروێژ رەوانەکرد کە خێزانەکەی ئێمەیشی گرتەوە کە لە١٠ کەس پێک هاتبووین. هاوکات چەند خێزانێکی تریشیان بەرەو وڵاتانی ئەورووپا رەوانە کرد“.

شیلان، ماوەی مانەوەیان لە کەمپی سلۆپی یەکێک لەخەمە گەورەکانی خەمی لەدەستچوونی خوێندنەکەی دەبێت، لەو بارەیەوە گوتی:“ لەنۆروێژ کاتێک لێیان پرسیم دەتەوێت لێرە چی بکەی یەکسەر وەڵامەکەم ئامادەبوو و گوتم دەمەوێت بخوێنم، بۆیە دەستم بەخوێندن کرد و ئامادەییم تەواو کرد و لە١٩٩٧ لەکۆلیژی زانستە کۆمەڵایەتییەکان وەرگیرام و دواتریش لەبەشی زانستە سیاسییەکانی زانکۆی ئۆسلۆم تەواو کرد“. شیلان، دەڵێت کە ئەو کاتێک لەکوردستان بووە، رۆژێ لەرۆژان بیری لەوە نەکردووەتەوە کە سیاسەت بخوێنێت،“ راستی من هیچم لە سیاسەت نەدەزانی و بیرم لەوەیش نەدەکردەوە کە سیاسەت بخوێنم، من لەگەڵ دەستەخوشکەکانمدا دەمانگوت دەچینە ئاداب و کەسمان نەماندەوێرا باسی سیاسەت بکەین، بەڵام پاش ئەو هەموو ناخۆشی و دەربەدەرییە کە بەسەرماندا هات، بڕیارمدا سیاسەت بخوێنم“.

سەبارەت بە دووری لە نیشتیمانیش گوتی:“ هەستی نەتەوەیی لەلام زیاتر بوو و من لەوێ فێری کوردایەتی بووم و لە پرسی نەتەوەیی کورد ئاگادار بوومەوە“.

شیلان، لەساڵی٢٠٠٠دا رەگەزنامەی نۆروێژ وەردەگرێت و خوێندنەکەشی لە ٢٠٠٣ تەواو دەکات و لەژێرناوی“ خوێندن و رۆشنبیرییە نێونەتەوەییەکان“ دیپلۆمەکەی وەردەگرێت و لەساڵی٢٠٠٦دا ماستەر وەردەگرێت و تێزەکەشی لەسەر“ فیدراڵی باشووری کوردستان“ دەبێت. ئەو ئەندام، پەرلەمانە لەساڵی٢٠٠٢دا بووەتە ئەندامی رێکخراوی نۆروێژ، بۆ هاریکاری گەلی کورد و هەر لەو ساڵەشدا بووەتە بەرپرسی ژنان لەهەمان رێکخراوەدا. شیلان، دەڵێت کە کاتێک لەدەرەوە بووە زیاتر لەگەڵ رێکخراوە ناحزبییەکاندا کاری کردووە و لەچالاکی هەموو پارتە کوردستانییەکاندا بەشدار بووە،“ بەشداریم لە هەموو چالاکییەکانی پارتەکانی رۆژئاوا و رۆژهەڵات و باشوور و باکووردا دەکرد، بۆ نموونە کاتێک عەبدوڵڵا ئۆجەلان، دەستگیر کرا، لە خۆپیشاندانەکاندا بەشداربووم لەبەر ئەوەی ئەویش سەرکردەیەکی کوردە و منیش بە یەک چاو سەیری هەموو کورد دەکەم“. بەقسەی شیلان، لەکاتی ئەو چالاکییانەدا چەندجار داوای لێکراوە ببێتە ئەندامی کۆمیتەی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان لەنۆروێژ، بەڵام ئەو نەیویستووە. شیلان، لە ٢٠٠٤، لەلایەن یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەوە داوای لێکراوە کە بۆ پەرلەمان کاندید بکرێت، بەڵام لەبەر ئەوەی خوێندنەکەی تەواو نەبووە، رەتی کردووەتەوە. دواتر کە لە٢٠٠٦ دا خوێندنەکەی تەواو کردووە بووەتە ئەندامی پارتی سۆسیالیستی چەپی نۆروێژ،“ من لەوێ فێری کاری حزبایەتی بووم،

www.netewe.com

شیلان سندی ئەندامی پەرلەمانی کوردستان

بەشداریم لە هەموو چالاکییەکانی پارتەکانی رۆژئاوا و رۆژهەڵات و باشوور و باکووردا دەکرد، بۆ نموونە کاتێک عەبدوڵڵا ئۆجەلان، دەستگیر کرا، لە خۆپیشاندانەکاندا بەشداربووم لەبەر ئەوەی ئەویش سەرکردەیەکی کوردە و منیش بە یەک چاو سەیری هەموو کورد دەکەم"

ئەزموونم زیاتر بوو و خۆمم پێگەیاند" . شیلان، لە نۆروێژ وەک هاووڵاتییەکی ئەو وڵاتە چەندین کاری کردووە،" لە ١٩٩٨ وەرگێڕی کوردی، عەرەبی، نۆروێژیم کردووە . وەک راوێژکار لە شارەوانی و شوێنی وەرگرتنی پەنابەران کارم کردووە" . سەبارەت بە ژنانی کورد لەئەورووپا گوتی کە بەداخەوە" زۆربەی ژنانی کورد لەئەورووپا چالاک نین، هەندێکیان بەماڵەوە سەرقاڵن و خۆیان ناخەنە ناو کار، هەرچەندە بەشێکیشیان خاوەن بڕوانامەو بەتوانان، بەڵام خۆیان لەکارکردن دەدزنەوە" .

شیلان، کە ئێستا ئەندامی پەرلەمانی کوردستانە، هۆکاری گەڕانەوەی بۆ کوردستان، بۆ ئەوە دەگەڕێنێتەوە کە بتوانێت خزمەت بە گەل و نیشتیمانەکەی بکات. هەروەها جەخت لەوە دەکاتەوە،" مرۆڤ دەبێت بزانێت کە ((یەکەم وەک کورد و دووهەم وەک حیزب و سێهەم وەک ژن لەپەرلەمانم و ئەرکی ئێمەش لە هی پیاوان قورسترە))، پێویستە هەموو ژنانی پەرلەمان یەکدەنگ و یەکگرتوو بن" . شیلان، وەک خۆی گوتی کچێکی کوردە و ئەویش هەست بە ئازارەکان دەکات، بەڵام بەپێی ئەو ئەزموونە کارییەی کە لەگەڵ رێکخراوە بیانییەکاندا هەیەتی، دەیەوێت بەدوای چارەسەری پرسی ژناندا بگەڕێت.

وەک باسی لێوەکرد کە بە لەبەرچاوگرتنی جیاوازییەکانی کۆمەڵگەی کوردستان و رۆژئاوا کار بۆ چەسپاندنی مافەکانی ژنان دەکات و جەختیشی لەوە کردەوە کە نابێت ئازادی ئافرەتان لەسەر حیسابی پیاوان بێت،" یەکسانی هەبێت و جیاکاری نەبێت، ئازادی پێویستە بۆ هەردوو لا دەستەبەر بکرێت" .

بەرەڤان ئەحمەد

www.netewe.com

پرۆفیسۆر سەلیم تەمۆ
ناحەقیمان بە زمانی کوردی کردووە

زاخۆ

پرۆفیسۆر سەلیم تەمۆ، لە دیمانەیەکی تایبەت بە وارڤین، باس لەوە دەکات کە لە زانکۆی مێردین لە باکووری کوردستاندا، بۆیەکەمین جار لە مێژووی تورکیا بەشی زمانی کوردی دەکەنەوەو ئەم هەنگاوەیش دەبێتە دەستپێکێک بۆ ئەوەی تا ساڵی ٢٠١٤ لەچەندین شاری دیکەی باکووری کوردستان، بەشی زمانی کوردی، لە کۆلیژەکاندا بخوێندرێت.

وارڤین: بۆچی بنەماڵەکەت نازناوی تەمۆیان هەڵبژاردووە؟

سەلیم تەمۆ: زۆر لەپیاوانی بنەماڵەکەم لەرووداوەکانی ساڵی ١٩٢٥ لەسێدارەدراون، دیسان لەراپەڕینی ئاگری لەساڵی ١٩٣٠ زۆربەی پیاوەکانی بنەماڵەکەم کە ژمارەیان ٣٦ کەس بوو لەسێدارەدران. ئەوکات گەورەپیاوی بنەماڵەکەمان ناوی عوسمانی تەمۆ، بوو، ئەویش بەتاوانی حەشاردانی یەکێک لە شەرکەران فەرمانی لەسێدارەدانی درا، بۆیە ئێمەیش ئەو نازناوەمان هەڵبژاردووە.

وارڤین: دەزگای خوێندنی باڵای تورکیا، بڕیاریدا بەشی زمانو ئەدەبی کوردی لەزانکۆی مێردین، بکرێتەوە، تۆ یەکێکی لەو کەسانەی لەوهەنگاوەدا دەستپێشخەربوویت، ئەمە چۆن دەبینی؟

سەلیم تەمۆ: نەخێر، لەبەر ئەوەی لەبواری ئەدەبیدا هەندێک ناسراوم ناوی من لەوباسە گەورەکرا، لەبنەمادا لەبەڕێوەبەرایەتی زانکۆ بڕیارێکی بەمشێوەیە گیراوە. بۆ لەئەستۆگرتنی ئەوکارە پێشنیازکراوم، منیش بەخۆشحاڵییەوە پەسندم کرد.

وارڤین: بەپێی ئەو زانیاریانەی لەلامان هەیە، بەشەکەتان لەشەش مامۆستاو ٣٠ خوێندکار پێکهاتووە. ئایا بۆ ئەوەی

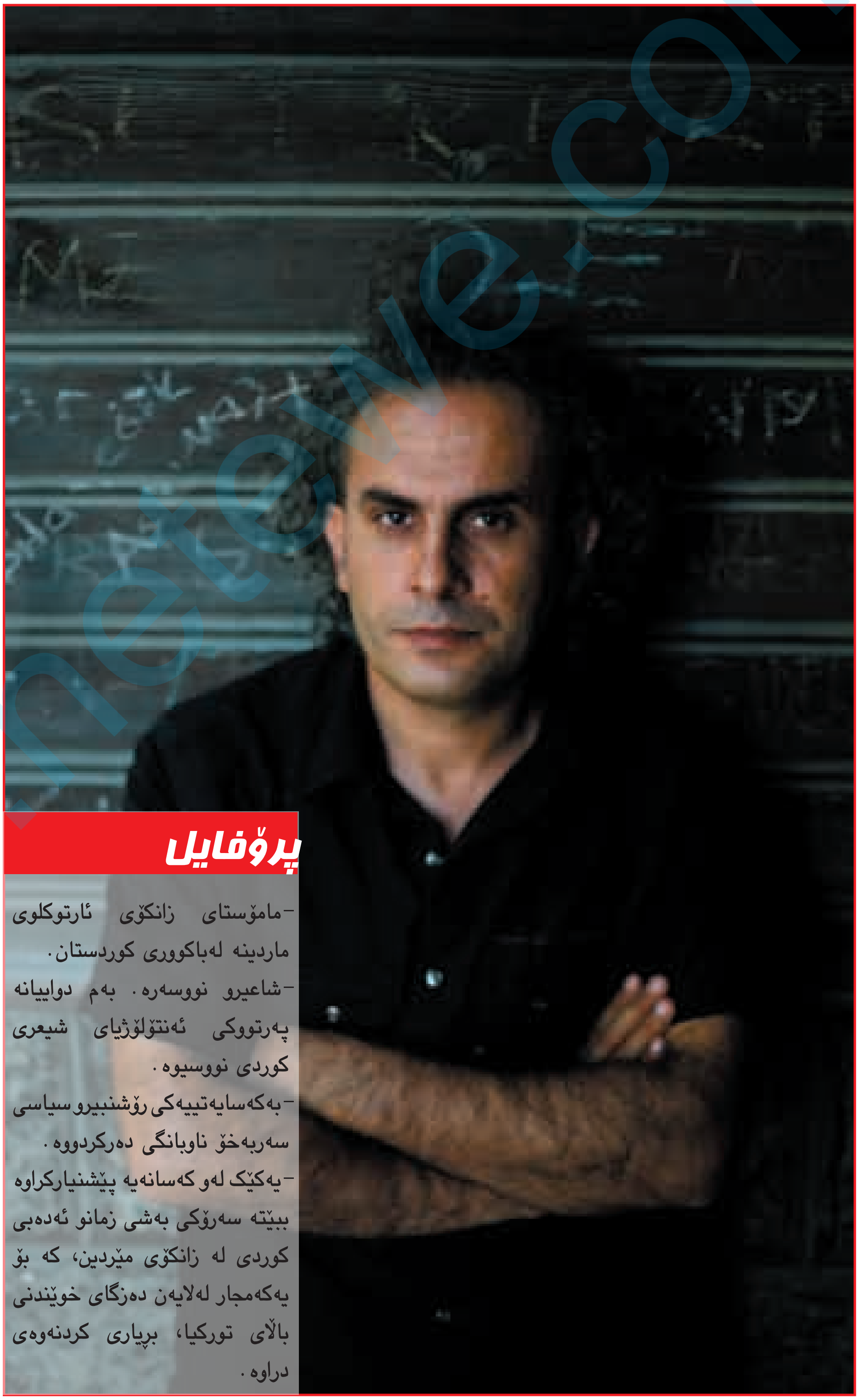

پرۆفایل

- مامۆستای زانکۆی ئارتوکلوی ماردینە لەباکووری کوردستان.
- شاعیرو نووسەرە. بەم دواییانە پەرتووکی ئەنتۆلۆژیای شیعری کوردی نووسیوە.
- بەکەسایەتییەکی رۆشنبیرو سیاسی سەربەخۆ ناوبانگی دەرکردووە.
- یەکێک لەو کەسانەیە پێشنیارکراوە ببێتە سەرۆکی بەشی زمانو ئەدەبی کوردی لە زانکۆی مێردین، کە بۆ یەکەمجار لەلایەن دەزگای خوێندنی باڵای تورکیا، بڕیاری کردنەوەی دراوە.

www.netewe.com

دەستبەکاربن، لە رووی میتۆدی خوێندنەوە ئامادەکاریتان کردووە؟

سەلیم تەمۆ: بۆ ئامادەکردنی پرۆگرام زانکۆکانی دهـۆک، هـەولـێر، کـەرکـووکـو سلێمانیمان بەسەرکردووەتەوە، هاوکات سوودمان لەبەشی وێژەو زمانی تورکی لەزانکۆکانی تورکیا بینیوە. هـەروەهـا چـاومان بە بەرهەمەکانی وێـژەی زمانی کـوردی لەسەدەی ٢٠دا خشاندووە و بەمشێوەیەش میتۆد و پرۆگرامێکی واقیعیمان ئامادەکردووە.

وارڤین: مەبەستت لەپرۆگرامێکی واقیعی چییە؟

سەلیم تەمۆ: ئەو وانانەی لەو بەشە دەخوێندرێن زیاتر دەربارەی ئەو ئەدەبیاتەیە کە سەردەمێکە فەرامۆشکراوە. هەروەها جەخت لەسەر ئەدەبی کلاسیکی کوردی دەکەینەوە. هاوکات لەگەڵ ئەو هەنگاوەشدا رەخنەی ئەدەبی جیهانیش پشتگوێ ناخەین. زۆر گرنگی بە بەشەکانی ئەدەبی تورکیو لێکۆڵینەوەی ئەدەبی جیهانی نادەین.

وارڤین: زمانی کوردی لەو سەد ساڵەی دوایی رووبەرووی قەدەغەکردن بووەتەوە. ئێستا تازە خەریکە دەرگاکانی لەسەر دەکرێنەوە. پێتوایە ئێوە بەو هەنگاوە بتوانن ئاسەوارەکانی ئەو سەدساڵ قەدەخەکارییە بسڕنەوە؟

سەلیم تەمۆ: بەڵێ، چونکە چەندین پسپۆری بەرێز، لەبواری ئەدەبیاتو زمان، دەربارەی ئەو زمانو ئەدەبیاتە لێرە یان لەئەورووپا بەنهێنیو بەئاشکرا کاریان کردووە. سەیر بکە تەنیا لەدەشتاییەکانی مێردین ٥٠٠٠ کەس هەیە کە لەسەر دانانی قاموس کاری کردووە. بێگومان بۆ ئەوەی بتوانین بەشێوەیەکی ئەکادیمیو زانستی خوێندکارانمان پێبگەیەنین، پێویستە پسپۆری خاوەن بڕوانامەی ماستەرو دکتۆرا ئامادەبکەین. لەوبارەیەشەوە چەندین پرۆفیسۆری شارەزامان هەیە، لەوانەیە ئەوانە بڕوانامەکانیان لەبارەی زمانو ئەدەبیاتی کوردی نەبێت، بەڵام لەم بوارە کاریان کردووەو لیکۆڵینەوەیان ئەنجام داوە.

وارڤین: ئەو خوێندکارەی لای ئێوە دەخوێنێت، مەرجە پێشوەخت زمانی کوردی بزانێت، یان ئێوە لەزانکۆ فێری کوردی دەکەن؟

سەلیم تەمۆ: قۆناغێکی ئامادەکاریمان دەبێت. کاتێک خوێندکار ئەو قۆناغەی بڕی پێدەنێتە نێو قۆناغەکانی زانکۆ. وانەی ئەو قۆناغە هەمووی بەکوردییە، ئەگەر خوێندکارەکە پێشوەختە کوردی بزانێت دەتوانێ بەسانایی ئەو قۆناغە تێپەڕێنێت.

وارڤین: بۆچی تەنیا ٣٠ خوێندکار لەو کۆلیژە وەردەگیرێت؟

سەلیم تەمۆ: ئەمە کۆلیژێکی نوێیە، وەکو کۆلیژە گەورەکان توانایەکی بەهێزی نییە. لەم هەلومەرجەدا توانای وەرگرتنی ٣٠ خوێنکارمان هەیە، بـەڵام لـەساڵی ٢٠١٤ زانـکـۆی ئاڵپ ئارسلان لەمووش ئەو کۆلیژی زمان و ئەدەبی کوردی دەکاتەوە. هەروەها زانکۆکانی شێرناخ، جۆلەمێرگ، بیدلیس، تونجەلیو دیجلە نیازی کردنەوەی ئەو بەشەیان هەیە. ئێمە لەم بوارەدا تاقیکردنەوەی یەکەمینین.

وارڤین: بۆ پەروەدەو خوێندن بەزمانی کوردی وەک پێویست مامۆستاتان هەیە؟

سەلیم تەمۆ: لەتەواوی رۆژهەڵاتو باشووری رۆژهەڵات (مەبەست باکووری کوردستانە) وەک بیرمان لێکردووەتەوە بەگوێرەی ژمارەی کورد، پێویستیمان بەزیاتر لە ٢٠٠ هەزار مامۆستا هەیە. لەبابەتگەلی زانستە کۆمەڵایەتییەکان، زانستی هونەری، ئەدەبیات پێویستیمان بەمامۆستای کوردیزان هەیە. لەئێستادا ئەو ژمارە کادیرەمان دەستناکەوێت. بۆ ئەمەش سـەرەرای بوونی خوێندن بەزمانی دایک، لەبەر نەبوونی کادیر تۆزێک پەروەردە، دوادەکەوێت.

وارڤین: بەهەرحاڵ لەزانکۆکەتان گرنگی دەدەنە سەر زاراوەی کرمانجی؟

سەلیم تـەمـۆ: ئـەو کـەسـەی بەشی زمانی کوردی تەواو دەکات پێویستە هەرسێ زاراوە (کرمانجی، سۆرانی، زازاکی)بەباشی بزانێت. بۆ ئەمەش گرانی دەدەینە سەر ئەو زاراوەو ئەدەبی ئەو زاراوانە.

وارڤین: لەئاسۆدا نیشانەی قۆناغێکی نوێ دیارە، ئەو ئەرکانە چین کە پێویستە رۆشنبیرانی کورد لەئێستادا جێبەجێی بکەن؟

سەلیم تەمۆ: یەکەمینیان، کێشە بەرفراوانە کۆمەڵایەتییەکانە کە تەنیا بەرۆشنبیران چارەسەر ناکرێت. دووهەمیشیان، سیاسەتمەدارانی کورد بۆ چارەسەری ئەو کێشەیە رێگا بۆ رۆشنبیر ناکەنەوە. تورک لەتەلەفزیۆنو رۆژنامەکانیان رێگای گفتوگۆ بۆ رۆشنبیرانی کورد دەرەخسێنن. بەڵام سیاسەتی کورد لەو روانگەیەوە رۆشنبیر بەهەند وەرناگرێت. سیاسەتی کـوردی ئەو کێشەیەی بەرۆشنبیرانی تـورک سپاردووە. کاتێک باس لەرۆڵی رۆشنبیران بۆ چارەسەری کێشەی کورد دەکرێت، تەنیا و تەنیا مەبەستیان رۆشنبیرانی تورکە. لەتورکیا میدیا بەشێکی سەرەکی لەرای گشتیی پێکدەهێنێت. ئەمەش وادەکات بۆچوونێکی هەڵە لای سیاسەتمەدارو رەوتـە سیاسیەکانی کـورد دروسـت ببێت. پێیانوایە ئەمەش نیشانەی لاوازی سیاسەتی کـلاسـیـکـیـانـەی کـــورده.

وارڤین: ئەگەر رۆشنبیرانی کورد لەباکووری کوردستان نەچنە پاڵ سیاسەتمەدارە کوردەکان، بە"خائینو خۆفرۆش" تاوانبار ناکرێن؟

سەلیم تەمۆ: لێرەدا دوو زمان هەیە. زمانی سیاسەتی کورد لەرای گشتیی تورکیا تێناگات. کاتێک تـۆ هـەوڵـدەدەیـت بەراستییەکانی ئاشنابکەیت، کاردانەوە دەردەبڕێت، پێیوایە تۆ مافوور لەبەر پێی ئەو رادەکێشیت. زمانی دووەمیش ئەو زمانەیە کە هەندێک لەرۆشنبیران بەکاریدەهێنن، بەڵام رەچاوی راستی مێژوویی کەلتووری کورد ناکەن، ئەمەش وادەکات کە هێندەیتر رۆشنبیر لەناو ئـەو کۆمەڵگەیە گۆشەگیر ببێت.

وارڤین: تاچەند دینامیزمی کۆمەڵگەی کوردی ئامادەیە، پێشهاتەکان لەباوەش بگرێت؟

سەلیم تەمۆ: لەبنەمادا کۆمەڵگەی کوردی کۆمەڵگەکی زۆر دینامیکە. راستە ئەو کۆمەڵگەیە بۆتە کۆمەڵگەیەکی سیاسی، بەڵام لەهەمانکاتدا بەرووی جیهاندا زۆر کراوەیە. فەلسەفەی ئەو کۆمەڵگایە لەئەدەبو زمانەکەیەوە سەرچاوە دەگرێت. هەموو لێکدانەوەکانی لەروانگەی باشەو خراپە دەڕوانێتە مەسەلەکانو بەردەوام پێشنیازی باشە دەکات.

وارڤین: ئایا تورکیاو کۆمەڵگە دەرەکییەکان هەستیان بەم راستیەی کۆمەڵگای کوردی کردووە؟

سەلیم تەمۆ: بـەداخـەوە نە، تائێستا وەک پێویست بە کورد ئاشنا نەبوونە. ئاشنابوونی بـەو پرسە، خـۆی بەسـەر واقیعی تورکیادا دەسەپێنێت، پێویستە رای گشتی تورکیا سەر لەنوێ ئامادە بکرێت، بەپلەی یەکەمیش ئەمەیان کاری رۆشنبیرانو راگەیاندنە، چونکە راگەیاندن زۆربەی رای گشتیی تورکیا شێوەبەند دەکات.

www.netewe.com

گۆڕەپانی سەلاحەدینی ئەیوبی- دیمەشق

سوریا لەگەڵ کورد دانووستان دەکات

دیمەشق

لەهەڤپەیڤینێک لەگەڵ ماڵپەڕی(کولۆنا شرکا) کە لەناوخۆی سوریاوە بەڕێوەدەچێت، سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردی لەسوریا ئەو زانیارییانەی پشتڕاست کردووە کە باس لەوە دەکەن کە حکوومەتی سوریا دەیەوێت لەگەڵ بزووتنەوەی کورد دانووستان بکات.

ماڵپەڕی (کولونا شرکا) لەراپۆرتێکدا ئاشکرای کردووە کە حکوومەتی سوریا ئەندامێکی پەرلەمانی بەناوی د.ئیسماعیل بەغدە لەپارتی نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی سوریا کە هاوکات پارتەکەی ئەندامی بەرەی نیشتیمانی پێشڤەڕۆی سوریایە کە پارتی بەعس سەرۆکایەتی دەکات، لەقامیشلۆ سەردانی پارتە کوردییەکانی کردووەو پەیامی ئەوانی بۆ سەرۆکایەتی دەوڵەت بردووەتەوە. هەرلەوبارەیەوە سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردی لەسوریا جەمال مەلا محەممەد، نارازیبوونی خۆی لەو شێوە دانووستانە دەبڕیوەو داوای لەحکوومەتی سوریا کردووە کە لەگەڵ بزووتنەوەی کورددا دەست بەدانووستانی راستەوخۆ بکات. جەمال مەلا محەممەد، هەروەها ئاشکرای کردووە کە حکومەت لەو ڕێگایەوە دەیەوێت لەپرسی کورد نزیک ببێتەوە، بۆیە سەرەڕای ئەوەی ئەو نزیکبوونەوە بەئەرێنی دادەنێت، بەڵام هاوکات رەخنە لەوە دەگرێت کە بۆچی راستەخۆ لەگەڵ نوێنەرانی کورد دانانیشێت.

بەپێی زانیارییەکانی ئەو ماڵپەڕە ئەو پرسانەی کە د. ئیسماعیل بەغدە، لەگەڵ سەرۆکایەتی پارتە کوردییەکانی رۆژئاوادا تاوتوێی کردوون، بریتی بوون لە:

١. روانگەی کورد بۆ دۆزی نیشتیمانی لەسوریا

٢. تەڤگەری کورد چۆن دەڕوانێتە چارەسەری سەرژمێری لەناکاو

٣. پەیوەندییەکانی نێوان پارتە کوردییەکانی سوریاو هەرێمی کوردستان چۆن گرێدراون و لە چ ئاستێکدان.

٤. ئەگەر هێزێک لەدەرەوە هێرش بکاتە سەر سوریا هەڵوێستی تەڤگەری کورد چۆن دەبێت. هەروەها چ پەیوەندییەک لەنێوان بزووتنەوەی کورد لەرۆژئاوا و ئەو هێزانەی کە پشتیان بەوڵاتانی دەرەوە بەستووە، هەیە.

٥. پەیوەندی نێوان بزووتنەوەی کورد و بەرهەڵستکارانی سوریا (مەبەست راگەیاندنی شام)ە تا چ رادەیەک بەهێزە.

ئەو ماڵپەڕە کە لەحکوومەتی سوریاوە نزیکە ئاشکرای کردووە، پارتە کوردییەکان بەچاوێکی ئەرێنییەوە لەو هەنگاوە دەڕوانن و وەڵامیان ئەوە بووە کە نەتەوەی کورد بەشێکە لەنیشتیمانی سوریا و لەدژی هەر هێرشێکن کە بکرێتە سەر وڵاتەکەیان. هەروەها سەبارەت بەپەیوەندییەکانیان لەگەڵ هەرێمی کوردستاندا گوتوویانە، پەیوەندییەکان برایانەو ئاسایین و لەدەستتێوەردان لەناو وڵاتەکەیاندا بەدوورە، چونکە کوردی هەر دوو دیوی سنوورەکان یەک نەتەوەن و ئاساییە کە هەستیان لەیەکتر نزیک بێت. پارتە کوردییەکان لەو وتووێژانەدا جەختیان لەوە کردووەتەوە کە دەبێ چارەسەرییەک بۆ پرۆژەی سەرژمێری لەناکاو بدۆزرێتەوە. بەپێی ئەو سەرژمێرییەی کە رژێمی سوریا لە١٠/٥/ ١٩٦٢، لەپارێزگای حەسەکە ئەنجامیداو تەنیا رۆژێک درێژەی کێشا ١٤٢٤٦٥ هاووڵاتی کورد ناسنامەی سوریایان لێوەرگیرایەوەو نزیکەی ٧٥ هەزار کەسیش لەمافە مەدەنییەکان بێبەش کران.

بۆ چارەسەری دۆزەکەیان

پەیامبەرانی ئاشتی ڕوویان لەباکوور کردەوە

ئیبراهیم خەلیل

لەسەر داوای سەرۆکی زیندانیکراوی پارتی کرێکارانی کوردستان عەبدوڵڵا ئۆجالان و بۆ پێشوازیکردن لە سیاسەتی کرانەوەی کورد لەتورکیا ڕۆژی دووشەممەی ڕابردوو دوو گرووپ کوردی باکوور لەدەروازەی سنووری ئیبراهیم خەلیلەوە گەڕانەوە خاکی باکووری کوردستان و تورکیا.

دیوانی ڕێبەری کۆما جڤاکێن کوردستان پێشنیازی ئۆجەلانی سەبارەت بەگەڕانەوەی گرووپە ئاشتییەکان بەئەرێنی لێکدایەوەو ڕایگەیاند کە بۆ ئەوەی ڕێگە لەبەردەم قۆناغی کرانەوەدا خۆش بکەن، ئەو دوو گرووپەیان لەقەندیل و مەخموورەوە ڕەوانەی تورکیا کردووەتەوە و چاوەڕوانیش دەکرێت گرووپێکی دیکە لەئەورووپاوە ڕەوانەی تورکیا بکەنەوە.

بەرپرسی پەیوەندییەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان ئەحمەد دەنیز، لەلێدوانێکی تایبەتدا بەوارڤینی ڕاگەیاند کە ٨ گەریلای کچ و کوڕ گرووپی یەکەمیان پێکهێناوەو گرووپەکەی دیکەش ٢٦ کەسی مەدەنی کەمپی مەخمووری لەخۆگرتووە، کە ١٣ پیاو ٤ منداڵ و ٩ ژنی لەخۆ گرتبوو و لەناو ئەوانەشدا چەند خوێندکاری زانکۆی سەلاحەددینی هەولێر بەدی دەکران".

هەر لەوبارەیەوە هاوسەرۆکی پارتی کۆمەڵگەی دیموکراتیک ئەمینە ئاینا، داوای لەکەسانی ئاشتیخوازی ناوخۆ و دەرەوەی تورکیا کرد کە خاوەندارێتی لەو گرووپانە بکەن و جەختیشی لەوە کردەوە کە ئەوان وەک پارتی کۆمەڵگەی دیموکراتیک خۆیان بەخاوەنی ئەو کەسانە دەزانن و پشتیوانییان لێ دەکەن. ئاینا، دەستیشانی کرد کە ئەوان وەک پارتی کۆمەڵگەی دیموکراتیک لەئەستەنبوڵ و ئەنکەرە پێشوازی لەگرووپەکانی ئاشتی دەکەن و داوای لەخەڵکانی ئاشتیخوازی کورد و تورکیش کرد کە بەگەرمی پێشوازییان لێ بکەن. ئاینا هەروەها هیوای خواست کە لەگەڵ هاتنەوەی ئەو گرووپانەدا کەناڵە سیاسییە داخراوەکان بکرێنەوەو پرۆسەی چارەسەری پرسی کوردیش خێراتر بکرێت.

هاوسەرۆکی دیکەی پارتی کۆمەڵگەی دیموکراتیک ئەحمەد تورک، لەوبارەیەوە داوای لەچاپەمەنییەکانی تورکیا کرد کە هاتنەوەی ئەو گرووپانە وەک تەسلیمبوون لێکنەدەنەوە، بەڵکو وەک دەربڕینی نیەت پاکی گەلی کورد لەپێناو ئاشتی و چارەسەری پرسەکاندا، هەڵیسەنگێنن. تورک گوتی: "ئەمڕۆ کورد بەملیۆنان کەس پێشوازییان لەو گرووپانە کرد و ئەوەش سەلماندی کە ڕێگەی چارەسەری پرسەکەمان تەنیا دانوستان و لێکتێگەیشتنە".

سەرۆککۆماری تورکیا عەبدوڵڵا گول، ڕایگەیاند کە "ئەوە پێشکەوتنێکی باشە" و سەرۆکوەزیرانی تورکیاش ڕەجەب تەیب ئەردۆغانیش ڕایگەیاند کە بۆ چارەسەری پرسی کورد پێویستە ڕێ لەچوونە چیاکان بگیردرێت و لەهێنانەخوارە لەچیاکانیشدا پەلە بکرێت.

جێی وەبیرهێنانەوەیە کە لەساڵی ١٩٩٩، کاتێک عەبدوڵڵا ئۆجەلان لەئەنجامی پیلانێکی نێودەوڵەتیدا لە کینیا دەستگیر کرا لەپێناو ئاشتیدا دەستی بەجموجووڵ کرد. هەر لەئەنجامی بانگەوازی٢ی تەباخی ١٩٩٩دا هێزەکانی گەریلای پەکەکە هاتنەدەرەوەی سنوورەکانی باکووری کوردستان. دیسان لەسەر بانگەوازی ئۆجەلان لە٢٢ی ئەیلوولی١٩٩٩دا بۆ پشتگیری لەسیاسەتی کۆماری دیموکراتیک و ئەرێنیکردنی مەبەست پاکییان لە١ی خەزەڵوەری ١٩٩٩دا گرووپێکی گەریلا کە لە٨ کەس پێکدەهات ڕەوانەی تورکیا کرانەوە. گرووپی گەریلا، کە لەڕێگای گوندی "گەلی شینێ" شەمزینانی جوولەمێرگەوە لەلایەن سوپای تورکیاوە پێشوازییان لێ کرابوو، هەموویان دەستگیر کران. گرووپی دووهەمی ئاشتی هەر لە٢٩ی ئەو مانگەداو لەپێناو هێنانەگۆڕێی چارەسەرییەکی دیموکراتیک ڤییەنای پایتەختی نەمساوە بەفڕۆکە گەڕانەوە تورکیا، بەڵام هەموویان دەستگیر کران و سزای قورسیان بەسەردا سەپا.

گرووپی کەمپی مەخموور

www.netewe.com

هاوبەشی

سیروان رەحیم

ئێمە دەمانەوێ لە کن ژنان یەکەم کەس بین، بەڵام لە کن ئێمە ئەوان دوا کەس بن.
(ئارتور شنیتزلەر ١٨٦٢-١٩٣١) درامانووس و چیرۆکنووسی نەمسایی.

ئەگەر بە خواستی خۆم بێت نامەوێ هەرگیز هیچ دیاردەیەکی کوردستان و ئەورووپا بەراورد بکەم، چونکە دنیاکان لە یەکەوە دوورن و دەیشزانم کەسانێک، رەنگبێ ژمارەیان زۆر بێت و مافداریش بن، بەم بەراوردە قەڵس بن.

ئەگەر باس لەکێشەی نەبوونی هاوبەشی بکەین لەنێوان ژن و پیاو دا، هاوبەشی: لە بڕیار، لەماڵ، لەچۆنیەیتی ژیان، لەسامانی خێزان و لەزۆر شتی دیکەی ژیانی رۆژانەو چارەنووسساز دا، بێگومان هاوبەشییەکی وەها بوونی نییە. لەخێزانی ئێمەدا زۆرجاران بڕیارەکان لەیەک کەسەوە سەرچاوە دەگرن. بابەتێکی وەکو هاوبەشی وەها دەکات بەراوردێک لە نێوان ئێرەو ئەوێ دا پێویست بێت و نەکرێ دەستبەرداری بیت. چیدەکەی لەناچاری و بێگومان لەپێویستیش. هەندێجار بە گەڕانەوە بۆ دواوە کاری بەراوردەکە ئاسان دەبێت. بۆ نموونە ژنان، لەکاتی ئارتور شنیتزلەر لەئەورووپا بەگشتی و لەنەمسا (ئۆتریش) بەتایبەتی وەکو ژنانی ئێستای ئەورووپا بەزۆر ماف نەگەیشتبوون، لەزۆر ئاستەوە لەرەوشێکی ناجۆردا دەژیان. بۆیە شنیتزلەر، ئەو رەخنەیە لەپیاوان دەگرێ. و بۆیە منیش گوتەی ئەو نووسەرە دەهێنمەوە کە لەدەمێکی جیاواز لەدەمی نۆژەنی ئێستا ژیاوە.

بەڵام پرسیارەکە ئەوەیە، بەر لەو هەموو ساڵە نا، لەئێستادا ژمارەی پیاوانی ئێمە چەندن دەیانەوێ لە کن ژن یەکەم بن و نەک ژن بەڵکو بەگشتی ژنان لە کن وان لەدوای دواوەن؟ ئەمە پرسیاری بەراوردەکەمە. گرنگ ئەوە نییە ژن بتوانێت ماشین لێبخوڕێت، گرنگ ئەوە نییە ژن ماڵ و سامانی بەنێوەوە بێت، نا، گرنگ داننانە بەماف و کەسایەتی ژن دا. گرنگ ئەوەیە لەهزری پیاو دا، لە بیرکردنەوە و هەڵسووکەوتیدا هاوبەشی هەبێت. یەکێک لەو شتانەی ژن لێی تێناگات ئەوەیە، "بۆ ئێمەی پیاو شت لەبیر دەکەین!". بێگومان یەکێکیش لەو شتانەی بەلای ئێمەی پیاوەوە زۆر سەرنجڕاکێشە، "بۆ ژن شت لەبیر ناکەن!". دیارە ئەو "لە بیرکردنەی" پیاو ژنگەل زۆر ئازار دەدات. بەڵام ئەوەی زۆر گرنگە لەبیرنەکردنی شتە گەورەکەیە، تۆ بەتەنیا نیت، ژنت لەگەڵ دایە. کە ئەمە لەهزر و بیرکردنەوەی پیاودا بوونی هەبوو ئەوا ژن، هەست بەدڵنیایی دەکات. دڵنیایی لە هاوڕێیەتی و هاوبەشێتی.

ئەورووپای ئێستا وەکو ئەورووپای سەت ساڵ لەمەوبەر نییە. ئێستا زۆر جیاوازە لەسەردەمی ئارتور شنیتزلەر. ژنان لەزۆر بار و ئاستدا بەهاوبەشی تەواو گەیشتوون، هەرچەندە هێشتا وەکو خۆیان دەڵێن زۆری ماوە. بەڵام با زۆریشی مابێت، سەرباری ئەوەیش لەگەڵ زێدی خۆماندا بەراورد ناکرێت. یەکێک لەو کێشانەی پیاوی ئێمە رووبەڕووی دەبێتەوە لەئەورووپا قسە نەکردنە لەگەڵ ژن دا، ئەمە ژن، زۆر ئازار دەدات و هەستی ناهاوبەشی و نایەکسانی لەکن دروست دەکات. دەپرسێ و تێناگات بۆ قسەی لەگەڵ ناکرێت و وڵامی پرسیارەکانی نادرێتەوە. دیارە پیاوی ئێمەیش رانەهاتووە لەگەڵ ژن قسە بکات و وتووێژ سازبکات. ئەو لەگەڵ ژن، کچ و خوشکی خۆیدا ئەوە ناکات، دیارە لەنیشتمانەکەیشیدا ئەو دیوارە ئەستوورانەی نێوان نێر و مێ دەزانین ئاستەنگێکی چەند ترسناکن، بۆیە ئەو لەهزریدا ئامادەنییە بۆ رووبەڕووبوونەوەیەکی وەها.

هەر سەبارەت بەپیاوی ئێمە، "دیارە ئەو بەڕێزانەی لەوڵاتەوە بەمیوانی و بۆ گەشت وگوزار دێنە ئێرە، یان ئەوانەی کە لە وڵات میوانی ئەورووپایی دەبینن" نموونەیەکی تر: ژن و پیاوێک میواندارێت دەکەن یان بانگهێشتی خواردنت دەکەن، پیاوی ئێمە تەنیا رێز لەپیاوەکە دەگرێ، بەردەوام لەسوپاسیکردندا ناوی پیاوەکە دەهێنێت. بێئەوەی بزانێ کە ئەو میوانداریە، ئەو ماڵە، ئەو کات و وزەیە هی هەردووکیانە و دەبێ سوپاسی هەردووکیان بکرێت و پێویستیشە ناوی ژنەکە پێش بخات، هەمیشە پێشی بخات. دیارە ئەم رەوشە ژنەکە بریندار دەکات و دەپرسێ، بۆ؟. مرۆڤی بریندار هەمیشە پرسیاری هەیە، بەتایبەتیش ژن.

ئەمە یەکێکە لە کێشە گەورەکانی ئێمەو بیرکردنەوەی ئێمە. بەهیوام رۆژێک بێت رۆژێکی نێزیک لەبیرکردنەوەمان دا، لەهزرمان دا هاوبەشی هەبێت. بەهیوام ماڵ و بڕیار و ژیانی گەلەکەم هاوبەشی تەواو بەخۆوە ببینن. کە هاوبەش بووین لەکن ئەوانیتریش رێزدار دەبین.

www.netewe.com

لەبەر ئەوەی بە تەلەفۆن قسەی کرد سەریان بڕی

ئامەد

کچێکی١٩ ساڵان کە بەخۆشەویستەکەی گوت" بمفڕێنە دەمکوژن" پاش چوار ڕۆژ بەشێوەیەکی نامرۆڤانە کوژراو تا ئێستاش باوک و مامی بەتۆمەتی کوشتنی لەگرتووخانەدان. ڕاگەیەندرا کە کچێک بەناوی توبا کیلیچ، لەبەر ئەوەی " بەتەلەفۆن لەگەڵ پیاواندا زۆر قسەی کردووە" چەندینجار لەلایەن خێزانەکەیەوە ئاگادار کراوەتەوە.

توبای١٩ ساڵان لە١٢ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠٨. واتە نزیکەی ساڵێک لەمەوبەر لەگوندی کریمەی هێنەی ئامەد، لە کانزایەکی مەڕمەڕدا بەکوژراوی دۆزرایەوە. کوشتنەکەی لەلای پۆلیس بەمجۆرە تۆمار کراوە" لەبەر ئەوەی گەرووی بە قووڵایی١٨ سانتیمەتر لێکراوەتەوە، مردووە". پاش ماوەیەکی کورت لەڕووداوەکە دۆزگەری کۆماری هێنی، لێپرسینەوەی لەبارەیەوە دەست پێکرد و دۆسیەیەکی لەدادگای سزای سوڵحی هێنی بۆ کرایەوە. باوکی توبا، بەناوی موحەممەد قلیچ و مامی بەناوی عەبدولعەزیز قلیچ، ٨ مانگ دوای ڕووداوەکە دەستگیر کران، لەلێپرسینەوەی ئاسایشیدا ئاماژە بەوە کراوە کە "ئەوان هیچ پەیوەندییەکیان بە کوشتنەکەوە نییەوە". بەڵام دادگای سزای سوڵحی هێنێ بە تۆمەتی" بەپیلانگێڕی ئەو کچەیان کوشتووە"، هەردووکیانی ڕاگرت و ڕەوانەی گرتووخانەی کردوون. پاش ئەو دەستگیرکردنەش دۆسیەکە بۆ دووهەمین دادگای سزاسەختەکانی ئامەد بەڕێکراوە. هەردوو تۆمەتبار تائێستاش لەگرتووخانەی پیتی (ئی) ئامەد، ڕاگیراون. دانیشتنی یەکەمی ئەو کوشتنە ٤ ڕۆژلەمەوبەر لە١٢هەمین دادگای سزا سەختەکانی ئامەد دا پێکهات و هەردوو تۆمەتبار هێنرانە بەردەمی دادوەر. سەرەڕای ئەوەی تۆمەتباران ڕەتیان کردەوە کە ئەوان توبایان کوشتبێت، بەڵام دادوەر جارێکیتر بڕیاری دەستگیرکردنیانی دایەوەو نەیهێشت ئازاد بکرێن.

پارێزەریان نەویست

ساڵی ڕابردوو لەناوەندی مافی ژنانی شارەوانی ئامەد پارێزەر موزەیەن نێرگز، نادیدە کورول و

پارێزەر موزییەن نێرگز

ئایگول دەمیرتاش، لەسەر داوای دایکی توبا، واتە قەدرییە قلیچ، ئەرکی پارێزەرییان گرتبووە ئەستۆ و لەپێناو ڕوونکردنەوەی کوشتنەکەدا دەستیان بە هەوڵدان کردبوو. بەڵام لەبەر هۆکارێکی نەزانراو دایکی توبا، لەدانیشتنی دووهەمی دادگادا ڕایگەیاندووە کە ئەو پارێزەرانەی ناوێت. لەبەر ئەوەش مافی بەشداریکردن بەو سێ پارێزەرە نەدرا.

چۆنیەتی کوشتنی

ئەگەر توبا قلیچ، نەکوژرایە لە٢٦ی ئەیلولی ئەمساڵدا ٢٠مین مۆمی تەمەنی خۆی هەڵدەگیرساند. دەمارگرژییەک کە گیانی لەو کچۆڵەیە سەندەوە، هۆکارێکی زۆر ناسراوە لەبەر ئەوەی، لە هەر ڕووداوێکی لەو شێوەیەدا هەموو کورد بە" کوشتنی ناموووسی" وەک " وەحشی" دەبنە ڕۆژەڤی ڕاگەیاندنەکانی تورکیا و وەک هەواڵ و مانشێت لەرۆژنامەکانی تورکیا باسیان لێوە دەکرێت. ئەوەندەش خراپە، لەبەر ئەوەی لەشارەکانی تورکیادا ڕۆژانە لەوجۆرە ڕووداوانە دەقەومن، بەڵام ئەو کوشتنانە وەک "وەحشییەت" ناودێر ناکرێن، بەڵکو وەک "کوشتنی ئەڤینداری" یان" کوشتنی حەسوودی" ناویان لێ دەبرێت. توبا، پارساڵ لەم کاتانەدا لەمەزرای حاجی برایمی گوندی کەریمێ دەژیا. وەک باس دەکەن توبا، کچێکی کۆمەڵایەتی، دڵگەرم و لەکچانی گوند هوشیارتر بوو. بەپێی قسەی ژنانی ئەو گوندە، زووتر دەیتوانی لەگەڵ مرۆڤەکاندا پەیوەندی دروست بکات و قسە و گفتوگۆ بکات و لەگەڵ پیاواندا دەبووە برادەر. بەڵام گوندییەکان ئەو ڕەوشەیان قبووڵ نەدەکرد. لەبەر ئەوەش هەمیشە بنەماڵەو نزیکانی هۆشدارییان پێدەدا و هەڕەشەیان لێ دەکرد. لەبەر ئەوەی دانیشتوانی گوندەکە هەموویان خزمی یەکتر بوون و هیچ کەسێکی غەریب لەنێوانیاندا نەبوو، هەموویان لێی دوور دەکەوتنەوە.

بیانوو ئامادەیە: بە تەلەفۆن لەگەڵ پیاوان قسە دەکات

لەبەر ئەوەی خێزانەکەی هەژاربوون، دەیویست لەبواری ئابووریدا یارمەتییان بدات. لەساڵی٢٠٠٧دا بۆ کاری کۆکردنەوەی بندق وەک کرێکارێک ڕووی لە ئاداپازاریەی تورکیا کردبوو. لەوێ لەگەڵ کەسێک بەناوی حوسێن کان، یەکتریان ناسیبوو و دڵیان دابووبەیەک. یەکتریان زۆر خۆشدەویست، بەڵام ئەو خۆشەویستی و ئەڤینەیان لەهەمانکاتدا دەستپێکێک بوو بۆ ڕووداوی کوشتنەکەیان. لەبەر ئەوەی لە ئاداپازاریە هەموو کرێکارەکان لە خێوەتدا دەمانەوە، خێوەتەکەی حوسێن و خێزانی توبا مەودایەکی کەمیان لەنێواندا هەبوو. کاتێک کە نیوەڕۆ دەبوو، پشوویەکیان وەردەگرت و پاشان هەڵدەستانەوە بۆ کار. بەڵام ڕۆژێک لەبەر ئەوەی حوسێن، زۆر ماندوو ببوو لەخێوەتەکەیدا خەوی لێکەوتبوو، توباش دەستێکی لەسەری دابوو و

www.netewe.com

بەئاستەمێک پێیگوتبوو" هەستەوە با لەکار دوانەکەوین". بنەماڵەی توبا بەبیانووی ئەوەی کە "دەستی لە پرچی حوسێن داوە"، هۆشیارییان پێدابوو جارێکی دیکەش هەڕەشەیان لێ کردبوو. هەرچەندە ئەو رووداوە لە بەڵگەنامەکانی دادگادا وەک" هۆشیاری" نووسرابوو، بەڵام ئاماژە بەوە نەکرابوو کە ئایا توبا بەهۆی ئەو کارەیەوە لێدانی خواردووە یان نە؟. توبا، لەگەڵ کوژرانیدا، هەموو نهێنی و" ئەو شتانەی کە بەسەریدا هاتبوون" و ئەو هەڕەشانەی کە لێیکرابوون" بردە ژێر گڵ. چیرۆکی خۆشەویستی توبا و حوسێن، پاش ئەوەی کە لە ئاداپازاریە گەڕانەوە هەر بەردەوام بوو. لەبەر ئەوەی گوندەکانی توبا و حوسێن دراوسێ یەک بوون. توبا و حوسێن دەردو کوڵی خۆیان بە یەکتر دەگوت و نەخشەی هاوسەرگیرییان بۆ دوارۆژ دادەنا. بەڵام لەبەر ئەوەی حوسێن سەربازی نەکرد بوو،هاوسەرگیرییەکەیان دواکەوتبوو. بەڵام ئەو دوو خۆشەویستە بەردەوام بە تەلەفۆن پێکەوە قسەیان دەکرد. ئەوەش سەرنجی گوندییەکانی راکێشابوو. لەبەر ئەوەش لەماوەیەکی کەمدا گوتەی" توبا بە تەلەفۆن زۆر قسەدەکات"،" نێوانی لەگەڵ کوڕان باشە" بڵاو دەبێتەوە. ئەو قسەیە لەهەموو گوندەکان بڵاوبووەوە و ئەوانەی کە دەیانناسی و نەیاندەناسی لەوبارەیەوە زۆرشتیان دەگوت. تەلەفۆنەکانی توبا، رەنگە بووبێتە هۆی کوژرانی. هەرچەندە گومان لەسەر باوک و پیاوانی بنەماڵەکەی هەیە، بەڵام هێشتا نازانرێت کە کێ کوشتوویەتی و چۆنیەتی کوشتنەکەی بە چ شێوەیەک بووە.

کچ ونەو باوک تاوڵە دەکات

لە١٢ی ئۆکتۆبەری٢٠٠٨دا، جەستەی بێگیانی توبا، لەپێش کانزایەکی مەرمەر بە سەر براوی دۆزرایەوە، بەڵام لەو گوندە ٢٠ ماڵییەدا کە هەموویان ناسراوی یەکترن کەس نەیدەزانی کە" توبا چی بەسەر هاتووە؟". لەلایەکەوە وەک ئەوەی قەدریە قلیچ، دایکی توبا و هەموو خزم و عەشیرەت لەسەر خاڵێک رێککەوتبن، لەبارەی کوژرانی ئەو کچەوە دەیانگوت" ئاگامان لەهیچ شتێک نییە". تەرمی توبا چوار رۆژ پاش بزر بوون دۆزرایەوە. لەناو ئەو چوار رۆژەدا نە باوکی و نە بنەماڵەکەیان پۆلیس و جەندەرمەیان لە ونبوونی کچەکەیان ئاگادار نەکردبووە. موحەممەد قلیچ، کە بە تاوانی کوشتنی کچەکەی تۆمەتبارکراوە. لەدووهەمین دانشیتنی دادگای سزا سەختەکانی ئامەد گوتی "گوتمان رەنگە کچەکەمان رای کردبێ. با چەندرۆژ راوەستین. بەڵکو ئەو کەسەی کچەکەمی رفاندووە بیهێنێتەوەو بیخوازێت". بەڵام بەپێی ئەوداوایەی کە داواکاری گشتی ئامادەی کردووە، ئەو خێزانە لەبەرامبەر بزربوونی کچەکەیاندا زۆر کەمتەرخەم بوون. ئەو رەوشەش دوور لە راستی کۆمەڵایەتی گوندییەکانە. چونکە ئەو کچە چوار رۆژ بوو بزر ببوو و دەبوایە ببێتە هۆی بێزاری و ناخۆشی ترس لەناو گوندییەکاندا. بنەماڵەی قلیچ، لە گوتەکەی خۆیاندا بە دۆزگەریان راگەیاندووە کە ئەوان بکوژیان" حەواڵەی خودا کردووە"، و لەبەر ئەوەش بێدەنگ بوونە. بەپێی ئەو زانیارییانەی کە پۆلیس داویەتە دادگا. لەماوەی ئەو چوار رۆژەدا کە توبا ون بووە، باوکی واتە موحەممەد قلیچ لە قاوەخانەی گوند دا تاوڵەی کردووەو زۆریش خۆشحاڵ بووە.

" بمرفێنە ئەگەر نا من دەکوژن"

نهێنی کوشتنی توبا، بەپێی قسەکانی خۆشەویستەکەی واتە حوسێن کان، شاردراوەتەوە. کان، وەک شاهێد لەدادگادا ئیفادەی دا" چوار رۆژ بەرلەوەی تەرمی توبا بدۆزرێتەوە، تەلەفۆنی بۆ کردم. گوتی" بمرفێنە ئەگەر نا دەمکوژن". دەنگی زۆر بە ترساوی دەهاتە گوێم، وەک ئەوەی بترسێت لەوەی کە کەسێک ببینێت کە قسەم لەگەڵ دەکات، بۆیە زۆر بەخێرایی تەلەفۆنەکەی داخست. بەڵام نەیگوت کێ دەیەوێت بیکوژێت. تەنیا گوتی" دەمکوژن". منیش بڕوام نەکرد و پێشنیاری رفاندنەکەم رەت کردەوە. کاتێک تەلەفۆنی بۆ کردم گوتی لەماڵەوەم". چاوەڕوان دەکرێت کە کوژرانی ئەو کچە نۆزدە ساڵانە لەدانشیتنەکانی دیکەدا ئاشکرا بن و سزای شیاویان بۆ ببڕدرێتەوە.

"لەم کەیسەدا رێگە بە رێکخستنەکانی ژنان و بەتایبەت رێکخستنی مافەکانی ژنانی شارەوانی ئامەد نەدرا بەرگری لەمافی توبا بکەن، بۆیە ئەوکارە تەنیا دەکەوێتە ئەستۆی ویژدانی داواکاری گشتی و دادوەرەکان"

پارێزەر لەناوەندی مافەکانی ژنانی شارەوانی ئامەد موزەییەن نێرگز، لەبارەی دانیشتنەکانی دادگا و ئیفادەکانی ئەم دۆسیەوە بەوارڤینی راگەیاند، کە لەدانیشتنەکەی٣٠ ئەیلولدا دادوەر و داواکاری گشتی زۆر لەسەر رووداوەکە نەچوون. سەرەڕای ئەوەی کە ١٠ شاهید و ٢ تۆمەتباریشی هەیە هیچ پرسیارێکی لێ نەکردوون. نێرگز پێیوابوو"وەک ئەوەی بیانەوێت رووداوەکە کپ بکەن. چونکە دایکی توبا، قەدریە قلیچ، پارێزەری ئێمەی رەت کردەوە و ناتوانین راستەوخۆ لەدانیشتنەکاندا موداخەلە بکەین، بەڵکو تەنیا دەتوانین وەک بینەرێک لەدانیشتنەکاندا بەشداربین". نێرگز، باسی لەئامانجی دادگاییکردن و جێگیرکردنی ناکۆکی و روونکردنەوەی رووداوەکە کرد و " بەڵام لەم دانیشتنەدا وا نەکرا. دایکی توبا هیچ سکاڵایەکی لەدژی مێردەکەی و شووبراکەی نەکرد. بەڵام داواکاری گشتی بەڵگەی بەهێزی لەوبارەیەوە لەدەستدایەو بەو هۆیەشەوە بڕیاریدا، راگرتنی تۆمەتباران بەردەوام بێت. بەڵام دیسان تا تەواوبوونی دانیشتنەکان ئێمە کەسانی بێگونا و بێتاوان دەبینین. تا رێکخستنەکانی ژنان لەو رووداوەدا موداخەلە نەکەن، رووداوەکە روون نابێتەوەو بکوژانیش نادۆزرێنەوە. چونکە لەم کەیسەدا رێگە بە رێکخستنەکانی ژنان و بەتایبەت رێکخستنی مافەکانی ژنانی شارەوانی ئامەد نەدرا بەرگری لەمافی توبا بکەن، بۆیە ئەوکارە تەنیا دەکەوێتە ئەستۆی ویژدانی داواکاری گشتی و دادوەرەکان". هەروەها پارێزەر نێرگز، جەختی لەسەر ئەوە کردەوە کە لەبەر ئەوەی نەیانتوانیوە لەو دۆسیەیەدا موداخەلە بکەن، ئەو رووداوە دەبەنە دادگای مافەکانی مرۆڤی ئەورووپا.

جێی ئاماژەیە کە چوار مانگ لەمەوپێش لە ئەستەنبوڵ کچێک بەناوی مونەوەر قەرەبولوت، لەلایەن خۆشەویستەکەیەوە کوژرا بوو و خۆشەویستەکەی قەرەبولوتی سەربڕیبوو. ئەو رووداوە لە تورکیا و رای گشتی جیهاندا دەنگێکی گەورەی دایەوە. بکوژ لەژێر کاریگەری و گوشاری رای گشتی و میدیاکاندا لەگەڵ باوکیدا دەستگیر کرا و لەدادگا دانی بە تاوانەکەیدا نا.

دیلار سەوڵەدار

www.netewe.com

لە سوجدەی نوێژی مەغریبدا

کوڕێک بەتەور دایکی خۆشەویستەکەی کوشت

دهۆک

" کاتی نوێژی مەغریب بوو، (ج.ر) هاتە ماڵمان، تەورێک لەسەر قادرمەکە بوو و هەڵیگرتوو و هاتە ژوورەوە، دایکم نوێژی مەغریبی دەکرد، کاتێ چووە سوجدە (ج.ر) بە تەور لەملی دا و چەندجاری دیکەش لەپشت و گەردنی دا و تەورەکەی فڕێدا". ئەمە دیمەنی کوشتنی دایکی (ف.م)ـە کە بە پیلانێکی هاوبەش لەلایەن کچەکەی (ف.م) و (ج.ر)ی خۆشەویستی کچەکەییەوە، دەکوژرێت.

لەرۆژی ٢٠٠٩/٤/٢٣، لەلایەن گەنجێکەوە، پیرەژنێک لەکاتی نوێژکردن لەماڵەکەیدا لەناوەندی شاری دهۆک، بەهاوکاری کچی پیرەژنەکە بە تەور کوژرا، دوای ئەمە کێشەکە گەیشتە دادگاو خێزانی پیرەژنەکە لەگەڵ کچەکەی و ئەو گەنجەی کە پیرەژنەکەی کوشتبوو، ئامادەی دادگابوون. دادگای تاوانەکانی دهۆکیش بڕیاری لەسێدارەدانی بۆگەنجی تاوانبار و کچی پیرەژنەکە، دەرکرد. ماوەیەک بوو چۆنیەتی کوشتنی پیرەژنێک بە ناوی (م.ع) کە لەکاتی سوجدەی نوێژدا کوژرابوو، لەدادگای دهۆکدا جێگەی سەرنج بوو، چونکە ئەو پیرەژنە بە تەور کوژرابوو، بەڵام سەرنجراکێشتر ئەوە بوو کە کچی پیرەژنەکە خۆشەویستەکەی راسپاردبوو کە دایکی بکوژێت، تا بەهۆیەوە پەیوەندییە نهێنییەکەی لەگەڵ ئەو کوڕەدا ئاشکرا نەبێت.

پاش تێپەڕبوونی ٦٠ رۆژ بەسەر کوشتنەکەدا هەموو نهێنییەکان لەبەردەم دادگادا ئاشکرابوون.

سەرچاوەیەک لەدادگای تاوانەکانی دهۆک کە نەیویست ناوی ئاشکرا بکات بە وارڤینی راگەیاند، کە کوڕی ژنە کوژراوەکە بەناوی (ک.م) لەدادگای تاوانەکان، ئامادەبووەوە پێیڕاگەیاندوون،" مانگ ونیوێک بەر لەکوژرانی دایکم ژمارەیەکی نەناسراو تەلەفۆنی بۆ کرد و دایکم لەبەر ئەوەی لە ژوورێکی دیکە بوو گوتی تۆ وەڵامی بدەرەوە، منیش تەلەفۆنم هەڵگرت، بەڵام قسەی نەکرد. جارێکی دی هەر تەلەفۆنی کردەوەو ئەمجارەش من هەڵمگرت و کەسەکە پێیگوتم من هەر ئەو پیرەژنە

بکوژ (ج.ر)

دەکوژم.. پاشان منیش ژمارە تەلەفۆنەکەم لەلای خۆم راگرت و بەدوایدا چووم و بۆم دەرکەوت کە ژمارەکە هی تاوانبارەو زانیم کە ماوەیەک لەمەوپێش ئەو ژمارەیە لەلای خوشکم بووەو پاشان گەیشتووەتە دەستی بکوژ".

دەستپێکی کێشەکە

ئەو سەرچاوەیە گوتی:" لەناوەندی دهۆک گەنجێکی لەدایکبووی ساڵی ١٩٨٥ لەگەڵ کچێکی لەدایکبووی ١٩٧٩دا پەیوەندی دەبەستن. بەپێی گوتەی هەردووکیان پاش ماوەیەک پەیوەندییەکەیان دەبێتە خۆشەویستی و چەندجارێک لەبازاڕی دهۆک پێکەوە دەگەڕێن. بەپێی گوتەی کچی پیرەژنەکە بۆ دادوەر، ئەو هەندێجار پارەی داوەتە خۆشەویستەکەی و جاری دواییش ١٥ هەزار دۆلاری داوەتە بکوژ و ئەو پارەیەش بووە هۆی کوژرانی دایکی.

کوڕی ئەو ژنەی کە کوژراوە بەناوی (ک.م) لەبەرامبەر دادگای تاوانەکان دوای ئەوەی چاوەکانی پڕ لەفرمێسک بوون و دەنگی لەخەمگینیدا گۆڕابوو گوتی:" دایکم لەشەوی پێنجشەممەدا کوژرا، رۆژێک بەرلەوەی بکوژرێت تەلەفۆنی بۆ کردم و پێیگوتم کوڕم هەینی وەرە بۆ لام، من زۆر هەوڵم دا کە هەر ئەوکات بچمە لای، بەڵام ئەو رێی پێنەدام و گوتی بڕۆ کارەکانت بکەو هەینی وەرە لام. پاش ئەوەی کوژرا، بۆم دەرکەوت کە ویستوویەتی لەو مەترسییە ئاگادارم بکاتەوە".

تاوانبار گوتی نەمکوشتووە

سەرۆکی دادگای تاوانەکان، لەوبارەیەوە ئاماژەی بەوە کردووە کە پاش ئەوەی تاوانبار چووە قەفەسی تاوانەوە بەدادوەری گوتووە کە ئەو (م.ع) نەکوشتووە گوتی:" من پەیوەندییەکی خۆشەویستیم لەگەڵ کچەکەی هەبوو، ساڵێک بوو کە حەزم لێ دەکرد، هەندێکجار پارەیان پێدەدام و لەکۆڵ خۆیان دەکردمەوە.

پێنج رۆژ بەر لەرووداوەکە کچەکەی پێیگوتم وەرە دایکم بکوژە، چونکە بێزارم دەکات و دەیەوێت بە براکانم بڵێت کە من پەیوەندیم لەگەڵ تۆ هەیە، بەڵام من نەمکوشتووەو ئەو رۆژە لەماڵی خەسووم بووم و ئاگام لێ نییە".

هەر لەمیانەی دادگاییکردنەکەدا سەرۆکی دادگای تاوانەکان، بەتاوانباری راگەیاندووە کە لەدادگای لێکۆڵینەوەدا دانی بەکوشتنەکەدا ناوە گوتوویەتی کە کاتێک چووەتە ماڵی (م.ع) کچەکەی گەردنی دایکی خۆیی گرتووەو ئەویش بە تەور لێی داوەو کوشتوویەتی، هەرچەندە تاوانبار لەدادگاییکردنەکەدا نکۆڵی لێ دەکرد، بەڵام کچی پیرەژنەکە هات و هەموو نهێنییەکانی ئاشکرا کرد.

تاوانبار لەموسڵ دەستگیر دەکرێت

هەرلەوبارەیەوە بەڕێوەبەری پۆلیسی پارێزگای دهۆک، لیوا وەعدوڵڵا موحەممەد، لەلێدوانێکی تایبەتدا بەوارڤینی راگەیاند کە پاش ئەوەی ئاشکرا بوو کە (ج.ر) پیرەژنەکەی کوشتووە،

www.netewe.com

لیژنەیەک بۆ بەدواداچوونی پێکهێنرا و پاش سێ ڕۆژ لێکۆڵینەوەی ورد لەموسڵ و سەرەڕای ئەوەی کە (ج.ر) ناو و سیمای خۆی گۆڕیبوو، دەستگیر کراو هێنرایەوە دهۆک. لیوا وەعدوڵڵا، هەروەها ئاماژەی بەوەدا کە (ج.ر) ماوەی سێ ساڵ بووە هاتووەتە دهۆک و پێشتر لەموسڵ ژیاوە.

"من گوتم وەرە بیکوژە"

(ف.م) کە تۆمەتبارە لەکوشتنی دایکی خۆیدا لەدادگا دانی بەوەدا نا کە ئەو بە بکوژی گوتووە کە بێت و دایکی بکوژێت، "چەندجارێک من پارەی خۆم بە (ج. ر) دەداو هەندێکجاریش لەپارەی دایکم پێدەدا، بۆیە لەدوایینجاردا من ١٥ هەزار دۆلارم پێداو دایکیش گومانی لا دروست بوو و پێیگوتم کوا پارەکەو منیش پێمگوت داومەتە (ج. ر) و ئەوە جاری یەکەمیش نییە کە پارەی پێدەدەم و گەڕانەوەی پارەکەش زەحمەتە.

دواتر(ج. ر) پێیگوتم دەمەوێ دایکت بکوژم، بەڵام لەدەستپێکدا من ڕازینەبووم و پاش ماوەیەک ڕازیبووم کە بێت، بۆیە ڕۆژێک پێمگوت وەرە بیکوژە".

بە تەور کوژرا

(ف.م) هەروەها بەدادگای تاوانەکانی ڕاگەیاندووە، "کاتی نوێژی مەغریب بوو، (ج،ر) هاتە ماڵمان، تەورێک کە لەسەر قادرمەکە بوو و هەڵیگرت و هاتە ژوورەوە، دایکم نوێژی مەغریبی دەکرد، کاتی چووە سوجدە (ج.ر) بە تەور لەملی داو چەندجاری دیکەش لەپشت و گەردنی دا و تەورەکەی فڕێدا.

من زۆر ترسام و نەمتوانی قسە بکەم، پاش ئەوەی (ج.ر) لەکوشتنی دایکم دڵنیابوو داوای لێکردم کە پارەکانی دایکمی بدەمێ و من چووم و هەندێک پارەم بۆ هێناو پێمدا".

(ف.م) لە وەڵامی پرسیارێکی دادگادا کە ئایا حەبی خەوی داوەتە دایکی خۆی، دانی بەوەدا ناوە، "ئەو شەوە بەرلەوەی (ج.ر) بێتە ماڵمان ١٠ دانە حەبی خەوم لەگەڵ کاکاودا تێکەڵ کرد و بەر لەنوێژی مەغریب دامە دایکم".

بەقسەی (ف.م)، ئەو لەترسی ئەوەی نەوەک دایکی نهێنی پەیوەندییەکەی لەگەڵ (ج.ر) دا بۆ براکانی ئاشکرا بکات ڕێگەی بە (ج.ر) داوە، تا دایکی بکوژێت.

هەروەها بەپێی زانیارییەکان پاش دەستگیرکردن ولێکۆڵینەوە لە(ف.م) پشکنینی پزیشکی بۆ کراوەو لەئەنجامدا دەرکەوتووە کە پەردەی کچێنی تەندروستە.

(ف.م)، دەستنیشانی کرد کە ئەو نەیزانیوە کە (ج.ر) ژنی هەیەو گوتیشی کە ویستوویەتی شووی پێ بکات، بەڵام دواتر بۆی دەرکەوتووە کە (ج.ر) ژنی هەبووەو ٦ ساڵیش لەو بچووکتر بووە.

وەک زانراوە (ف.م) کچی ماڵەوەیە هەروەها (ج.ر) بۆیاخچی بووەو لە گەڕەکێکی دهۆک دانیشتووە.

بەس سەری ساغ بوو ئەویشیان بڕی

(ک.م)ی کوڕی پیرەژنە کوژراوەکە لەدادگای تاوانەکان ئاشکرای کرد، " ڕەوشی تەندروستی دایکم بەردەوام باش نەبوو و پزیشک هەمیشە چارەسەری بۆ دەکرد. دایکم بەس سەری ساغ بوو و تاوانباران ئەویشیان لێ کردەوەو کوشتیان". بەپێی ئەو ڕاپۆرتە پزیشکییەی کە بۆ دادگا ڕەوانە کراوە، سەری ژنەکە لە ٦ لاوە بەقووڵایی ٦-٥ سانتیمەتر بریندار بووە هەروەها پێستی سەری لێبۆتەوەو ئێسک و مێشکیشی دەرکەوتوون.

دوو تاوانبارەکە لەسێدارە دەدرێن

لەکۆتاییدا دادگای تاوانەکان لەدهۆک بەپشتبەستن بەبەڵگەو هەروەها دانپێدانانی تاوانباران گەیشتە ئەو بڕوایەی کە هەردوو تاوانبار (ف.م) و (ج.ر) دەستیان لەکوشتنی ئەو ژنەدا هەبووە، بۆیە سزای لەسێدارەدانی بۆ بڕینەوەو دۆسیەکەشی داخستن.

هێژا شێخ مەمی

www.netewe.com

ژنان شەرم لەچی دەکەن؟

بەهرە

ئەیوب عەبدوڵڵا

مەلا عومەر

لاجان

دهۆک

لەکۆمەڵگەی کوردستاندا شەرمکردنی ژنان، پاشخانێکی مێژووی قووڵی هەیەو رەگێکی لەنێو دابوونەریت رووواوەو رەگەکەی تریشی بەگوتەی ئەوانەی کە شەرمنن لەنەریتێکی ئاینییەوە سەرچاوە دەگرێت. هەندێ لەپسپۆڕانی کۆمەڵایەتیش وایبۆدەچن کە ژنان بەهۆی شەرمکردنەوە کەسایەتی خۆیان ون دەکەن و ناتوانن مافەکانیان دەستەبەربکەن.

پێناسەی شەرمکردن

پسپۆڕ و توێژەری دەرونناسی د. کەریم شەریف قەرەچەتانی، شەرم کردن، بە یەکێک لەهەڵچوونەکانی دەروونی مرۆڤ دەزانێت و بەمجۆرە پێناسەی دەکات:" شەرمکردن، حاڵەتێکی ویژدانی کوتوپڕ و لەناکاوە کە مرۆڤ تووشی دەبێت. ئەگەر شەرم لەسنووری ئاسایی خۆی بێت، واتا نەزۆر و نەکەم، ئەوا هیچ کێشەیەک بۆ مرۆڤ دروست ناکات".

بەهۆی کەلتوری شەرمکردن، لەکۆمەڵگای کوردستاندا مرۆڤەکان، توانای دەستەبەرکردنی مافەکانیان لەدەستدەدەن، ئەمەش زۆرجار دەبێتە هۆی لەدەستدانی هێز و مرۆڤەکە ناتوانێت رووبەرووی بەرامبەرەکەی ببێتەوە، بەوهۆیەشەوە کەسی شەرمن، لەمافەکانی بێبەش دەبێت.

نیشانەکانی شەرمکردن

د.کەریم، سوورهەڵگەڕانی دەمووچاو، لەرزینی جەستە، قاچ تێکەڵوپێکەڵکردن، سەرشۆڕکردن لەسەرەوە بۆ خوارەوە، دووڕکوتنەوە لەقەرەباڵغی و قورگ وشکبوون بەنیشانەکانی شەرمکردن دادەنێت. بەبۆچوونی ئەو" شەرمکردنی ئاسایی لەلایەنی کۆمەڵایەتییەوە جوانییەک بەئافرەت دەدات، بەڵام ئەگەر لەرادەبەدەر بوو کەسایەتی ئافرەتەکە لاواز دەکات و هێزی رووبەڕووبونەوەی بۆ دەستەبەرکردنی مافەکانی لێ دەسێنێت.

ئایین و دابوونەریت هۆکارن

زۆرجار کاریگەری ئایین و دابوونەریتی کۆمەڵگا، بۆ دەستنیشانکردنی کەسایەتی تاکەکان، دەبێتە چوارچێوەیەک کە شێوازی دەربڕین و هەڵوەستەکردنی کەسایەتییان تێدا رەنگ دەداتەوە.

بەلای کچانیشەوە دابوونەریت و ئایین، هۆکاری دروستبوونی کەسایەتی شەرمن و بێئیرادەیە. هەوار، کچێکی گەنجەو بەرای ئەو، سەپاندنی دابوونەریتی کۆمەڵگای کوردی وایکردووە خێزانەکان، کچی شەرمن و بێداواکاری پەروەردە بکەن. گوتیشی" لەکۆمەڵگای ئێمەدا کچان، بەهۆی شەرمەوە مافیان خوراوە، زۆرجار پێی شەرم بووە لەدەستنیشانکردنی هاوسەری ژیانیدا رای هەبێت،" شەرم وا لە ژن، دەکات زوڵمی لێبکرێت".

> " کۆمەڵگای کوردی، کچان، بە فەرمانەکانی ئیسلامەوە دەبەستێتەوە، بۆیە شەرمکردن بەسیفەتێکی کچانەی باش وەسف دەکەن "

بەهرە، کچە قوتابییەکی کۆلێژی پزیشکییە لەزانکۆی سەلاحەدیین، ئەو پێیوایە کە بۆ کچان شەرم تاراددەیەک پێویستە، بەڵام لەسنوور دەرنەچێت و وایلێنەکات کە نەتوانێت بۆچوونی خۆی دەرببڕێت. وەک دەڵێت،" کۆمەڵگای کوردی، کچان، بە فەرمانەکانی ئیسلامەوە دەبەستێتەوە، بۆیە شەرمکردن بەسیفەتێکی کچانەی باش وەسف دەکەن". بەڵام بەبۆچوونی لاجان، تەواوی هۆکارەکانی شەرمکردن دابوونەریتە" ئەوەش وایکردووە کچان، سەدان پرسیاری بێ وەڵامیان لەناخدا دروست ببێت و پێیان شەرم بێت دەری ببڕن".

بەپێی راپرسییەکی دەزگای وارڤین، کە لەهەرچوار پارێزگای باشووری کوردستان، لەبارەی تەحەڕوشکردن بەرەگەزی مێیینە لەلایەن رەگەزی نێرەوە، ئەنجامدراوە، تێیدا دەرکەوتووە کە ٩٥ ٪ـی بەشداربووانی راپرسیەکە هۆکاری بێدەنگبوونیان بەرانبەر بە تەحەڕوشی نێرینە بۆ شەرمکردن و ترس لەکۆمەڵ و دابوونەریتی کۆمەڵایەتی دەگەڕێننەوە.

شەرم لەئایینی ئیسلامدا

لە کۆمەڵگا ئیسلامییەکاندا، زۆرجار فەرمووده

www.netewe.com

د. کەریم شەریف قەرەچەتانی " ئەو دایک و باوکانەی منداڵەکانیان ناشکێننەوە، منداڵی تەندروست و دوور لەشەرم و دوور لەهەستکردن بەکەمووکورتی پەروەدەکەن، لەو ڕێگەیەوە منداڵەکە کاتێ گەورە دەبێت شەرمن نابن.

ئایینیەکان بەلای خێزانەکانەوە پێوەرێکن کە کەسایەتی منداڵەکانیان بەتایبەت ڕەگەزی مێی، پێی ڕێنوێنی بکرێت، کە لەو ڕێگەیەوە بەژن دەگوترێت، دەبێت شەرمن و گوێڕایەڵ بن.

مامۆستای ئایینی مەلا عومەر چنگینانی، لەبارەی حاڵەتی شەرمکردنی ژنان، لەئایینی ئیسلامدا پێیوایە، شەرمکردن سیفەتێکە لە کەسێکەوە بۆ کەسێکیتر جیاواز و ڕێژەییەو بەپێی دابوونەریت و دەوروبەر دەگۆڕدرێت.

ئەم مامۆستایە پێیوایە دەستەواژەی شەرم لەئایینی ئیسلامدا بۆ نێرو مێ وەک یەکەو ڕێژەییە، ئەوەی کە نەگۆڕە" برییتیە لەپارێزگاریکردن لەو سنوورانەی کە شەرع بەنەگۆڕیان دادەنێت و نابێت ببەزێندرێن، چونکە شەرمنی وا لەئافرەت دەکات بەردەوام لەهەڵەکردن بترسێت".

توێژەری کۆمەڵایەتی ئەیوب عەبدوڵڵا، شەرمکردن بەدیاردەیەکی کۆمەڵایەتی و دەروونی پێناسە دەکات و تیشک دەخاتەسەر پەروەردەی ئافرەت لە کۆمەڵگای ڕۆژهەڵاتیدا، کە زۆر جار بەهۆی شەرمکردنەوە دەستکەوتی زۆری لەدەستدەچێت کە ناتوانێت ڕووبەڕووی کۆمەڵگا ببێتەوە.

ئەیوب گوتی:" کەلتوری کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای ئێمە بەردەوام هۆکارێکی بەهێز بووە، بۆ ئەوەی مرۆڤی شەرمن بەرهەمبهێنێت و بەتایبەتیش ئافرەتان، چونکە ئەو ئافرەتەی شەرمن بێت، بەو مانایەی کەسێکی بێدەنگ و کەمتر بینراو لەدەرەوە رازیبێت بەرامبەر هەموو ئەو شتانەی کە بەسەریدا بسەپێنرێت، ئەو بێگومان بەلای کۆمەڵگاوە جوانترو پاکترە". قبووڵکردنی هەموو ئەوانەش بۆ ترسان لەناو و ناتۆرەی خەڵک دەگەڕێتەوەو دەبێتە هۆی ئەوەی ئافرەت لەهەموو شتێک بترسێت و متمانەی بەخۆی نەبێت.

هاوکات د. کەریم شەریف قەرەچەتانی دەڵێت" ئەو دایک و باوکانەی منداڵەکانیان ناشکێننەوە، منداڵی تەندروست و دوور لەشەرم و دوور لەهەستکردن بەکەمووکورتی پەروەدەکەن، لەو ڕێگەیەوە منداڵەکە کاتێ گەورە دەبێت شەرمن نابێت.

ڕۆشنا عومەر

www.netewe.com

پارێزەران دەنگ هەڵدەبڕن

یاساکان جیاکاری ڕەگەزی برەو پێدەدەن

سلێمانی

پارێزەران بەداخن لەڕەنگدانەوەی کەلتوور و دین لەیاساکاندا...

لەیاسای سزادانی عێراقیدا بازرگانیکردن بەژن بەتاوان دانەنراوە...

یاساکان جیاکاری ڕەگەزیین...

گۆڕینی یاساکان

دوای چەندینجار لەهەوڵدان بۆ هەمواركردن و پێداچوونەوەی هەندێک، لەو یاسایانەی کە ڕاستەوخۆ پەیوەندییان بەژیانی کۆمەڵایەتی خەڵک و دابوونەریتی کۆمەڵگاوە هەیە، لەدیدی زۆرێک لەکەسانی شارەزا لەیاساو چالاکوانانی بـواری ژنـانـەوە، تائێستایش ئـەو یاسانە پێویستییان بەهەمواركردن هەیە. پارێزەران، ڕەنگدانەوەی کەلتوور ودین و دەستێوەردانی سیاسی لەنێو یاساکاندا، لەبەردەم کارەکانیاندا بەرێگر دەزانن و پسپۆڕانیش پێیانوایە یاساکان کرچ و کاڵن و پێویستیان بەگۆڕین هەیە.

جیاوازی ڕەگەزی و کەیسەکانی لەشفرۆشی

پـارێـزەر، پـەری ئەحمەد ساڵح، هەندێ لەیاساکان بەدروستکەری جیاوازی ڕەگەزی دەزانێت، چونکە بەبۆچوونی ئەو، ئەو یاسایانە لەزووەوە دانراون. هەروەها دابوونەریت بەشێک بووە لەو داخراوییەو لەرەنگدانەوەی جیاوازی ڕەگەزی لەیاساکاندا پاڵنەر بووە،" ئەوەش ڕەنگدانەوەی لەسەر سزای ئەو تاوانبارانە دەبێت کە پەیوەندییان بەنەریت و ڕەوشتەوە هەیە. لەهەندێ تاواندا ژن و پیاو، وەک یەک بەشدارن، بەڵام سزای ژنەکە سەختترە".

ئـەو پـارێـزەرە، لـەشـفـرۆشـی، بەنموونە دەهێنێتەوە کە ژن و پیاو تێیدا بەشدارن، بەڵام بێئەوەی لێکۆڵینەوە لەژنەکە بکرێت کە هۆکاری تووشبوونی بـەو کـارە چییە، وەک تاوانبار دەناسرێت. پەری، ڕووی گلەیی ئاراستەی هەندێ لەپارێزەران و خەڵک دەکات دەڵێت" بەداخەوە کۆمەڵگا بەجۆرێکی تر لەو پارێزەرانە ئەڕوانن کە بەرگری لە ژنانی لەشفرۆش دەکـەن، لەکاتێکدا لەشفرۆشەکە مافی خۆیەتی پارێزەر بگرێت". لەلایەکی دیکەوە پارێزەر ڕازاو ئەحمەد شەریف، تیشک دەخاتەسەر بیرکردنەوەی هەندێ لەژنانی پارێزەر کە نایانەوێت کار لەسەر کەیسی لەشفرۆشی بکەن، چونکە"پێیان شەرمەو وادەزانن کەسایەتییان دەشکێت، لەبەرئەوەی بـەڕای کۆمەڵگا بەرگریکردن لەو کەیسانە بەرگریکردن لەبەدڕەوشتییە". ئەو پارێزەرە، ئاماژە بەکەسانی یاسایی و لێکۆڵەریش لەو بوارەدا دەکات، کاتێک کە لێکۆڵینەوە لەگەڵ ئەو ژنانە دەکەن، وەک تاوانبار سەیریان دەکەن. پـەری، پەنجەی ئاماژە بۆ دەستێوەردانی سیاسی لەداڕشتنی یاساکان درێژدەکات و بەهۆکارێکی نەرێنی لێکیدەداتەوە.

> " تائێستا داڕێژەرانی یـاسـا نـەیانـتـوانـیـوە لەیاساکاندا ڕەچاوی کۆمەڵگایەکی عەلمانی و مۆدێرن وەرچەرخاو بکەن، خاوەنی ئاینێکی داخـراون و باوەڕیان بەکەلتوری لێبوردەیی و ئـازادی و یەکسانی ڕەگەزی نییە"

داڕێژەرانی یاسا باوەڕیان بە یەکسانی ڕەگەزی نییە

پسپۆڕی بواری ئیسلامی سیاسی نیاز سەعید، باس لەداڕێژەرانی یاسادەکات و بەبۆچوونی ئەو، داڕێژەرەکان دەکەونەژێر کاریگەری ئایین و دابوونەریتە کۆمەڵایەتییەکان،" تائێستا داڕێـژەرانـی یاسا نەیانتوانیوە لەیاساکاندا ڕەچـاوی کۆمەڵگایەکی عەلمانی و مۆدێرن وەرچەرخاو بکەن، خاوەنی ئاینێکی داخراون و باوەڕیان بەکەلتوری لێبوردەیی و ئازادی و یەکسانی ڕەگـەزی نییە". ئـەو پسپۆڕە پێیوابوو، پێویستە داڕێژەرانی یاسا، دوور لەکاریگەری و گوشاری ئایین و دابوونەریت، یاساکان دابڕێژن، چونکە ڕەنگدانەوەی دین و کەلتوور بووەتە هۆی ناهاوسەنگی یاساکان.

لەڕووی نادادپەروەری لەئەرک و مافیشدا، یاساکان جێگەی ناڕەزایی ژنانن. ئەندامی پێشووی پەرلەمانی کوردستان و دەرچووی کۆلێژی یاسا خەمان زرار، جەخت لەسەر گۆڕانکاری یاساکان دەکـاتـەوەو دەڵێت:" یاساکان پێویستیان بەگۆڕانکاری گەورە هەیە بەجۆرێک خزمەت بەتاکەکان بکات نەوەک

www.netewe.com

لەسەر بنەمای دابوونەریت و جیاوازی ڕەگەزییەوە بێت. بەڕای خەمان، گۆڕینی ئەم واقیعەی ئێستا، ململانێیە لەنێوان دوو عەقڵیەتدا، کە یەکیان عەقڵییەتی خێڵەکی و زاڵبوونی دابونەریت و ئاینەو ئەویتریان عەقڵیەتی تاکگەرایی و کارکردنە لەسەر بنەماکانی دیموکراسی". خەمان، ئاماژەی بەیاسای باری کەسێتی کرد، کە بەڕای ئەو جیاوازی ڕەگەزی زۆری تێدایەو حیساب بۆ بوونی تاک ناکات و تەنیا باسی خێزان دەکات. ئەو پێیشیوابوو" یاسای باری کەسێتی، بۆ موسڵمانانی هەرێمەکەیە نەوەک بۆ هەموو دانیشتوانی هەرێم بێت".

بازرگانیکردن بە ژنان بە تاوان دانەنراوە

پارێزەر ڕازاو ئەحمەد شەریف، سەبارەت بەجیاوازی ڕەگەزی لەناوەڕۆکی یاساکاندا دەڵێت:" یاسا مەفهومی خۆی تەسککردووەتەوە، چونکە کەلتوور ودین ڕەنگدانەوەیان لەسەر، یاسای سزادان و باری کەسێتی عێراقی، هەیە کە جیاکاریی لەنێوان پیاو و ژندا کردووەو پێویستە کار بۆ نەهێشتنیان بکرێت". هەروەها نیگەرانی خۆی لەوەدەربڕی کە تا ئێستا بازرگانیکردن بە ژنان، لەیاسای سزادانی عێراقیدا بەتاوان نەناسێندراوە، کەواتە جیاوازی ڕەگەزی لەیاساکاندا هەیە و ئەرکی پەرلەمانە پێداچوونەوەیان لەسەر بکات.

هاوکات ئەو پارێزەرە سیستمی پەروەردەی خێزان و جیاوازی لەیاساکاندا کە پشتگیری دابوونەریتە، بەرێگر لەبەردەم کاری کچانی پارێزەر دەزانێت، کە ناتوانن ئازادانە داکۆکی لە مافەکانی ژنان بکەن.

"خیانەتی پیاو لەدەرەوەی ماڵدا تاوان نییە"

مامۆستا لەکۆلێژی یاساو ڕامیاری زانکۆی سلێمانی و پسپۆڕ لەیاسای تاوانکاری، محەمەد ڕەشید، پێیوابوو لەگەڵ تێپەڕبوونی کات و گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتییەکان، یاساش پێویستی بە گۆڕین هەیە" یاساکان کرچ و کاڵن و جیاوازی ڕەگەزییان تێدایە. بۆیە پێویستیان بە گۆڕانکاری هەیە بەشێوەیەک، کە ماف و ئەرکی هەردوو ڕەگەز یەکسان بێت و بابەتیانە بڕوانرێتە مەسەلەکان. بەجۆرێک کە دابوونەریت و هزری ئایدۆلۆژی ڕەنگدانەوەیان لەسەر نەبێت". محەمەد ڕەشید، ئاماژەی بەبڕگەکانی دەستوری هەرێمی کوردستان دا، کە بەپێی ئەو دەستورە، ڕێگە نادرێت جیاوازی لەنێوان دوو ڕەگەزدا بکرێت. بۆیە لەدانانی یاساکاندا، پێویستە سوود لەئەزمونی وڵاتانی پێشکەوتوو وەربگیرێت، کە ڕێگە بەدروستبوونی ئەو جیاوازییە ڕەگەزییە نەدات. ئەو پسپۆڕە، تیشکی خستەسەر تاوانی خیانەتی هاوسەری،" لەیاسای سزادانی عێراقیدا، پیاو تەنیا کە لەماڵی خۆیدابوو بۆی بە تاوان حیساب دەکرێت، بەڵام بۆ ژن بەپێچەوانەوە" ئەو سزایە ئەوە دەگەیەنێت کە پیاو لەدەرەوەی ماڵی خۆیدا خیانەت بکات بۆی بە تاوان دانانرێت.

گۆڕینی یاساکان: لەمۆدێلی عەشایەرییەوە بۆ سیستەمی مەدەنی

خەمان زرار، بۆچوونی وایە کە زۆرێک لەیاساکان پێویستیان بەگۆڕان هەیە وکارکردن لەسەرگۆڕین، یان هەموارکردنی ئەویاسایانە بەئەرکی لیژنەکانی پەرلەمان دەزانێت و ئەوە دەخاتەڕوو،"پێویستە سیستەمی یاسای ئێمە لەعەشایەرییەوە بۆ مەدەنی بگۆڕێت، بەشێوەیەک کە لەگەڵ سیستمی سیاسی لیبراڵی تاکگەراییدا هاوتەریب و هەماهەنگ بێت". پسپۆڕ لەیاسای تاوانکاری، محەمەد ڕەشید، دەڵێت پێویستە" پەرلەمان، لە داڕشتنی یاساکاندا، سوود لەکەسانی پسپۆڕ وەربگیرێت و پرسکاری بکات. پەرلەمان خراپ نەبووە، بەڵام چالاکیش نەبووە". محەمەد، جەختیشی لەسەر گۆڕانکاری لەیاساکاندا کردەوە کە بەمەبەستی چارەسەرکردنی کێشەکان بێت، نەوەک بۆ مەسەلەی تری سیاسی و حیزبییەوە بێت. پارێزەر پەری، باسی لەوەکرد کە پێویستە پەرلەمان، کاتێک یاسایەک دەردەکات بزانێت، تاچەند کاری پێدەکرێت و چەند وەک خۆی جێبەجێدەکرێت، هەروەها ڕێگە نەدات جیاوازی ڕەگەزی دروستببێت و کار بۆ نەهێشتنی ئەو جیاوازیانە بکات.

ئازیز مەحمود

www.netewe.com

کچان باڵای خۆیان بەرز دەکەن

هەولێر

"تائێستا، یەک قووتو و نیوم لەو دەرمانە بەکارهێناوەو سوودیشم لێ بینیوەو بەردەوامیش دەبم. ئەو کاتەی باڵام بەرزتربوو رووبەڕووی توانجی خەڵک نابمەوەو دەتوانم ببمە هاوسەری خۆشەویستەکەم". ئەمە دوا رێگەچارەی کچێکە بەناوی شەهلا محەمەد کە کێشەی سەرەکی ئەو لەگەڵ خۆشەویستەکەی ئەوەیە، باڵای لەهی ئەو نزمترەو ئەمەش بەهۆکارێک دەزانێت کە هەست بەکەمووکورتی لەخۆیدا بکات، بۆیە هانا بۆ بەکارهێنانی دەرمانی گیایی دەبات، تا لەو رێگایەوە باڵای بەرز ببێتەوە.

باڵابەرزی کچان، لەنێو گۆرانی و هۆنراوەکانی کوردیدا پاشخانێکی درێژی هەیەو جاران کاتێ کوڕێک کچێکی دەبینی بەبەستەو حەیران و لاوک و هۆنراوە وەسفی باڵای کچەکەی پێ دەهۆنیەوە. بەڵام لەم سەردەمەدا هەندێ لەکچان، هەست بەکەمووکورتی دەکەن کاتێ باڵایان بەنزمی دەبینن، بۆیە پەنا بۆ دەرمانە گیاییەکان دەبەن، تا لەو رێگەیەوە بتوانرێت باڵایان بەرزببێتەوەو دڵی خۆشەویستەکەیانی پێ رازی بکرێت. کچان، بۆ ئەو مەبەستە روو لەو شوێنانە دەکەن کە دەرمانە گژوگیاییەکانی تێدا دەفرۆشێت. ئێستایش بەرێژەیەکی بەرچاو فرۆشتنی دەرمانە گیاییەکان، لەبازاڕەکانی کوردستاندا زیادی کردووەو هاووڵاتییانیش هۆکاری بەکارهێنانی ئەو دەرمانانە بۆ ئەوە دەگەڕێننەوە کە لەگژوگیای سروشتی دروستکراون و کاریگەریی خراپیشی بەسەر جەستەیانەوە نابێت.

یەکێک لەو دەرمانانەی کە رەواجی فرۆشتنی زۆرە، بریتیە لەو دەرمانەی کە بۆ "بەرزی باڵا" بەکاردەهێنرێت و زۆرترین کڕیارەکانیشی ئافرەتن. وەک دەزانرێت، رێژەیەکی بەرچاوی کچانی هەرێمی کوردستان، بۆ بەرزبوونی باڵایان، روو لەبەکارهێنانی دەرمانی گیایی دەکەن، بەڵام پسپۆڕان بەکارهێنانی ئەو دەرمانانە بەمەترسی بۆ سەر ژیانیان دادەنێن و ئاماژە بەوەدەکەن کە لەڕووی زانستییەوە هیچ دەرمانێکی گیایی نییە کە باڵا بەرزبکاتەوە.

www.newewe.com

خاوەنی فرۆشگای "بەرەکە" کاوە محەمەد، کە هیچ بڕوانامەیەکی نییە ئاماژە بەڕێژەیەکی زۆری کچانی کوردستان دەکات کە باڵایان کورتەو هۆکارەکەیش بۆ مانەوەی بەردەوامی کچان لەماڵدا دەگەڕێنێتەوە کە بەو هۆیەوە کچان باڵایان گەشەناکات و کورت دەردەچن. هاوکات پسپۆڕی نەخۆشییەکانی هەناو لەهەولێر، د.دەشتی عەباس بوستانی، ئەو بۆچوونە رەت دەکاتەوە کە دەڵێت بەکارهێنانی هەندێ دەرمانی گیایی کاریگەری لەسەر بەرزکردنەوەی باڵا هەبێت ولەوبارەیەوە دەڵێت: "لەرووی زانستییەوە هیچ دەرمانێک پەیوەندی بەبەرزکردنەوەی باڵاوە نییە، باڵا بەرزی پەیوەندیی بەلایەنی بۆماوەو کرۆمۆسۆمات و ژینگەوە هەیە".

د.دەشتی، باس لەوەدەکات کە بەکارهێنانی دەرمانی باڵابەرزی لەناو گەنجاندا هەڵەیەو شتێکی لۆژیکی نییە، چونکە ئەو جۆرە دەرمانە زۆرجار کەرووی وای تێدایە ژەهراوییەو دەبێتە هۆی هەوکردنی جگەر، هەروەها کاریگەری بەسەر مێشک و گەدەشەوە دەبێت".

لەبارەی پێکهاتەی ئەو دەرمانانەی کە بۆ باڵابەرزی دەفرۆشرێن کاوە، گوتی" ئەو دەرمانانە کۆمەڵێک پێکهاتەی گیایین و رێژەیەکی زۆرکالیسیۆمیان تێدایە، چونکە بەکارهێنانی کالیسیۆم دەبێتە هۆی گەشەکردنی ئەندامەکانی لەشی مرۆڤ". هەروەها تیشکی خستە سەر تەمەنی کەسانی بەکارهێنەری ئەو دەرمانە کە دەبێت لەنێوان ١٦تا١٨ ساڵیدابن، چونکە ئەو قۆناغە تەمەنی گەشەکردنی مرۆڤە.

کچان، کە زۆرترین کڕیاری ئەم دەرمانەن، هۆکاری بەکارهێنانیان بۆ ئارەزووی کوڕان لەکچی باڵابەرز دەگەڕیننەوە. فەرمانبەر شەهلا محەمەد، ئاماژە بەوەدەکات کە کێشەی سەرەکی ئەو لەگەڵ خۆشەویستەکەی ئەوەیە کە باڵای لەهی ئەو نزمترەو ئەمەش بەهۆکارێک دەزانێت کە هەست بەکەمووکورتی لەخۆیدا بکات.

بۆیە هەوڵدەدات لەرێگەی بەکارهێنانی ئەو دەرمانانە باڵای بەرزبکاتەوە، تادڵی خۆشەویستەکەی رازی بکات، " تا ئێستا، یەک قووتو و نیوم لەو دەرمانە بەکارهێناوەو سوودیشم لێ بینیوەو بەردەوامیش دەبم. ئەو کاتەی باڵام بەرزتربوو رووبەرووی توانجی خەڵک نابمەوەو دەتوانم ببمە هاوسەری خۆشەویستەکەم". شەهلا، دوودڵی خۆی لەنزمی باڵای بەوە دەخاتەروو کە بەوهۆیەوە خۆشەویستەکەی فەرامۆشی بکات و کچێکی باڵابەرز، خوازبێنی بکات.

قوتابی کۆلێژ هێمن عومەر، پێیوایە ئاساییە کە پیاویش وەک ژن، مەرجی بۆ هاوسەرگیری هەبێت. هەروەها مەرجی خۆیشی بۆ هاوسەرگیری بەوە خستەڕوو کە دەبێت کچێکی باڵای بەرزبێت.

زۆر لەو کەسانەی باڵایان کورتە، وا بیردەکەنەوە کە گرفتی باڵایان، بووەتە هۆکارێک لەتووشبوون بەحاڵەتی دەروونی و کێشەی کۆمەڵایەتییەوە. توێژەری کۆمەڵایەتی ئارام زاهیر، دەڵێت،" باڵابەرزی، دابونەریت نییە، بەڵام لەساڵانی رابردوودا ئافرەت ئارەزووی دەکرد کە هاوسەرەکەی باڵای بەرزبێت و مەرجیشیان ئەوە بوو، کە ئەو کوڕەی شووی پێدەکات باڵای بەرز بێت، چونکە لەنێوخەڵکدا شانازی پێوە دەکرد. ئەو توێژەرە حەزی ئافرەتان لەباڵابەرزی، بۆ کاریگەری کۆمەڵگا دەگەڕێنێتەوە،" کچان پێیانوایە، ئەگەر باڵایان بەرز نەبوو، ئەوا لەشووکردن بێبەش دەبن".

ئەو توێژەرە، ئافرەتانی ناو فیلم و گۆرانییە بیانییەکانیش کە لەرێگەی تیڤییەکانەوە دەبینرێن، بەپاڵنەر دەزانێت کە ئافرەت ئەو جۆرە دەرمانانە بەکار بهێنێت. تەلار مەولود، یەکێکە لەو کچانەی بەهۆی کورتی باڵایەوە تووشی کێشە بووە،" کوڕێک هاتە داوام پێیگوتم بەهەموو شتێکی تۆ رازیم، تەنیا ئەوە نەبێت کە باڵات کورتە، لەبەرئەوە ئامادە نەبوو هاوسەرگیری بکەین. ئەمەیش کاریگەری خراپی کردە سەر لایەنی دەروونیم". کێشەیەکی تری تەلار، تێپەڕبوونی تەمەنییەتی و لەبەرئەوەی تەمەنی تێپەڕیوە ناتوانێ ئەو دەرمانانە بەکاربهێنێت.

پسپۆڕی دەروونی زیاد حوسێن، تیشک دەخاتەسەر حاڵەتی دەروونی ئەو کچەی کە شوو بەکوڕێک ناکات بەهۆی ئەوەی کە باڵای بەرز نییە، ئەمەش لەروانگەی زیاد حوسێن، زیان بەخودی ئافرەتەکە دەگەیەنرێت، چونکە وادەکات کە تەمەنی بەرەو قەیرەیی بچێت.

هەروەها دەڵێت:" هۆکاری پەنابردنی ئافرەتان بۆ دەرمانی باڵابەرزی، خۆبەکەمزانین و گوێ پێدان بەقسەی خەڵکییە. لەبارەی چۆنیەتی دوورخستنەوەی گەنجان لەبەکارهێنانی ئەم جۆرە دەرمانانە، د.دەشتی عەباس، داوا لەحکومەت دەکات کە رێگە بەفرۆشتنی ئەو جۆرە دەرمانانە نەدات، چونکە مەترسی دەخەنەسەر تەندروستی و ژیانی هاووڵاتیان، هەروەها ئامۆژگاری گەنجان دەکات، کە لەجیاتی بەکارهێنانی ئەو دەرمانە زیانبەخشانە پەنا ببەنەبەر ئەو خواردنانەی کە کالیسیۆمیان تێدایە و بەبەردەوامیش وەرزش بکەن.

ئا/ تاڤگە و بۆکان

www.netewe.com

رانیــــه سەنتەرێکی داڵدەدانی ئافرەتانی پێویستە

رانیە

بەهۆی زاڵبوونی دابوو نەریت لە ناوچەکە، زۆرترین کێشەی کۆمەڵایەتی لەسنووری بتوێنو پشدەردا هەیە، بۆیە رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و چالاکوانانی بواری ژنان، بوونی سەنتەرێکی داڵدەدانی ژنان لەقەزای رانییە بۆ پاراستنی ئەو ژنانەی کە رووبەرووی توندووتیژی دەبنەوە، بەگرنگ دەزانن. هاوکات هەندێک لەهاووڵاتییان پێیانوایە، کە ئەو سەنتەرانە وەک پێویست ئەرکەکانیان جێبەجێ ناکەن و مامەڵەی نادروست لەگەڵ ئەو ژنانە دەکەن کە روویان تێدەکەن.

نازەنین، کچێکی گەنجی ٢٤ ساڵ، سەبارەت بەپێویستی کردنەوەی شەڵتەرێک لە رانیە، بەسەرنجەوە گوتی،" بەرای من شەڵتەرێک لەسنوورەکەی ئێمەدا پێویستە، بەڵام بەمەرجێک نەبێتە پەناگە بۆ هەندێ مەبەست و ئارەزووی تایبەتی ئەو کەسانەی سەرپەرشتی سەنتەرەکان دەکەن".

ماڵی خانزاد، نموونەیەکی دیاری ئەو سەنتەرانەبوو کە لەلایەن حکوومەتی هەرێمی کوردستانەوە بۆ پاراستنی ژنانی هەرەشەلێکراو دامەزرابوو، بەڵام بەهۆی کێشەیەکەوە ئەو ماڵە داخرا، بەرپرسی سەنتەرەکەیش بەبڕیاری دادگا بۆ ماوەیەک راگیراو دواتر دۆسیەکەی لەدادگا داخرا.

بەرای نازەنین، پێویستە ئەو سەنتەرانە شوێنی داڵدەدان و رێنمایی بێت بۆ ژنانی خاوەن کێشەو ئەوانەی هەڕەشەی کوشتنیان لەسەرە، نەک کێشەگەلی ئاسایی. لێپرسراوی لقی راپەڕینی یەکێتی ژنان لەرانیە مریم حەمەد، بوونی شەڵتەرێک بۆ پاراستنی ژنانی خاوەن کێشە لەقەزای رانیە، بەگرنگ دەزانێت،" زۆر جار لەبەر نەبوونی پەناگە لەم دەڤەرەدا، ژنان لەو ماڵانەی کە لێی حەشار دەدرێن، دووبارە لەلایەن پیاوەوە رووبەرووی سووکایەتی و توندووتیژی دەبنەوە".

بەرپرسی رێکخراوی راسان، لەڕانیە زارا ئەحمەد، ناوچەکانی بتوێنو پشدەر بەناوچەیەکی فرە کەلتور و قەرەباڵغ وەسف دەکات. زارا، دەڵێت" زۆرێک لەخەڵکی ناوچەکانی دەوروبەرو هۆزەکان لە بتوێنو پشدەردا نیشتەجێن، بەو هۆیەوە دیاردەی توندووتیژی و رووداوی جەرگبڕ لەم ناوچانەدا روودەدەن، بۆیە جیا لەکردنەوەی شەڵتەر، ئەو ناوچانە پێویستیان بەهەڵمەتی هوشیارکردنەوەو ئاشنابوونی کەلتوورەکانی ناو شار و دەوروبەر هەیە". بەرای زارا، پێویستە لەکاتی کردنەوەی شەڵتەرەکاندا کەسانی هەڵسوراو لەو شەڵتەرەدا کار بکەن و بەوریاییەوە مامەڵە لەگەڵ کەیسەکاندا بکەن".

سووتان	٣٢
خۆسووتاندن	١٣
کوشتن	٤
خۆکوشتن	٣
ڕفاندن	١
بەدڕەوشتی	١٠
لێدان	٥٦
هەرەشە	٦٠
هەڵخەڵەتاندن	٣
شەڕکردن	٩
خۆخنکاندن	١
خنکان	٢
دەرمان خواردن	٣
کوشتنی بە هەڵە	١

بەپێی ئامارێکی نووسینگەی بەدواداچوونی توندووتیژی دژ بە ژنان لەرانیە، لەماوەی نۆ مانگی ئەمساڵدا، یانزە کەیسیان پاراستووە و کێشەکانیان بۆ چارەسەر کردوون. هەروەها حاڵەتەکانی تری توندووتیژی بەمجۆرەیە:

بەرپرسی نووسینەگەی بەدوادچوونی توندووتیژی دژ بەژنان لەرانیە رائید حەسەن خۆشناو، داوای کردنەوەی شەڵتەرێک بۆ پاراستنی ژنان دەکات" لە چەندین شوێن داوای کردنەوەی شەڵتەرمان کردووە، بەڵام بەداخەوە تائێستا وەڵامیان نەدراوەتەوە. مەرج نییە ئەم سەنتەرە سەر بە لایەنێکی تایبەت بێت، گرنگ ئەوەیە هەبێت و خزمەت بە ژنانی دەڤەرەکە بکات". رائید حەسەن، گرنگی هەبوونی شەڵتەرێک بۆ پاراستنی ژنان لەدەڤەرەکە دەخاتەڕوو،"زۆر

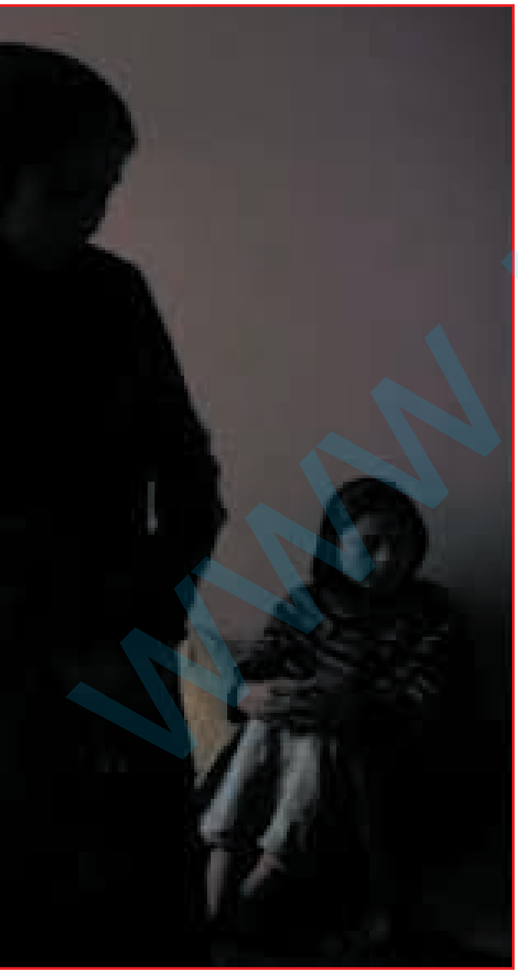

www.netewe.com

کێشە هەیە، لەناوەختدا دێت کە چەندین نموونەمان هەیە لەشەودا هاتووە، باشە بەو شەوە چی لێ دەکەی؟ یان هەندێ کەیس هەیە پێویست ناکات بچێتە سەنتەر لەوانەیە لە ماوەی (٢٤) کاتژمێردا کێشەکەی چارەسەر بکرێ".

بەرپرسی بەشی کۆمەڵایەتی یەکێتی ژنانی کوردستان، لقی ڕاپەڕین ڕابیعە قادر، نەبوونی شەڵتەرێک بۆ پاراستنی ژنان لەو سنوورە بە گرفت دەزانێت لەبەرئەوەی" زۆرجار کەیسمان بردووەتە سەنتەرێک لەسلێمانی پێیانگوتووین، شوێنمان نەماوە بۆمان بووەتە گرفتێکی گەورە"، بۆیە داوا لەحکوومەت و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی دەکات، کە سەنتەرێک لە سنووری ڕانیە بکرێتەوەو سەنتەرێکی چارەسەری دەرونیش لەپاڵ ئەو سەنتەرەدا بۆ چارەسەری کێشە دەروونییەکانی ژنان بەپێویست دەزانێت.

بەپێی ئامارێکی بەشی کۆمەڵایەتی یەکێتی ژنانی کوردستان لەرانیە، لە ١/ ١/ ٢٠٠٩ بۆ ١/ ١٠/ ٢٠٠٩ جگە لەحاڵەتی سووتان و کوشتن و خنکاندن (١٤) کێشەیان چارەسەر کردووەو هەروەها (٩) کێشەیان داوەتە دادگاو (٢) کێشەشیان لەبەردەستە کە خەریکن تا چارەسەری گونجاوی بۆ بدۆزنەوە. هەر بەپێی ئەو ئامارە جگە لەو کێشانەی کە ئاماژەیان پێدرا٢٥ کێشەی دیکە هاتووەتە لایان، بەڵام ئاماژەیان بەجۆری کێشەکەیان نەکردووە.

شەڵتەرەکان: لایەنی ئەرێنی و نەرێنی

چالاکوانی بواری ژنان ئەژین عوسمان، باس لەهەندێ لەلایەنە نەرێنییەکانی ئەو سەنتەرانە دەکات و دەڵێت،" زۆرجار کچان کێشەیەکی بچووکیان هەیە. بەڵام بەڕووکردنە ئەو سەنتەرانە کێشەکەیان ئاڵۆزتر دەبێت". بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەژین، بوونی ئەو سەنتەرانە بەچارەسەرێکی گرنگ دەزانێت بۆ پاراستنی ئەو ژنانەی کە ڕووبەڕووی هەڕەشەو توندووتیژی دەبنەوە." هەبوونی پەناگەی لەو جۆرە زۆر گرنگە، بەمەرجێک کەسانی پسپۆڕ و بەتوانا کاریان تێدابکەن".

لێپرسراوی یەکیتی ئافرەتانی کوردستان لەرانیە بەدیعە بابەکر، بوونی شەڵتەری پاراستنی ژنان بەچارەسەر دەزانێت، ئەگەر" خولی هوشیاری تێدا بکرێتەوەو هەروەها ڕاوێژکاری دەروونیشی تێدا بێت".

بەرپرسی لانەی ئارام، لە سلێمانی لەیلا عەبدوللا، گوتی" کردنەوەی شەڵتەرێکی گەورە زۆر زەحمەتەو ئەرکی ئێمە نییە. ناتوانرێ شەڵتەر لە هەموو شوێنێکدا هەبێت. بەتایبەت ئەگەر شوێنەکە ئاشکرابێت. چونکە ئەگەروا بوو نە هەموو ژنێک ئەتوانێ ڕوو بکاتە ئەم شوێنەو نە دەتوانرێ وەک پێویست پارێزگاری لەوکەسانە بکرێ کە ڕوو لە شەڵتەرەکان دەکەن. ئێمە تائێستایش پۆلیس و ئاسایش پارێزگاریمان لێ دەکات". بەپێی قسەی لەیلا، ئەوان لەسلێمانیدا کە شارێکی گەورەیە زۆرجار پەلاماردراون، بەڵام لەشارێکی بچووکی وەک ڕانیەدا کە دەسەڵاتی عەشایەری باڵادەستە گەرەنتی سەنتەرێکی وەها زۆر زەحمەت دەبێت.

گوڵە ئەحمەد

Photo AFP

چیرۆکی ئەو پیاوەی ٢٤ ساڵە لەبەرگی ژنانەدا دەژیت

سارا عاشق دەبێت

هەولێر

جلوبەرگێکی ژنانەو لەچکێکی پۆشیبوو، بەڵام چاوەکانی و نامۆیی دەنگی یەکراست ئەو گومانەت لادروستدەکات کە ژنێکی ئاسایی نییەو جیهانێکی شاراوەو پڕ لەنهێنی لەژێر ئەم جلووبەرگەیدا حەشارداوە.

لەدەستپێکی باسی چیرۆکەکەیدا دەستی خستەسەر رانی و کەمێک شانی لارکردەوەو لەگەڵ گێڕانەوەی رووداوەکانی راستەقینەی ژیانیدا، وردە وردە کچ بوونی خۆی لەبیر دەکرد، دەنگێکی زبر و فۆنتێکی پیاوانە لەگەرووی دەردەچوو وەک ئەوەی لەژیانیدا یەکەمجار بێت بەم ئازادییە قسەی کردبێت. سارا، ناوی خوازراوی ئەو کەسەیە کە تاکو ئێستا جۆری رەگەزەکەی وەک پرسیارێک بەهەڵواسراوی لەنێوان خۆی و کۆمەڵگادا ماوەتەوە. وەک سارا، باسیدەکات لەیەکێک لەگوندەکانی دەڤەری ئاکرێ لەدایک بووەو بەهۆی خزمایەتی نزیکی دایک و باوکی کە ئامۆزای یەکن و جیاوازی گرووپی خوێنیان لەکۆی هەرشەش منداڵی خێزانەکەی بەمیرات جەستەیەکی شێواویان بۆ ئەو جێهێشتووە، بەشێوەیەک کە دوای تەمەنی ٥ ساڵی نهێنییەکانی جەستەی سەرنجی سارای راکێشاوەو لەلای بوونەتە پرسیار.

سارا، وەها باس لەدەستپێکی تەمەنی منداڵی خۆی دەکات" بەهیچ شێوەیەک ئارەزووی یاریکردن و گەڕانم لەگەڵ کچان نەدەکرد، دراوسێکان هەستیان دەکردو دەیانگوت تۆ کوڕیت. چەندجارێک مامۆستا لەقوتابخانە بێزاریکردووم و گوتوویەتی بۆ لەگەڵ کچ، یاری ناکەیت، تۆ بەکوڕان دەچیت، ئەم کێشەیە لەگەڵم گەشەی کردو ساڵ لەدوای ساڵ، قوڵتر دەبوو". سارا، گوتی پیاوە بەڵام بۆ ماوەی ٢٤ ساڵ لەناو جلوبەرگێکی ژنانەدا جەستەی خۆی شاردووەتەوە. لەگەڵ ئەوەی هەموو ژیانی لەناو ژناندا بەسەردەبات، بەڵام بۆ جارێکیش ناتوانێت متمانە بەکەسێک بکات و نهێنییەکانی خۆی بۆ بدرکێنێت. ئەو لەگەڵ ئەوەی کۆئەندامی نێرینەی هەیە هاوکات هیچ سیفەتێکی ژنانەی نییە، بەڵام بەهۆی شێوێندرانی کونی زاوزێی کە لەفۆرمی ئەندامی زاوزێی ژنان دەچێت، حوکمی ژنبوونی بەسەردا دەسەپێنرێت و هەموو ژیانی پێچەوانە دەبێتەوە.

سارا، هەر لەتەمەنی ٥ ساڵییەوە هەست بەگۆڕانێک لەجەستەی دەکات و ئاراستەی جووڵەو حەز و ئارەزووەکانی بەرەو جیهانی پیاوانە دەڕوات، بەڵام ئەو لەروانگەی کۆمەڵگاوە تەنیا کچێکەو لەلایەن خێزانەکەیەوە رێگری لێدەکرێت. سارا، کاتێک دەچێتە پۆلی ٥.ی سەرەتایی هەست بەگوشارێکی دەروونی دەکات و تەواو نیگەران دەبێت بەتایبەتی ئەو کاتەی کە پێیدەگوترێت تۆ کچیت، دوای ئەوەی تەمەنی دەگاتە ١٣ ساڵ کە دەستپێکی باڵقبوونی جەستەی هەردوو رەگەزە، بەڵام لای سارا، نیشانەکان دەگۆڕێن و هیچ سیفەتێکی مێینە لەجەستەیدا بەدیناکرێت، بەپێچەوانەوە دەنگی وەک کوڕ گڕ دەبێت و شێوەی جەستەی پان دەبێت، وەک خۆی دەڵێت:"لەتەمەنی ١٣ ساڵیمدا شێوەی کوڕ، زیاتر بەرووخسارمەوە دیاربوو، وەک گۆڕانی دەنگ، زبری لەهەڵسووکەوت، ئیتر بەتەواوی لە کچێتی، دوورکەوتمەوە، لەماڵەوەش بەردەوام پێیاندەگوتم تۆ کچیت، نابێت لەپیاو، نزیک ببیتەوە".

له ژیانمدا بێنوێژ نەبووم

یەکێک لەو نیشانانەی کە لەڕووی بایۆلۆژییەوە رەگەزی مێ لە نێر جیادەکاتەوە، بریتییەلە سووڕی بێنوێژی کە ئەوەش هێمایەکە بۆ پێگەیشتنی هێلکەی ژن و ئامادەبوونی بۆ کرداری سێکسی. بەڵام ئەو حاڵەتە هەرگیز لەژیانی سارادا روویندداوە چونکە وەک خۆی باسیدەکات و بەگوێرەی ئەو پشکنینانەی کە بۆی ئەنجامدراوە دەرکەوتووە سارا، هێلکەدانی نییە، کە ئەمەش یەکێکە لەو نیشانانەی کە بەروونی پیاوبوونی رەگەزەکەی سارا، دەسەلمێنن.

لەتەمەنی باڵقبووندا بێنوێژنەبوونی سارا، سەرەنجی دایکی راکێشاوەو زۆر پرسیاری ئەوەی لێکردوە کە بۆ بێنوێژ نابێت، دواتر دایکی پێشنیاری ئەوەی کردووە کە بیباتە لای پزیشک ئەمەش سارای ترساندووە لەوەی کە بکرێ بە کچ، "من دەمزانی کوڕم، بەڵام لەقۆناغی ٤ـی ئامادەیی کاتێ لەپۆل دانیشتم، مامۆستا پێیگوتم، کچ، کە گەورە دەبن فێری مەکرو ناز دەبن و ناسک دەبنەوە کەچی تۆ لەپیاو دەچیت. بەوقسەیە بەتەواوی شکامەوەو رووخام، وەک جاران، توانایی بەشداریکردنم لەنێو پۆلدا نەماو نەمتوانی لەچالاکییە وەرزشییەکان و خوێندنەوەی شیعردا بەشداری بکەم کە دوو ئارەزووی گرنگی من بوون".

دوای ئەوە سارا، دەست بەخوێندنەوەی رۆشنبیری سێکسی دەکات، بۆ ئەوەی زانیاری تەواو دەربارەی حاڵەتەکەی بزانێت. سارا، پاش تەواوکردنی قۆناغی ئامادەیی، بریار دەدات پێش ئەوەی بچێتە زانکۆ حاڵەتەکەی چارەسەر بکات، بەڵام بەهۆی خراپی باری ئابووری خێزانەکەی هەموو هەوڵەکانی بێسوود دەبن. سارا بەبێزارییەوە رووی گلەیی لەخێزانەکەی دەکات و دەڵێت:"ئەوان دەیانتوانی بەمنداڵی چارەسەرم بکەن من تەنیا بەدەرزییەک کێشەکەم چارەسەردەبوو، بۆیە من تاوانبار نیم ئەوان تاوانبارن چونکە کۆئەندامی زاوزێی پیاو لەمندا هەیە، بەڵام بەشێواوی". دوای ئەوەی لەیارمەتیدانی خێزانەکەی بێهیوا دەبێت سارا، بۆ ئەنجامدانی نەشتەرگەری داوای هاوکاری لەمامەکانی دەکات، بەڵام دیسان هەوڵەکانی بێسوود دەبن و ئەنجامێکی ئەرێنی بەدەست ناهێنێت و مامەکانیشی ئاوڕی لێ نادەنەوە.

سارا، لەساڵی ٢٠٠٣، دوای ئەوەی ناونیشانی پزیشکێکی پسپۆڕ وەردەگرێت، لەبەشی"لێکۆڵینەوەی بۆماوەیی" لە نەخۆشخانەی"مدینە گب".ی بەغداد، بۆ پشکنینی جەستەی روو لەو شارەدەکات. سارا وەها باس لەو رۆژانە دەکات:" بەهۆی بۆردومانی فڕۆکەکانی ئەمریکا، ئەو نهۆمەی دکتۆرەکەی تێدابوو، هەمووی رووخاو هەر ئەوکات پزیشکەکە کوژرا، ئیتر من هاتمەوە سەر خاڵی سفر و بەبێهیوایی و دەستبەتاڵی گەڕامەوە".

بەشەناوخۆیی کچان و کپکردنی حەزەکان

دوای ئەوەی سارا، لەزانکۆ وەردەگیرێت، دەست

www.netewe.com

www.netewe.com

بەبینینی ڕۆڵــی پیاوێک لەجلوبەرگی ژنێکدا دەکات. سارا، وەک باسیدەکات سەرەتا لەگەڵ ٤ کچی هاوتەمەنی خۆی لەبەشە ناوخۆییەکی کچان ژیاوە، ئەو بەبێ ئەوەی کەسایەتی خۆی ئاشکرا بکات، بـەردەوام هەوڵی دورخستنەوەی خۆی دەدات بۆئەوەی نهێنییەکەی ئاشکرانەبێت. سارا، سەبارەت بەو ڕۆژانە دەڵێت:"ژیانم لەبەشە ناوخۆیی زۆر ناخۆش بوو، تۆ پیاوێک ببەیتە حەمامی ژنان چی بەسەردێت، بەشەناوخۆییش بۆ من ئەو حەمامەبوو چونکە کچەکان بە بەرچاومەوە خۆیان ڕووتدەکردەوە". سارا، وەک باسیدەکات ئەو ورووژانە سێکسییەی لەڕووی دەروونییەوە ئازارێکی زۆری بۆ دروستکردووەو ئەمەش وایکردووە، کە چەندینجار بەهۆی ئەو فشارەوە بەدەم گریانەوە لەسەربانی بەشەناوخۆییەکە بمێنێتەوەو هەندێکجار لە باخچەی بەشەناوخۆییەکەدا بە تەنیا بخەوێت.

سارا عاشق دەبێت

سارا، ئەو پیاوەی کە ناتوانێت نهێنی پیاوبوونی خۆی ئاشکرابکات، لەهەمانکاتیشدا لەزانکۆ عاشقی کچێکی سلێمانی، دەبێت و لەوبارەیەوە دەڵێت:" کچێکم لەگەڵ بوو خەڵکی شاری سلێمانی بوو، ناوی (ج) بوو. ئەو کچەم زۆر خۆشدەویست. دوای ماوەیەک کە زانیم وورده ورده لێی نزیک دەبمەوەو خووی پێوە دەگرم، بەناچاری بەشەناوخۆییەکەم بەجێهێشت و ڕووم لە بەشەناوخۆییەکی تر کرد. ماوەیەکی زۆر (ج)م نەبینی، دوای ئەوەی جارێکیتر بینیمەوە، هاتەلام و ئەو هیچی لەمن نەدەشاردەوە، پێگووتم لەوانەیە شوو بەپیاوێک بکەم تۆ رات چییە؟ منیش زۆر تێکچووم، بەڵام نەمهێشت هەستم پێبکات و گوتم ئەگەر خۆت بەدڵتە بۆ نایکەیت. ئەو حاڵەتە زۆر ناخۆش بوو، (بەپێکەنینەوە– هەیە لەدەردی عاشقبوون، ناخۆشتربێت)".

سارا، دەڵێ،"من بەردەوام جێگۆڕکێم دەکرد، تا ئەو کچانەی کە لەژوورەکاندا لەگەڵم بوون، هەستم پێنەکەن، چونکە زۆرجار پرسیاری ئەوەیان دەکرد کە بۆ بێنوێژ نابم، کچێکی کەرکووکیم لەگەڵ بوو، لێی پرسیم بۆ بێنوێژ نابیت، گوتم ئێمە هەروایـن لەخێزانەکەماندا درەنگ بێنوێژ دەبین".

گریانی شەوانە

ژیانی بەشەناوخۆیی سەختترین سەردەمی ژیانی سارا بـووەو وەک دەڵێت هەمووکات بەنهێنی گریاوە،"سەختترین و ناخۆشترین قۆناغی ژیانم بوو، چونکە من تەنیا بەجلوبەرگ کچ بووم، زۆر ناخۆش بوو لەگەڵ ئەو کچانە دەژیـام، ئەوان هەستیان بەهیچ نەدەکرد، تەنانەت لەبەرچاوی من خۆیان دەگۆڕی، ئەوەش زۆر ئازاری دەدام". سـارا، دەڵێت، چەندجارێک بەهۆی پێویستی جەستەی بۆ ئەنجامدانی کاری سێکسی تووشی چەند فشارێکی جەستەیی و دەروونی بووەتەوەو تا ئەو ڕادەیەی دەستی کردووە، بەبەکارهێنانی حەبی هێورکەرەوە، تاکو بتوانێت بەسەر حەزە سروشتییەکانی خۆیدا زاڵ بێت.

سارا، لەقۆناغی ٣ی کۆلیژ، کاتی ئەزموونەکانی کۆتایی ساڵ، باری تەندروستی بـەرەو خراپی

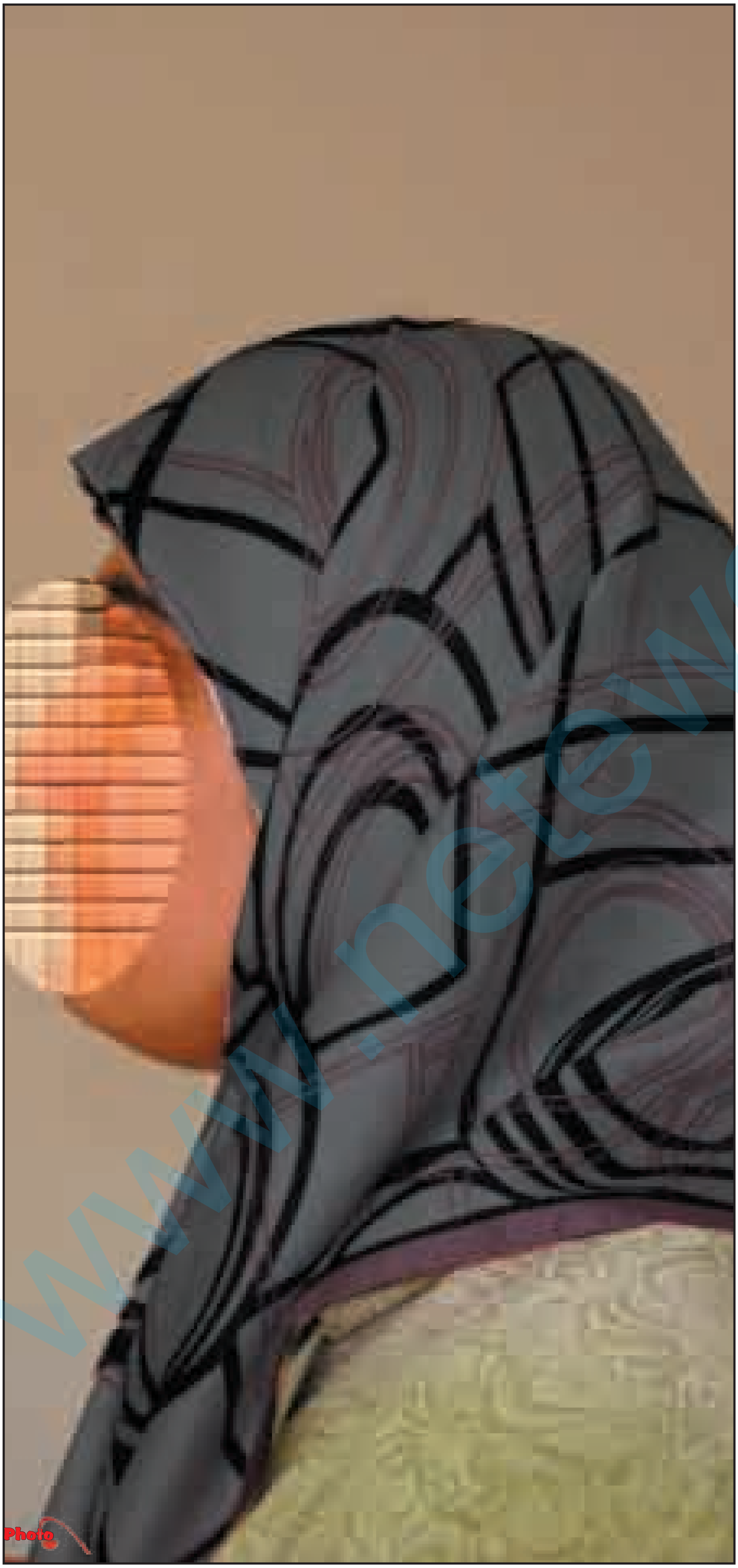

دەچێت و ئازارێکی زۆر لەپشتیدا بەدەر دەکەوێت.
سارا دەڵێت:"لەبەر ئەوەی ئەو چەندساڵە خۆم کەپت کردبوو نەمدەتوانی نهێنییەکانم بۆ کەس باسبکەم ئـەوەش ئەوەندەیتر مـاندووی کردم و بەتەواوی رووخام، چونکە ئەوەی لەدڵمدابوو لەمنداڵییەوە لەگەڵم گەورەببوو".

حاڵەتی پشکنین

سـارا، لـەدوا قۆناغی کۆلیژدا دەچێتە لای پسپۆڕێکی نەخۆشییە دەروونییەکان و بەگوتەی خۆی بەهۆی هەوڵەکانی ئەو پزیشکە توانیویەتی خوێندنی زانکۆ، تەواوبکات. پسپۆڕی نەخۆشییە دەروونییەکان، د.توانا عەبدولڕەحمان، کە هاوکات پزیشکی ساراشە، لایەنی زانستی کێشەکەی سارا، وەها شیدەکاتەوە."هەموو ئافرەتێک منداڵدانی هەیەو هاوکات کونی منداڵدانیشی هەیە، بەڵام سارا، هێلکەدانی نییە، لێرەدا ئەو کونەی منداڵدان نێوانی داخراوە، چونکە هێلکەدانی نییە. ئەو دوو گونی هەیە، کە لەناو سکیەتی و شێوەی تەواوە. سارا، ئاوی هەیەو سپێرمی تێدایە، لەحاڵەتی جووتبووندا دەتوانێت منداڵی ببێت، ئەگەر منداڵیشی نەبێت، ئەوا گرفت لەو نییە بەڵکو لەکچەکەیە".
دوای هەوڵەکانی ئەم پزیشکە بۆ چارەسەرکردنی سارا، لەلایەن وەزارەتی تەندروستی بەرەزامەندی وەزیری تەندروستی د. زریان عوسمان، لیژنەیەک پێکدەهێنرێت بۆ چارەسەرکردنی ساراو ناردنی بۆ دەرەوەی وڵات. بەڵام کاتێک لیژنەی پزیشکی وەزارەت پشکنینیان بـۆ ئـەو حاڵەتەکرد، ڕەزامەندییان نەدا بەوەی کە سارا، خۆی بکات بـەکور، بەبیانووی ئـەوەی تووشی نەخۆشی شێرپەنجە دەبێت. سارا، بەتووڕەییەوە ڕەخنەی لەبڕیاری لیژنەکە گرت و گوتی:" بە چ بڕیارێک من دەکـەن بەکچ، من نە هێلکەدانم هەیەو نە ژنم، دەیانگوت دەرزیت لێدەدەین و دەتکەین بە کچ، بەراستی (شێتخانەبوو). ئەوان دەیانتوانی ڕەوانـەی دەرەوەی وڵاتم بکەن، بەڵام لیژنەکە هەموو پلانەکەی لێ تێکدام". د.توانا کە لەزۆربەی پشکنینەکانی سارادا ئامادەبووە، ئاماژەی بەوەکرد کە سارا، هەڵگری کرۆمۆسۆماتی پیاوەو هەموو پشکنینەکان ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن، سەبارەت بەبڕیاری لیژنەکە ئەم پزیشکە دەڵێت:"من تێناگەم ئەم پزیشکانە چۆن بیردەکەنەوە، لە وڵاتان خەڵکی پیاوە خۆی دەکات بە ژن بەئارەزووی خۆی، بەڵام سارا پیاوەو لەڕووی زانستیەوە ئەو ڕاستییەشمان بۆ سەلمێندراوە، بەڕاستی ئەم بڕیارە نیشانەی

www.netewe.com

دواکەوتوویی و نەزانی پزیشکەکانە".

دەستنیشانکردنی ڕەگەز

د.توانا، باس لەدوو فاکتەر دەکات کە دەبنە هۆی دەستنیشانکردنی ڕەگەزی مرۆڤ کە ئەوانیش بریتین لەفاکتەرگەلی بایۆلۆژیی و ژینگە.

کرۆمۆسۆمەکان لەمرۆڤدا دەستنیشانی جۆری ڕەگەزەکە دەکەن، هاوکات تۆی پیاویش دەستنیشانی جۆری ڕەگەزەکە دەکات کە (ئیکس وای) و ژنیش تەنیا (ئیکس ئیکس)ە. چونکە ئەو کرۆمۆسۆمەی پیاو دەبێتە هۆی دەردانی ئیندرۆجین و دروستبوونی گون، بەڵام کرۆمۆسۆمی ژن دەبێتە هۆی دروستبوونی هێلکەدان.

سەبارەت بەحاڵەتی سارا ئەم پزیشکە ڕوونیکردەوە کە کۆئەندامی زاوزێی سارا، تووشی جۆرە حەساسییەتێک بووە کە بەتەواوی توانای وەرگرتنی هۆرمۆنی ئیندرۆجینی نەبووە، بۆیە ئەم حاڵەتە دروست بووە. د. توانا گوتی:"ئەگەر لەمنداڵی جورعەیەک لەهۆرمۆنی ئیندرۆجین لەسارا، بدرایە تووشی ئەو حاڵەتە نەدەبوو".

ئازاری پشتی و چارەسەرکردنی

بەگوتەی د. توانا، ئازاری پشتی سارا، پەیوەندی بەگونەکانییەوە هەیە کە لەنێو سکیەتی، بەتایبەتی لەکاتی تۆ دروستکردن یان وروژاندنی سێکسی گونەکان گەورە دەبن و بەمەش ئازارێک لەپشتی دروستدەکات. ئەو پزیشکە باس لەوەدەکات کە بۆچارەسەری ئەو حاڵەتەی سارا، تەنیا نەشتەرگەرییەکی پێویستە کە گونەکانی بهێنرێتە دەرەوەو نەشتەرگەرییەکی جوانکاری بۆ بکرێت. د. توانا، هاوکات دەگمەن بوونی ئەو حاڵەتەی سارای لەکوردستان خستەڕوو سەبارەت بە چارەسەرکردنیشی گوتی:" ئەم نەشتەرگەرییە تەنها لەوڵاتانی دەرەوە دەکرێت چونکە بۆ چارەسەرکردنی پێویستی بەچەند قۆناغێک هەیە".

سارا، لەدوای چارەسەر گەڕاوەو بەپێی ئەو زانیارییانەی کە لەنەخۆشخانەیەکی ئەڵمانی وەریگرتووە، تێچووی نەشتەرگەرییەکەی بڕی٦ دەفتەر دۆلارەو ئەویش بەهیچ شێوەیەک ناتوانێت دابینی بکات، بۆیە وەک خۆی گوتی:" ناچارم تا سەردەنێمەوە بەو ئازارەوە بژیم".

"ناتوانم بگەڕێمەوە"

سارا، بەدڵێکی پڕەوە باسی لەوە کرد، کە ئەگەر نەشتەرگەری بۆ ئەنجامبدرێ، ئەوا ناتوانێت جارێکی تر بۆ کوردستان بگەڕێتەوە،" هەرگیز ناگەڕێمەوە ئەم وڵاتە، زۆر گریام، زۆر برینداربووم. بەراستی لەژیانێکی ناخۆشدا ژیاوم. دواتر بڕیاری ئەو لیژنەیە زۆر ڕێگای لەبەردەمی من گرت، بۆنموونە ئەوان دەیانەوێت بمکەن بە کچ، ئەگەر من نەشتەرگەری بکەم و ببم بەکوڕ، دەبێت تووشی مەسەلەی دادگا ببمەوەو هەموو شتێک بگۆڕم (ناوم و ڕەگەز و بڕوانامە)، ئەمەش زۆر سەختە، بۆیە نەهاتنەوەم باشترین شتە".

سارا، هەروەها ئاماژەی بەوەدا کە ئەگەر نەشتەرگەرییەکەی بۆ بکرێت، ئەستەمە بنەماڵەکەی ڕێگای پێبدەن دووبارە لەگەڵیاندا بژی،" بنەماڵەکەم عەشایەر و گوندین، هەرگیز ڕێگە نادەن نەشتەرگەریم بۆ بکرێت و ئەگەریش بۆم بکرێت، ڕێگەم پێنادەن لەگەڵیان بژیم".

سەبارەت بەژیانی سارا، لەدوای ئەنجامدانی نەشتەرگەرییەکە، د.توانا، گوتی:" ئەگەر خۆی ئازابێت دەتوانێت، لەکوردستان بژیت، هەرچەندە حاڵەتەکە سەختەو هەندێک کێشەی یاسایی تێدایەو دەبێت لەدادگا ناسنامەی ڕەگەزی خۆی بگۆڕێت و لەوانەشە ڕووبەڕووی تانەوتەشەری کۆمەڵگاش ببێتەوە کە تاچەند ئەو حاڵەتە قبووڵ دەکات. بەتایبەت لێکدانەوە ئاینییەکان، لەوانەیە پێیبگوترێت، خودا تۆی بەمێ دروستکردووە بۆ دەتەوێ ببیت بەکوڕ. لەگەڵ ئەوەی حاڵەتەکەی ئەو، زانستیەو بەئارەزوو نییە".

www.netewe.com

دوو ژمارەی تازەی پێوانەییان تۆمار کرد

(گولستان و بەهار) بە زێڕ و زیوەوە بۆ کوردستان گەڕانەوە

هەولێر

هەردوو کچەیاریزانی کوردی شاری هەولێر گوڵستان مەحمود و بەهار خەسرەو، کە لە ڕیزەکانی هەڵبژاردەی عێراقن، لە دواپاڵەوانیەتیی وڵاتانی عەرەبیدا، کە سەرەتای ئەم مانگە لە وڵاتی سوریا بە بەشداریی ١٦ هەڵبژاردە ئەنجام درا، توانیان چەند ملوانکەیەکی زێڕ و زیو بە دەست بهێنن. گولستان لە ڕاکردنی٤٠٠ مەتری و ٤×٤٠٠ مەتر پۆستدا، پلەی دووەمی بەدەست هێنا، بەمەش توانی دوو ملوانکەی زێڕ و زیو بەدەست بهێنێت. هەروەها لە ڕاکردنی٢٠٠ مەتریشدا ژمارەی پێوانەیی عێراقی شکاند، کە ژمارەکەی (٢٤, ٥٩) چرکە بوو.

هەروەها کچەیاریزان بەهار خەسرەویش، توانی دوو ملوانکەی زێڕ و زیو بە دەست بهێنێت، دوای ئەوەی بەشداریی لە یارییەکانی سوباعیدا کرد (حەوت یاری بەیەکەوە). کە تێیدا پلەی دووەمی بەدەست هێنا و ئەویش توانی ژمارەی پێوانەیی عێراقی بشکێنێت و ژمارەیەکی تازە بە ناوی خۆیەوە تۆمار بکات.

www.netewe.com

هێشتا ڕۆڵی کچانی وەرزشوان لە دهۆکدا لاوازە

سێ یاریزانی یانەی دهۆک بەشداری پاڵەوانیەتیی تێنسی سەرزەوی لە بەحرێن دەکەن

دهۆک

هەرچەندە ڕۆڵی کچانی وەرزشوان لە دهۆک تا ڕادەیەک لاوازە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش هەوڵێکی زۆر دراوە بۆ بەهێزبوونی کچانی وەرزشوان لەو بوارەدا .

لەو بارەیەوە جوان جیهاد، یاریزانی تێنس لە یانەی دهۆک دەڵێت " تەمەنی من ١٥ساڵە و ئەوە بۆ ٥ ساڵ دەبێت من ئەم یارییە دەکەم، لە ساڵی ٢٠٠٩ بەشداری خولێکم کرد لەسەر ئاستی کوردستان، کە تێیدا پلەی یەکەمم بەدەست هێنا و دواتر لە هەمان ساڵدا بەشداریی خولێکم کرد لەسەر ئاستی عێراق و لە یارییەکی کراوەدا پلەی دووەمم بەدەست هێنا، ئێمە لەسەر ئاستی نێودەوڵەتیشدا بەشداریی چەند خولێکمان کردوە لە وڵاتانی ئیتاڵیا و تورکیا، بەڵام من لەو خولانەدا هیچ پلەیەکم بەدەست نەهێناوە".

هەروەها میدیا ئاڤدەڵ یاریزانی یانەی دهۆک، بۆ وارڤین گوتی " تەمەنم ١٤ ساڵە، لە ژێر تەمەنی ١٤ ساڵیدا بەشداربی خولێکی تێنسی سەرزەویم کرد لەسەر ئاستی عێراق و تێیدا پلەی یەکەمم بەدەست هێنا ".

هەر لەو بارەیەوە یاریزانێکیتری یانەی دهۆک فاتیمە جیهاد، دەڵێت "تەمەنی من ١١ ساڵە، لە پۆلی حەوتەمی قوتابخانەی مازی نموونەیی دەخوێنم، تاکو ئێستا بەشداری چوار یارییم کردوە، کە یەکەمیان لەسەر ئاستی کوردستان بوو، کە ئەوکات تەمەنم لە خوار ١١ ساڵیدابوو، تێیدا پلەی دووەمم بەدەست هێنا، لە یاریی دووەمدا من پلەی نۆیەمم بەدەست هێنا و لە یاریی سێیەمیشدا، کە لەسەر ئاستی کوردستاندا بوو، پلەی سێیەمم بەدەست هێنا، لە دوایین یارییشمدا کە لەسەر ئاستی عێراق بەشداریم کرد، پلەی یەکەمم بەدەست هێنا".

لە کۆتاییدا هەرسێ بەشداربوو سوپاسی هەردوو ڕاهێنەران "ئاڤدەل و عیماد" یان کرد بۆ هاوکاریکردنیان لە بەشداریبکردنیان لە پاڵەوانیەتیی یاریی تێنسی سەرزەوی، کە لە وڵاتی بەحرێن ساز دەکرێت .

هەڵز عەلی

باڵەی کچانی ڕانیە لە ڕیزی یانە نایابەکانی کوردستانە

تیپی باڵەی کچانی رانیە لەسەر ئاستی کوردستان پلەی یەکەمیان بەدەستهێنا

وارڤین- هاوڕێ کاوە چکۆڵ

کچانی ڕانیە هۆگرییەکی زۆریان بۆ وەرزش بە گشتی و یاریی باڵە بە تایبەتی هەیە، لە ڕانیەدا چەندین دامودەزگای پەیوەندیدار بە بواری وەرزش هەیە، لەوانە نوێنەرایەتی لیژنەی ئۆڵمپی، ناوەندیی وەرزش و لاوانی ڕانیە، یانەی وەرزشیی ڕانیە، یەکەی وەرزشی و دیدەوانی لە پەروەردەی ڕانیە، دەیان تیپی میللی و چەندین هۆڵی لەشجوانی و بەرزکردنەوەی قورسایی، جگە لەوەی ٣ساڵە پەیمانگەی وەرزشیشی لێکراوەتەوە، بەڵام لە کۆی ئەم دامەزراوانەدا، دەکرێت بڵێین یانەی وەرزشی ڕانیە وەک سیمبول و ناو و ناسنامەی وەرزشیی شارەکە و وەک باڵیۆزی یەکەمی وەرزشیی لە ڕانیە بۆ دەرەوە و ناوەوەی شارەکە لە ڕیزبەندیی پێشەوەی ئەو دامەزراوانەوە دێت لە بواری وەرزشیدا بە گشتی و بۆ هاندانی وەرزشوانانی کچ، بە تایبەتی.

کچانی وەرزشوان لە ڕانیە وەکو خۆیان دەڵێن، لەگەڵ ئەوەی تا ئێستا هۆڵێکی داخراویان نەبووە و هەر لە گۆڕەپانی گڵدا مەشقیان کردووە، بەڵام نائومێدنین، چونکە لە ئایندەیەکی نزیکدا موژدەی کردنەوەی هۆڵێکی داخراو و یاریگەی چیمەنیان، وەک هەر شارێکی دیکە پێ دەدرێت.

تیپی وەرزشیی باڵەی کچان لە یانەی ڕانیە دوای ئەوەی لە پاڵاوتنەکانی پارێزگای سلێمانی بۆ پلە یەکەکان سەرکەوت، کە بۆ هەر پارێزگایەک دەبوو دوو یانە بۆ پاڵەوانیەتی پلە نایابەکانی کوردستان سەر بکەون، کە لە ڕۆژانی ١ تا ١٠/٦ لە پایتەختی کوردستاندا لەسەر ئاستی هەر چوار پارێزگاکەی کوردستان بەڕێوەچوو.

(وارڤین) کچە یاریزانە پاڵەوانەکانی تیپی باڵەی یانەی ڕانیەی دوواند، کە توانیان لە پاڵەوانیەتی وەرزشی باڵەی کچانی کوردستاندا، پلەی یەکەم بەدەست بهێنن، کە لە پاڵەوانیەتییەکەدا، جگە لە یانەی ڕانیە، یانەکانی (ئافرەتانی هەولێر، خاک، سێمیل، شەقڵاوە و قەڵادزێ) بەشداربوون.

یەکێک لەو یاریزانانە، (نیسان ئیسماعیل حەسەن)ی تەمەن ٢٣ ساڵەیە، کە بۆ (وارڤین) گوتی: لە تەمەنی ٧ ساڵییەوە لە تیپی قوتابخانەکانەوە دەستم بە وەرزش کردووە، دواتر پەیوەندییم بە یانەی وەرزشیی ڕانیەوە کردووە و بەشداریی زۆرێک لە پاڵەوانیتییەکانم کردووە، بە تایبەتی ئەوانەی بۆ تیپی باڵەی کچان لە کوردستان ساز کراوە و زۆر خەڵاتیشم بەدەست هێناوە، ئەم جارەش لەو پاڵەوانیتییەدا، کە بۆ هەر چوار پارێزگاکە ئەنجام درابوو، توانیمان بە پلەی یەکەم بۆ ڕیزی یانە پلە نایابەکانی کوردستان سەرکەوین".

گوتیشی: "ئەم دەستکەوتەش زیاتر بۆ ماندووبونی خۆمان و کۆششی بەردەوامی کاک ئەکرەمی سەرۆکی یانە و دەستەی کارگێڕیی یانەکەمان دەگەڕێتەوە، هەروەها سوپاسی ڕاهێنەری تیپەکەمان سۆران محەممەد و عەلی ڕەسوڵ لێپرسراوی ناوەندی وەرزش و لاوانی ڕانیە دەکەین، کە ڕۆژانە بە بەردەوامی مەشقیان پێ کردووین و لەگەڵ ماندوو بوون".

لە وەڵامی پرسیاری ئەوەی، دوای ئەو سەرکەوتنەتان هەست بە چی دەکەن، (نیسان) گوتی: چی لەوەی خۆشتر هەیە بە نوێنەرایەتی شارەکەت بەشداری پاڵەوانیتییەک بکەیت و ئەنجامێکی نموونەییش بەدەست بهێنی، من لێرەوە پیرۆزبایی لە خۆمان و خەڵکی شاری دەروازەی ڕاپەڕین دەکەم و خەون بەوە دەبینم لە باڵەی کوردستانیشدا ڕانیە سەرکەوتووبێت".

هەروەها کچە یاریزان (سەنگین خدر ئیسماعیل)ی تەمەن ١٩ساڵ، لە لای خۆیەوە گوتی: من زۆربەی یارییە وەرزشییەکان دەکەم، بەڵام٥ ساڵە گرنگی زۆر بە یاریی باڵە دەدەم و توانیومە بە هاوکاری ڕاهێنەر ئاستی خۆم پێشبخەم".

سەنگین سەرسامی خۆی بۆ بەدەستهێنانی خەڵاتی یەکەمی خولی پلە یەکی کچان لە یاریی باڵە و گەیشتن بە ڕیزی یانە نایابەکانی کوردستان نیشان دا.

ئەو کچە یاریزانە ئەوەی خستەڕوو کە لە ماوەی بەشداریکردنیان لە پاڵەوانیەتییەکە، خەرجی چەند ڕۆژی مانەوەیان لە هەولێر لەسەر ئەرکی یانەکەیان بووە، ئاماژەی بەوەش دا: زۆر ئاسوودە و خۆشحاڵ بووین، یاریزانەکانیش لەگەڵ یەکدی زۆر تەبا بوون، کە ئەمەش بووە هۆکاری بردنەوە و سەرکەوتنەکانمان".

یانەی وەرزشی باڵەی کچانی رانیە

www.netewe.com

یانەی وەرزشی باڵەی کچانی رانیە

دوای بردنــەوەی نــازنــاوەکــەیــان، لــە کاتی گەڕانەوەیاندا، تیپی باڵەی کچانی ڕانیە بۆ شارەکەیان لەلایەن بەرپرسان و وەرزشدۆستان و خەڵکییەوە پێشوازییەکی گەرمیان لێ کرا، (سەنگین خـدر) بۆ ئەمە دەڵێت: سوپاسی هەموو لایـەک دەکەین، شاگەشکەبووین بەو چاوەڕوانی و پێشوازییەی خەڵکی شارەکەمان لە ئێمە، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ڕۆڵی قائیمقام و سەرۆکی یانەکەمان".

ئەو کچە یاریزانە ئەوەشی باسکرد کە بەرپرسان و خەڵکی ڕانیە داوایـان لێکردوون دەبێت لە هەموو پاڵەوانیەتییەکاندا ئەنجامی باش تۆمار بکەن.

(تروسکە بایز عەبدوڵڵا) تەمەن ١٩ساڵ، قوتابی قۆناغی سێیەمی پەیمانگەی وەرزشــی ڕانیە، یاریزانێکی دیکەی بەشداربووی پاڵەوانێتیەکە بـوو، تروسکە لە بــارەی سەرەتاکانی خۆی لەگەڵ وەرزشــدا، گوتی: "لە پۆلی شەشەمی سەرەتاییەوە لە یەکەی چالاکیی وەرزشــی و دیدەوانی پەروەردەی ڕانیە بەشداریی چالاکییە وەرزشییەکانم کردووە و مامۆستایەکانم زۆرباش بون لەگەڵمدا و خۆشم لێهاتوویيم بۆ بوارەکە تێدا هەبوو، هاندانی ماڵەوەشمان هۆکارێکی سەرەکی بوو، چونکە زۆر لە کچان هێشتا گرفتی ڕێگریان لە لایەن ماڵەوە بۆ دروست دەبێ، ئەگینا ڕۆڵی کچانی ڕانیە لە وەرزشدا هیچی لە ڕۆڵی وەرزشوانە کوڕەکان کەمتر نییە".

ئەو هەروەها گوتی: "لەگەڵ ئـەوەی ڕانیە لە زۆر شوێنی دی باشترە، بەڵام هیواکانی ئێمە زیاترە".

هـەروەهـا (مـەریـەم ڕەسـوڵ) تەمەن ٢٠سـاڵ، یەکێکی دیکەی ئەندامانی تیپی باڵەی یانەی ڕانیەیە، ئەو لە بارەی توانای وەرزشی خۆی و سەرکەوتنی یانەی وەرزشی ڕانیە لە پاڵەوانیەتیی باڵەی کچانی پلە یەکی کوردستاندا، گوتی: "تەمەنی وەرزشیم ٥ ساڵە، جگە لە یاریی باڵەش، یارییەکانی تۆپی پێ و تۆپی دەست و تۆپی باسکەش ئەنجام دەدەم".

(مـەریـەم) هۆکاری سەرکەوتنی یانەکەی بۆ باشی نەخشە و پلانی ڕاهێنەر و ماندووبونی سـەرۆک و دەستەی کارگێڕیی یانەی ڕانیە و تەبایی نێو یاریزانەکانی تیپەکەی و هاندانی دایک و باوکی کچە یاریزانەکان و هەست کردنیان بەوەی، کە بە نوێنەرایەتی شارەکەیان بەشداریی پاڵەوانیەتییەکان دەکەن، گەڕاندەوە.

ڕاهێنەری تیپی باڵەی کچانی ڕانیە (سۆران محەممەد ئەحمەد)ی تەمەن ٢٧ساڵەیە، کە دانیشتوی ڕانیەیە. ئەو لە بارەی بەشداریکردن و سەرکەوتنەکانی کچانی ڕانیە لە یاریی باڵە، گوتی: "ئێمە لە سەرەتای مانگی ئابی ئەمساڵ لە کۆی ٨ یانە لە پاڵاوتنەکانی یانەکانی پارێزگای سلێمانیدا، توانیمان سـەر بکەوین، دیـارە وەکو یانەی ڕانیە پلانێکی زۆرباشمان بۆ ئەو پاڵەوانیەتییە دانابوو، بە تایبەتی بۆ مەشقکردن، بۆ ئەوەی سەرکەوتن بەدەست بهێنین.

(سـۆران) لە بـارەی چۆنیەتی بەڕێوەچوونی یارییەکانیش لە شـاری هەولێردا، گوتی : "هەموو یارییەکان لە هۆڵی داخـراوی شەهید فرەنسۆ هەریریدا بەڕێوەچوون، کە لە ١ تا ٦-١٠-٢٠٠٩ ئەنجام درا، ئێمە لە یارییەکانماندا سەرەتا بە ٣-٠ گێم لە یانەی قەڵادزێمان بردەوە، دواتر بە ٣-١ گێم لە یانەی سێمێل ببەینەوە، هەروەها بە هەمان ئەنجام لە تیپی ئافرەتانی هەولێرمان بردەوە، دواتر بە ٣-٠ گێم لە یانەی شەقڵاوەمان بردەوە، دواجاریش بە هەمان ئەنجام لە یانەی خاکمام بــردەوە، کە لە کۆی گشتیدا هەموو یارییەکانی خۆمان، کە ٥ یاری بوو، بردەوە. بەمەش توانیمان نازناوی پاڵەوانی خولی باڵەی یانە پلە یەکەکانی کوردستان لە ئاستی کچان بەدەست بهێنین و لە هەمان کاتدا بۆ ڕیزی پلە نایابەکانی سەربکەوین".

ئەو ڕاهێنەرە گوتیشی: بە هیوای ئەوەین لە خولی نایابیشدا سەرکەوتن و ئەنجامی بەرچاومان هەبێت و سوپاسی دایک و باوکی سەرجەم کچە یاریزانەکان دەکەم، بەو متمانەیەی بە ئێمەیان بەخشی و یەکەمجارە لە مێژووی وەرزشیی ڕانـیـەدا، ئەو دەستکەوتە بەدەست بێت، کە یانەیەک بۆ پلە نایابی باڵە سەرکەوێت.

(سۆران محەممەد) لەگەڵ ئەوەشدا دەڵێت: لەگەڵ ئەو سەرکەوتنەشماندا، تا ئێستا لە هۆڵێکی شیاو مەشقمان نەکردووە، بەڵام خۆشبەختانە خەریکە هۆڵێکی داخـراوی وەرزشیی مۆدێرن کارەکانی بونیادنانی تەواو دەبێت، هەروەها چەند یاریگەیەکی چیمەنیش لە قۆناغی تەواوبووندان.

جێگەی باسە یانەی وەرزشیی ڕانیە لە ساڵی ١٩٩٢دا دامــەزراوە و چەند جـۆرە یارییەکی وەرزشــی لە خۆ دەگرێت، لەوانە باڵەی کچان و کوڕان، تۆپی پێی کوڕانی لە هەردوو ئاستی پێشکەوتووان و لاواندا، تیپەکانی پایسکلسواری و تێنسی سەرمێز و کۆنفۆشی هەیە.

www.netewe.com

سەنتەری شاری هەولێر

هەولێر خەریکە دەخنکێت

بەڵکیس موسا

جیهانێکی بێبەری لـەسـروشـت،“ دەستپێک پێشکەوتن، دواتر پاراستنی ژینگە“ لەرۆژگاری ئێمەدا وەک پسپۆڕانی بواری زانستی دەڵێن“ جیهان بەرەو لەناوچوون دەبات“.

تێچووی بێ زانیاری و زۆر، نەبوونی کەلتووری نزیکبوونەوە لەشتەکان، خەرجی لەڕادەبەدەر و گەورەبوونی ناسروشتی شـارەکـان، مرۆڤی نیشتەجێی شارەکان بەرەو لەنێوچوون دەبات. ئێمە لەسەدەیەکدا دەژیـن کە مرۆڤایەتی و تاکەکان، لەبەرپرسیارێتی راستەقینەی خۆیان دوورکەوتوونەتەوە. ئێمە لەسەردەمێکی وەهادا دەژین کە سەبە شانبەشانی رێژەی دانیشتووان زیاد دەبێت. شار، لەسێبەری ئەو شتە کیمیاوی و ژاراوییانەدا کە فڕێدەدرێن، وردەوردە ژیانی تێدا نامێنێت، لەئەنجامدا ئەو شتانە کاریگەری لەسەر مرۆڤی نیشتەجێی شارەکان، دادەنێن. نەخۆشیگەلێکی وەک: سترێس، دڵـەڕاوکـێ، ماندوویەتی نـەبـڕاوە، توندووتیژی بێ واتـا، سەرهەڵدەدەن. وەک دەیبینین بەهەموو شێوەیەک ئیکۆلۆژی (ژینگە) تێکدەدرێت.

بێگومان ئێمە ناتوانین ئـەو کێشەیە تەنیا بـەهـۆشـیـارکـردنـەوەی ژیـنـگـەیـی چـارەسـەر بکەین. مـرۆڤ، دەتوانێت لەو کێشانە، وەک بەشێکی هەرە زۆری چالاکییەکانی ناو ژیان و شێوازی ژیان و فەلسەفەی کۆمەڵایەتی، نزیک ببێتەوە. بەبۆچوونی من کاتێک عەقڵ (ئاوەز) لەعاتیفە (هەست) داببڕێت، دەتوانین بڵێین، عەقڵی ژیانیش دەبڕدرێت. ئەو مرۆڤانەی کە لەنێو شارەکاندا دەژین، هۆشیارییان پێویستە. پێویستە لەناو هاوسەنگییەکی سروشتیدا بژین. هاوسەنگی

سروشتی و شار، بەواتای سروشتی کۆمەڵگایەو ئەو ناکۆکییەش دەبێ چارەسەر بکرێت. پێویستە شارەکان لەسەر سیستمی ئیکۆلۆژیک، دروست بکرێن. کۆمەڵگا جیهانێکی سروشتی لەباوەش دەگرێت. لایەنە ناتوندووتیژەکانی تەکنۆلۆژیا کە ئافراندن دەکات، پێویستە بایەخی پێبدرێت و ژیان بەپێی سروشتی ئیکۆلۆژی رێکبخرێت. ئێستا کێشەکە گەیشتووەتە ئەم قۆناغە، یان ئێمە کەشتییەکەی خۆمان دروست دەکەین، یانیش بەچالاکییەکانمان دەتوانین کاریگەری لەسەر دامـەزراوە فەرمییەکان دابنێن و بەئیرادەیەکی گشتییەوە هۆشیاری ئیکۆلۆژی بڵاو بکەینەوەو ژیان بەرەوپێش بەرین.

لەسەر ئەو بنەمایە ئەگەر سەیری شاری هەولێر، بکەین کە شارێکی لەمێژینەیەو گەلەک ئایین و کەمەنەتەوە و ئایینزا تێیدا دەژیـن. مرۆڤ، دەتوانێت وەک شارێکی فرە کەلتوور پێناسەی بکات. پێویستە بەپێی سیستمی ئیکۆلۆژی هاوچەرخ، لەم شارە نزیک ببینەوە. سەرەتا پێویستە مێژووی شار و سروشتی شار دەستی لێنەدرێت. بۆ بنیاتنانەوەی هەولێر، ئەوەمان پێویستە. لـەرۆژگـاری ئێمەدا تەکنۆلۆژیای ئەندازیاری شارەکان و شوێنگەلی، بەبەرهەمی باش و سروشت و مرۆڤەکان، گفتوگۆیان لەسەر دەکرێت. وەک ئامادەکردنی خاک بۆ بەرهەمهێنان، ئەوانە بەپێی مـرۆڤ وسروشت ئامادەکرێن. بەراستی شارێک کە لەسروشت دوور بکەوێتەوە، فۆرمێکی ساختە لەخۆدەگرێت. پسپۆڕان کاتێک تەکنۆلۆژیای نوێیان هێنایە کایەوە، گەلەک شتیان لە سروشتەوە وەرگرتبوو.

ئەوان بۆ داهێنان سەیری یاسای دەوڵەمەندی سروشت دەکەن و لێی تێدەگەن و بەوشێوەیە نموونە لەسروشت وەردەگرن. لەئێستادا نەتەنیا بۆ پزیشکی و مـەواد، بەڵکو بـۆ زۆر شتی دیکە پەنا بۆ سروشت دەبرێت. لەئەندازیاری شارەکاندا، بۆ ئەوەی کێشەی شارەکان چارەسەر بکرێن، گەلەک ئەزموون لە (خۆزا) سروشت، وەردەگیرێت. ئەگەر کۆمەڵگاو سروشت، پێکەوە ئاشت ببنەوە، ژیانیش بەئاسانی و بەخۆشی تێپەڕ دەبێت. ئێستا لەجیهانی گلۆباڵدا شارەکان کێشەیان هەیە، ئێمە دەتوانین بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشانە فەلسەفەیەکی پێکهاتوو لەمرۆڤ و سروشت بەبنەما بگرین. کێشەکان، لەو رێگایەوە چارەسـەر دەکرێن و کوردستانیش ناتوانێت خۆی لەو پرسە بدزێتەوە. مرۆڤ، دەتوانێت ئەم پرسیارە بکات. ئایا لەبنیاتنانی شارەکانماندا پشت بەدروشمی" دەستپێک پێشکەوتن پێویستەو دواتریش هۆشیاری ژینگەپارێزی" ببەستین، یان لەدامەزراندنیاندا پشت بەمرۆڤ و هاوسەنگی سروشتی ببەستین.

راستییەکی خراپی ئەمڕۆی هەولێر، ئەوەیە کە رێژەی دانیشتوانی کۆنترۆڵ ناکرێت. کێشەی شارەوانی، کەمشارەزایی لەخەرجکردنی سامانە بنەڕەتییەکان، زاڵبوونی بیرۆکەی دەستپێک پێشکەوتن، دواتر هۆشیاری ژینگەیی. ئەگەر ئەو رەوشە وەها پێش بچێت ١٠-١٥ ساڵی دیکە شاری هەولێر، بێڕەنگ دەمێنێتەوە. گیای سروشتی نامێنێت و هەموو شوێنێک رەش دەبێتەوە. ئەگەر بەرپرسیارێتی پاراستنی ژینگە نەبێت و کۆمەڵگا هۆشیار نەبێت، بیر لەدوارۆژ نەکرێتەوە هەرلەئێستاوە دەتوانین ببینین داهاتوومان چی دەبێت. لەخۆیدا پرۆژەی بنیاتنانی شار لەهەولێردا نییە. بۆ ئەو پرۆژانەو چارەسەرکردنی کێشەی شارەوانی پلان پێویستە. بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشانە پرۆژەی کورتخایەن، مامناوەندی و درێژخایەن پێویستە. سیستەمی کاناڵیزاسیۆن و تۆڕی خاوێنکردنەوەی ئاو، پێویستە. دەبێت بەپێی مۆدێلی شارە ئیکۆلۆژییەکان پرۆژە بۆ هەولێر، بکرێت. ئەو ئاوانەی کە بەخەسار دەچن دەبێت خاوێن بکرێنەوە، هەروەها زبڵەکان جیا بکرێنەوەو ئەو شتانەی کە سروشت ناتوانێت بیانتوێنێتەوە، وەک (پلاستیک) جارێکی دیکە جیا بکرێنەوەو شتەکانی ناوی خاوێن بکرێنەوەو وەک بەرهەمێکی نوێ بکەیتەوە ناو بازاڕ. ئەو خەباتە لەپێش ئێمەدایە. ئێستا پیسبوونی هەوا بووەتە کێشەیەکی گەردوونی. بۆ ئەوەش پێویستە دار بچێنن. لەم رۆژانەدا، گوێم لێبوو کە بەڕێوەبەری ئەندازەی پارکەکانی هەولێر رایگەیاندووە، کە چوار ساڵ لەمەو پێش رێژەی سەوزایی هەولێر، سەدا شەش بووە. بەڵام ئێستا ئەو رێژەیە لەسەدا هەشتە. بەپێی ستاندەری جیهانی پێویستە شارێکی وەک هەولێر، زیاتر لەسەدا سی سەوزایی بێت. بەو پێیەش دەبێت هەر هاووڵاتییەک لەکاتی خانوو دروستکردندا لەسەدا بیستی زەوییەکەی بۆ باخچە بهێڵێتەوە. دەبێ هەوڵ بۆ ئەوە بدەین کە ٧٥٪ی شوێنەکان سەوز ببێت و ئەو رەوشە بەیاساو ماف رێکبخرێت.

ئـەو وڵاتـانـەی کە هۆشیاری ژینگەییان تێدا پێشکەوتووە، لەشوێنە گەشتوگوزارییەکان لەباری ئابوورییشەوە قازانجێکی باش دەکەن. ئەگەر سەیر بکەین لەکوردستان شوێن بۆ بەرهەمهێنان هەیەو گونجاویشە. بۆیە دەبێت رێگە لەسەبەکردنی

رێژەی دانیشتوانی هەولێر کە ١,٥ ملیۆن کەسە، بەڵام هێشتا یەک و نیو ملیۆن داری تێدا نییە. ئەوەش ئەو واتایە دەگەیەنێت کە بەپێی رێژەی دانیشتوانی هەولێر ١٥ ملیۆن دارمان پێویستە. هەولێر خەریکە دەخنکێت. پێویستە ١٠ پارکی وەک پارکی سامی عەبدولرەحمانی تێدا بێت

کوردستان بگیرێت. دەبێ ئاوڕێک لەوە بدەینەوە کە لەجیهاندا پرۆژەکانی بەرهەمهێنان چۆنن؟ لەکوردستان، هێشتا زۆر درەنگ نییەو دەتوانین رێ لـەو دیـاردەیـە بگرین. ئـەو کێشانەی کە باسم کرد بۆ شارەوانییەکی باش زۆر گرنگن. کێشەی گەورەی هەولێر، رۆژ لەدوای رۆژ رێژەی دانیشتوانی زیـاد دەبێت. رێـژەی دانیشتوانی هەولێر کە ١,٥ ملیۆن کەسە، بەڵام هێشتا یەک و نیو ملیۆن داری تێدا نییە. ئەوەش ئەو واتایە دەگەیەنێت کە بەپێی رێژەی دانیشتوانی هەولێر ١٥ ملیۆن دارمـان پێویستە. هەولێر خەریکە دەخنکێت. پێویستە ١٠ پارکی وەک پارکی سامی عەبدولڕەحمانی تێدا بێت. بۆ ئەوەی ئەو پرسانە چارەسەر بکرێن. پێویستە رێکخراوە مەدەنییەکان هاریکار بن. تا ئەو پرۆژانە ببنە پرۆژەیەکی ژیان تێچوویەکی زۆریـان دەوێـت، بەڵام ئەو پرۆژانە دەتوانن ببنە دەروازەیەک بۆ ئەوەی لەکوردستاندا مۆدێلی ئیکۆلۆژیک جێگیر بکەین و وڵاتەکەمان، لەبەرانبەر جیهانی پیسدا وەک بەرەیەکی بەهێزی لێ بێت. ژیان لەکوردستانێکی سەوزدا خۆشتر و گەشتر دەبێت.

www.netewe.com

نەخۆشی وەسواسی قەهری O.C.D.

هەولێر

نەخۆشی وەسواسی قەهری، یەکێکە لەنەخۆشییەکانی دڵەڕاوکێ و لەنەخۆشییە دەروونییە زۆر ناخۆشەکانەو بەهۆیەوە نەخۆش بەتەواوی هەست بەبێزاری دەکات و بۆماوەیەکی درێژخایەنیش کاریگەری بەسەرەوە دەبێت. ئەم نەخۆشییە لە بنەڕەتدا بریتییە، لەدووپاتکردنەوەی هەندێ قسە، یان بیروبۆچوون لەمێشکی کەسی توشبوودا، بەڵام ناتوانێت لێی دوور بکەوێتەوە، چونکە بەدوورکەوتنەوە، تووشی دڵەڕاوکێیەکی زۆردەبێت و لەئاکامداخەمۆکی لێدەکەوێتەوە.

ئەگەری تووشبوونی ژنان، بە نەخۆشییە دەروونییەکان و لەوانەیش نەخۆشی وەسواسی قەهری، باسێکی جیهانی وەرگرتووەو تێیدا ئاماژە بەوە دەکرێت کە ژنان، لە پیاوان زیاتر تووشی ئەو حاڵەتە دەبن. هۆکارەکەیش بۆ پاشخانی دابوونەریت و ئاستی رۆشنبیری تاک و جیاوازی پێکردنی نێر و مێ لەنێو پەروەردەی خێزان دەگەڕێتەوە کە بەهۆیەوە ژنان، دووچاری متمانە بەخۆنەبوون و تووشبوون بەحاڵەتی دەروونی دەبنەوە.

لێکۆڵینەوەکان، دەریانخستووە کە تا مرۆڤ زیاتر متمانەی بەخۆبێت، ئەگەری تووشبوونی بەنەخۆشی دەروونیی کەمترە، هۆکاری باوەڕبەخۆنەبوونیش لای هەندێ لەژنان، وایکردووە کە دوو ئەوەندەی پیاوان، تووشی دڵەڕاوکێ ببن. هۆکاری متمانەبەخۆبوونی زیاتری پیاو لە ژندا بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە هۆرمۆنی ئەندرۆجین، لە نێردا زاڵترە، بەڵام زاڵبوونی هۆرمۆنی ئیسترۆجین لەژندا کاری پێچەوانە نیشاندەدات و بەو هۆیەوە رێژەی تووشبونیان بە نەخۆشییە دەروونییەکان، زیاتر دەکات.

نەخۆشی وەسواسی قەهری، یەکێکە لەنەخۆشییەکانی دڵەڕاوکێ و لە نەخۆشییە دەروونییە زۆر ناخۆشەکانە کە بەهۆیەوە نەخۆش بەتەواوی هەست بەبێزاری دەکات و بۆماوەیەکی درێژخایەنیش کاریگەری بەسەرەوە دەبێت. ئەم نەخۆشییە لە بنەڕەتدا بریتییە، لە دووپاتکردنەوەی هەندێ قسە، یان بیروبۆچوون لە مێشکی کەسی توشبوودا، بەڵام ناتوانێت لێی دوور بکەوێتەوە، چونکە بە دوورکەوتنەوە، تووشی دڵە راوکێیەکی زۆردەبێت و لەئاکامداخەمۆکی لێدەکەوێتەوە.

بەڵام ئەگەر بە کردەوە ئەنجامیدا، ئەوا هەست بەئارامی دەکات. ئەوەش زیانی زۆری بەدواوەیە و کەسەکە لەکۆتاییدا تووشی نائارامی دەبێت و ژیانی لێ تاڵ دەبێت. نەخۆشەکە، هەست بەتەشەنەکردنی بیرکردنەوەی وەسواسەکەی دەکات، وا هەست دەکات کە وەسواسەکەی لەناو مێشکیدایە، بەڵام نازانێت کە لەدەرەوەی مێشکیەتی. لەئەنجامدا تووشی رەوشتی پەرچەکرداری دەکات و هەست بەپیسی کەلوپەل و دووپاتکردنەوەی شوشتنەکە دەکات. بەمەش ماڵەوە لێی بێزاردەبن و خۆشی لەگەڵ ئەم کردارانە، ماندوودەبێت.

نیشانەکانی

پسپۆڕی نەخۆشیە دەروونییەکان ئومێد قادر تەها، دەڵێت کەسی توشبوو بەو نەخۆشییە، بیرۆکەیەکی وەهای بۆدروست دەبێت کە هەموو شتەکانی دەوروبەری بەپیس دەزانێت، بۆ نموونە کاتێ شتێکی خواردووە دەستی هەر بەخواردنەکەوەیە یەکسەر دەرگا دەکاتەوە، کەچی لەدواییدا دەچێت دەستی دەشوات و چەندینجار ئەم دەستشوشتنە دووبارە دەکاتەوە.

یان لەکاتی پارە ژماردندا لەنیوەی ژمارندنەکەدا وا هەستدەکات هەڵەی کردووە. بۆیە دووبارەو چەندینجار دەیژمێرێتەوە. شەوان دەرگا دادەخات و دوو سێ جاریتر هەڵدەستێت سەیری دەرگاکە دەکاتەوە، واتە باوەڕی بەکردوەکانی نییە. بەپێی قسەی ئەو پزیشکە، نەخۆشی وەسواسی لەتەمەنی منداڵیدا تا رادەیەک ئاساییە، بەڵام لە گەورەکاندا

نەخۆشی وەسواسی قەهری، یەکێکە لەنەخۆشییەکانی دڵەڕاوکێ و لە نەخۆشییە دەروونییە زۆر ناخۆشەکانە کە بەهۆیەوە نەخۆش بەتەواوی هەست بەبێزاری دەکات و بۆماوەیەکی درێژخایەنیش کاریگەری بەسەرەوە دەبێت

www.netewe.com

ئـەوەدەدات کە دەست لەهەموو ستوونەکانی سەر شەقام بدات، هاوکات ئەو حاڵەتە لەکەسێک کە تەمەنی گەورەیە ئاسایی نییە“ .

د.ئومێد، وێڕای لایەنە خراپەکانی ئەم نەخۆشییە، باس لەلایەنە چاکەکانیشی دەکـات“ کاتێک قوتابییەک تووشی ئەم حاڵەتە دەبێت، لایەنی دەروونی باش نییەو بەردەوام رای لەخوێندنی خۆی نییەو هەستدەکات پێویستی بەخوێندنی زیـاتـرە، بـۆیـە دووبـــارە پـێداچـوونـەوە بەکتێبەکەی دەکات و زیاتر دەخوێنێت، بەڵام هەر جارێکیش کە دەیخوێنیت بەسەر وانەکەیدا زاڵتر دەبێت“ .

هۆکاری ئەم نەخۆشییە

پسپۆرانی بـواری نەخۆشی وەسـواسـی، ئەوە دەخــەنــەڕوو کـە بـۆمـاوەیـی (وراســـە) رۆڵـی لەتوشبوون بـەو نەخۆشییە هەیە. هەروەها هەندێک هۆکاری بایۆلۆژی و کێشەی ئەندامی ناو مێشک و ئەزموونی ناخۆشی منداڵی و دەستدرێژی سێکسی و رێگە نەدان بەئازادییەکانی منداڵ لەناو خێزانە توندڕەوەکاندا، هۆکاری تری نەخۆشی وەسواسین.

رێژەی توشبوون

بەپێی دەرئەنجامی هەندیک توێژینەوە، هەردوو رەگەزی نێر و مێ، وەکو یەک تووشی نەخۆشی وەسواسی دەبـن، بەڵام هەندێ توێژینەوەی تر ئاماژە بەوە دەکەن کە ژنان، زیاتر تووشی ئەو حاڵەتە دەبن.

نەخۆشی وەسـواسـی، وا لەکەسی توشبوو دەکات کە خەمۆکی دایبگرێت. ماوەی کاریگەری نەخۆشیەکەیش دەگەرێتەوە سەر ژینگەی ئەو ماڵەی کە نەخۆشەکە لێی نیشتەجێیە، ئەگەر کەسەکە لەماڵدا بەنەرمی مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت، ئەوا وەسواسیەکەی زووتر چاکدەبێتەوە، بەڵام ئەگەر توشبووەکە لەتەمەنی زووەوە وەسواسی هەبووبێت، ئەوا چاکبوونەوەی زیاتر دەخایەنێت.

چارەسەر

نەخۆشی وەسواسی بەرگری زۆرە، بۆ چارەسەری دەبێت جورعەی زۆری بۆ بەکاربهێنرێت، یان چارەسەری C.B.T. بۆ بکرێت، کە نەخۆشەکە کۆمەڵێک دانیشتنی دوورودرێژی لەگەڵ ئەنجامدەدرێت و ماوەکەیشی هەشت مانگ تا ساڵێک، دەخایەنێت. دەبێت هەموو هەفتەیەک پزیشکی تایبەتی لەگەڵ نەخۆش دابنیشێت و هەر دانیشتنی چل و پێنج خولەک بێت. بەو هۆیەوە وای لێبکرێت کە دەستی دایە کەلوپەلەکانی وردەوردە راهێنانی پێبکرێت کە ئەوەندە دەستی نەشوات، یان شوشتنەکەی کەمتر بکاتەوە، یان زۆر بیر لەو دەستشوشتنە نەکاتەوە. دواتر کەسی توشبوو، وا رابهێنرێت کە نابێت دوای بەکارهێنانی کەلوپەلەکان دەستی بشوات، چونکە پێویستی بەشوشتن نییە. ڤیان سەلیم، ئافرەتێکی فەرمانبەرەو تەمەنی چل ودوو ساڵە. خاوەنی چوار منداڵە. وەک باسی لێوە دەکات، تووشی نەخۆشی وەسواسی بـووەو بەوهۆیەوە رۆژانـە چەندینجار دەستی دەشوات و بەردەوام بێز لە کەلووپەلەکانی بەردەستی دەکاتەوە“ ئارەزوو دەکەم بتوانم تەسبیح و مۆبایلەکەشم بشۆم، بەڵام ناتوانم. ناشزانم بەهۆی چییەوە تووشی ئەو نەخۆشییە بووم“ ، ئەو ئافرەتە، ئەوە دەخاتەڕوو کە دوای ئـەوەی شوویکردووە دووچاری ئەو نەخۆشییە بووەتەوە.

ڤیان، بێزاری خۆی دەردەبڕێت“ ئەو خووە زۆر هەراسانم دەکـات، چونکە کە دەچمە میوانداری ناتوانم ئاو یان چای بەدەستی هەموو کەسێک بخۆم. زۆرجاریش هەست بەشەرمەزاری دەکەم چونکە هەست دەکـەن کە من بێزم نایەت شتی ئەوان بخۆم“ .

سـەیـران سـەڵاح، ژنێکی مامۆستایەو خاوەنی منداڵێکە، هەمان گرفتی ڤیانی هەیە“ هاوسەرەکەم لێم بێزاربووە، چونکە زیـاد لەپێویست بایەخ بەخاوێنی دەدەم، کە جل دەشۆم زۆرم پێدەچێت. تەنانەت تەنافی جلەکانیش دەشۆم، ئەوەش بووەتە گرێیەکی دەروونیم، چونکە ئەگەر وانەکەم ئاسوودە نابم“ .

سازگار مولود، کچە قوتابییەکی کۆلێژەو دەڵێت“ کاتێ لەماڵ دەردەچم من زۆر شتم لەبیر دەچێت، جاری واهەیە دووتا سێ جار بەوهۆیەوە بەدوای شتەکانم دێمەوە ماڵ. ئەوە وایکردووە کە زۆر راڕابم و شت دووپات بکەمەوە“ .

شیلان یاسین

www.netewe.com

سووڕی مانگانەی ئافرەت

هەولێر

سووڕی مانگانە، خوێنبەربوونێکی کاتییە و بەشێوەی پچڕپچڕ لە ماوەی بیست وهەشت ڕۆژ جارێک لە ڕەگەزی مێینەدا ڕوودەدات. ماوەی پێنج، تاحەوت ڕۆژ دەخایەنێت، جگە لە کاتەکانی سک پڕبوون کە سووڕی مانگانە ڕوونـادات . لە نێوان ١٢ تا ١٦ ڕۆژدا دوای هێلکە دانان ناوپۆشی منداڵدان کرژ دەبێتەوەو دەست بە هەڵوەشاندن دەکات و بەشێوەی خوێنبەربوونێک لە ملی منداڵدانەوە بەناو زێ دا فڕێ دەدرێتە دەرەوە وئەم حاڵەتەش پێیدەگوترێت سوری مانگانە.

سووڕی کەوتنە سەر خوێن (Menstrual cycle)

کچان، بەکەوتنە سەر خوێن، نیشانی دەدەن کە ئەوان ئەندامی سێکسیان گەشەی کردووەو ئامادەیی تـەواویـان بۆ جووتبوون هەیە. دەتوانرێت ئەم سووڕە دابەشی سەردوو قۆناغ بکرێت: قۆناغی هێلکە دانان و قۆناغی دوای هێلکە دانان.

قۆناغی هێلکە دانان، بەدەرهاویشتنی هۆرمۆنی هاندەری چیکڵدانە (FSH) ڕوودەدات کە لەژێر مێشکەرژێنەوە دەرژێت و بۆ بەرهەمهێنانی ئیسترۆجین، هانی هێلکەدان دەدات. کاتێک هێلکەکە ئامادە دەبێت، هێلکەدان نیشانەیەک بۆ ژێر مێشکەرژێن دەنێرێت، تا هۆرمۆنی هـانـدەری (LH) بـڕێـژێـت، ئـەوە دەبێتە هۆکاری دەرپەڕاندنی هێلکەو ڕوودانی کرداری هێلکەدانان. هاوکات لەگەڵ دەرپەڕاندنی هێلکەو ڕۆیشتنی بەناو جۆگەی فالوبدا تا دەگاتە منداڵدان، ئەو چیکڵدانەی هێلکەکەی لێ دەرچووە دەگۆڕێت بۆ تەنێک کە پێیدەگووترێت تەنە زەرد (Corpus luteum). ئەوەش هۆرمۆنێک دەردەدات پێیدەڵێن پرۆجیسترۆن و لەگەڵ کەمێک ئیسترۆجیندا.

لەهەمانکاتیشدا لەش وەڵام بۆ ژێر مێشکەرژێن دەنێرێت کە ئاستی ئیسترۆجینی تێیدا دابەزیوە. بەمشێوەیە کەوتنە سەر سووڕێکی نوێ، دەست پێدەکاتەوە.

نیشانەکانی

پسپۆڕی نەخۆشییەکانی ئافرەتان ومنداڵبوون و نەزۆکی د.تریفە یوسف، سەبارەت بە سووڕی مانگانە دەڵێت، بەگشتیی کچان، یەکەمین سووڕی مانگانەیان لەنێوان تەمەنی ١٠ بۆ ١٤ ساڵان ڕوودەدات. تەمەنی مامناوەندی کەوتنە سەر سووڕی مانگانە لە ١٢,٥ ساڵیدایەو تا تەمەنی ٤٥ بۆ ٥٥ ساڵی بەردەوام دەبێت. بەشێوەیەکی گشتیی ئافرەتان بە درێژایی تەمەنیان ٥٠٠ جار دەکەونە سەر سووڕی خوێنی مانگانە. بەپێی قسەی پسپۆڕانی نەخۆشییەکانی ژنان، ئەگەر لەتەمەنی پێش دەساڵیدا، ئەم حاڵەتە بینرا، یان تا تەمەنی دوای چواردە ساڵی ڕوویندەدا، ئەوا بە حاڵەتێکی نائاساییی هەژمار دەکرێت. لەسەرەتای دەرکەوتنی حاڵەتی خوێنبەربوون، گۆڕان لەموو دا ڕوودەدات، هەروەها درێژبوونی باڵاو بەرزبوونەوەی سینگ و پاشان خوێن بینین. لەم کاتانەدا کچان، بەڕێژەیەکی بەرچاو تووشی ژانی سک و پشت ئێشە دەبن.

ئازارەکانی کەوتنە سەر خوێن:

زۆر لەکچان، لـەمـاوەی سـووڕی مانگانەدا تووشی ژان، دەبن. ئەم پسپۆڕەی ئافرەتان و منداڵبوون، ئاماژە بە ٥٠٪ـی ژنان دەکات، کە لەکاتی سووڕی مانگانەدا تووشی ژان، دێن. ئازارەکانی کەوتنە سەرخوێن بەپێی سروشتی ئافرەتێک بۆ ئافرەتێکی دیکە دەگۆڕدرێت، هەندێک ئافرەت، لەکاتی سووڕی مانگانە تەنیا کەمێک بێتاقەت دەبن، کە ئەوەش دەتوانرێت فەرامۆش بکرێت، یان بەئاسانی بەسەریدا زاڵببێت، بەڵام هەندێک لەئافرەتان بەهۆی ئازارەوە تووشی نیگەرانی دەبن و لەوانەیە بگاتە ڕادەیەک کە چالاکی ڕۆژانەیان بوەستێنرێت.

هۆکارەکانی ژانگرتن

د.تریفە، ژانگرتنی بە حاڵەتێکی ئاسایی وەسف کردو گوتی" ئەم ژانە دووجۆرە: جۆری یەکەم، ژانی سەرەتاییەو بەهۆی گرژبوونەوەی منداڵدان لەهەموو ئافرەتێکدا ڕوودەدات و ئاساییە. بەڵام جۆری دووەم. ژانێکی سەختەو نائارامی دەروونـی و خەمۆکی و هەوکردنی هێلکەدان و هەبوونی کیس و گرێ، دەبنە هۆی دروستبوونی ئەم جۆرە ژانە".

د. تریفە، باس لە حاڵەتی نائاسایی ئەو ژانە دەکات، کە دڵ تێکچوون و ڕاڕایی و هەندێکجار ڕشانەوەو سکچوونیشی لەگەڵدا دێت و ژانەکە، لەژێرسکەوەیە و سەرئێشانیشی لەگەڵدایە. ئەم پزیشکە، ئاماژەی بە ماوەی ژانگرتنەکە کرد، کە لە دوانزە کاتژمێر زیاتر ناخایانێت، بەڵام ئەگەر ژانەکە لەژێر سکدا بوو و زیاتر درێژەی کێشا، پێویستە بەرگەی نـازور، یان برینی دەمارەکانی ملی منداڵدان، یان فراوانکردنی چارەسەر بکرێت.

لەکاتی کەوتنەسەر خوێن ئەم نیشانانە دەردەکەون

- نارەحەتییەکی گشتی لەناوچەی حەوزدا.
- ئازارێکی تیژ لەشێوەی گرژبووندا.
- ئازارێک لە لاق و ڕانەوە دەستپێدەکات، تا دەگاتە پشت.
- هەستکردن بەشەکەتی.
- گۆڕانکاری لەهەڵسووکەوتدا.
- سەرئێشەو ڕشـانـەوە، یـان هێڵنجدان و سکچوون.

چی کاردەکاتە سەر سووڕی مانگانە؟

بەهۆی ئاڵۆزی سـووڕی مانگانەی ئافرەت، چەند هۆرمۆنێکی ئەندامی زاوزێـی مێینەو سیستەمی دەمارگیری بەشداری تێدا دەکەن. کاتێک ئافرەتێک تووشی سووڕێکی دەبێت، ئـەوا پێویستە پزیشک هۆرمۆنی خوێنی ئـەو ئافرەتە پێوەر بکات و دیارییبکات، تابزانرێت ئایا ڕێژەی ئەو هۆرمۆنانەی ئەندامی زاوزێـی مێینە هاوکێشە، یـان نـا؟ کێشی ئافرەت ڕۆڵێکی گەورە لە سووڕی مانگانەدا دەبینێت، ئەو ئافرەتانەی زۆر لاوازن دووچاری وەستان لەسووڕی مانگانە دەبنەوە، ئەویش بەهۆی دەرهاویشتنی هۆرمۆن. لەکاتێکدا لێکۆڵینەوەکان ئاشکرای دەکەن کە ئافرەتانی

www.netewe.com

زۆر قەڵەو دووچاری نارێکی سووڕی مانگانەیان دێن. بەبەراورد کردن لەگەڵ ئافرەتانی ئاسایی، بۆیەش، پەیڕەوکردنی سیستمی خۆراکی باش، دەبێتە هۆی پاراستنی تەندروستی و سووڕێکی باشی مانگانەی ژنان.

سووڕی مانگانەو کاریگەری دەروونی

دڵەڕاوکێ، فاکتەرێکی دیکەی تێکچوونی سووڕی مانگانەی ئافرەتە. لەزۆربەی باردا دەبێتە هۆی دواکەوتنی یان تەواو وەستاندنی بەهۆی شڵەژاندنی ئافرەتان و ترسان لە سکپڕبوون. پسپۆڕی نەخۆشییە دەروونییەکان د. بەناز عەدنان، سەبارەت بە کاریگەری دەروونی سووڕی مانگانەی ئافرەتان پێیوایە، باری دەروونی کاریگەری زۆری لەسەر سووڕی مانگانە هەیەو دەڵێت، دەبێت دەربارەی ئەو گۆڕانکارییە جەستەییە، کچان پێشتر هوشیارییان بدرێتێ، تا لەلایەنی دەروونییەوە بەشێوەیەکی ئاسایی سەیری بکەن و لەلایەن خێزانەوە تێبگەیەنرێت کە ماوەکەی چەندەو لەئازارەکانی و ماوەی بێنوێژی و لەکاتی بینین و پێشکەوتن و پاشکەوتنی سووڕەکە، ئاگاداربکرێتەوە، تا بەهەڵەو بەشەرمەوە لێی نەڕوانێت.

جگە لەوەش ئەم پزیشکە دەروونییە جەخت لەسەر کاریگەری زۆر بەتین لەنێوان باری دەروونیی و سووڕی مانگانەدا دەکاتەوە. حاڵەتێکی تر هەیە پێیدەڵێن حاڵەتی پێش سووڕی مانگانە premenstrual syndrome))، ٨٠٪ـی ئافرەتان ڕەنگە ئەم حاڵەتەیان لێ دەربکەوێت، بەڵام (٣ـ ١٠)٪ـی ئافرەتان ڕەنگە بەشێوەیەکی توند لەکاتی پێش سووڕەکەدا ئەم حاڵەتەیان هەبێت.

نیشانەکانی ئافرەتەکە پێش بێنوێژی و دوای بێنوێژی ئەوەیە کە تووشی خەمۆکییەکی توند و دڵەڕاوکێ و تووڕەبوون دەبێت و بەوهۆیەوە تووشی ئازاری جەستەیی دێت. هەروەها هەست بەقەڵەوی و ئازار دەکات و تەنانەت ڕشانەوەو هێڵنجیشی لەگەڵدا دەبێت. لەبارەی ڕێگاچارەی ئەو ژانە، د. بەناز گوتی" بۆچارەسەرکردن پێویستیمان بەدەرمان و چارەسەری دەروونی و دڵدانەوە هەیە، بۆیە زۆر گرنگە پیاوان ئاگاداری ئەو بارەی ئافرەتەکانیان بن و ڕەچاوی هەڵچوونیان بکەن، بەڵام ئەگەر ئەم دڵتوندیە زۆر بوو، ئەوا دەرمانی دژە خەمۆکیمان بۆ ئەم حاڵەتە هەیە".

ژانی تووند

ڕێژەیەکی زۆر لە کچان، لە کاتی سووڕی مانگانەدا دووچاری ژانگرتنێکی توند دێن و ئەو ژانگرتنەیش کاریگەری لەسەر باری دەروونییان دادەنێت.

هاوین، کچێکی تەمەن بیست وحەوت ساڵەو یەکێکە لەو کچانەی لەماوەی سووڕی مانگانەدا تووشی ژان دێت،" ئەو ڕۆژەی کە تووشی ئەو حاڵەتە دەبم، ناتوانم بۆ دەوام بچم و سێ کاتژمێر بەرلەو حاڵەتە تووشی ژانێکی توند دەبم کە زۆر بێتاقەتم دەکات.

نەدای ١٦ ساڵان، کچێکی ترە لەو کچانەی کە لە کاتی سووڕی مانگانەدا، تووشی ژان دێت. ئەو، باسی ئازاری سووڕی خوێنبەربوون دەکات و دەڵێت:" هەموو سەرەتای مانگێک لەکاتی سووڕی مانگانەدا، ژانێکی زۆر توند دەگرم و دەبێ سەردانی نەخۆشخانە بکەم و دەرزی لەخۆم بدەم".

چارەسەرکردن

د.تریفە، خواردنی سەوزەو میوەو وەرزش و پشودان، بەباشترین چارەسەری ژانگرتنی سووڕی بەربوونی خوێن لەژناندا دەزانێت. هەروەها وەرگرتنی هەموو دەرمانێک، بۆ کەمکردنەوەی ژان، بەنادروست وەسف دەکات،" حەبی پرۆفین، بۆ هێورکردنەوەی ژانی سووڕی مانگانە، باشترین چارەسەرە".

تریفە یووسف، پێیوابوو ئەو بۆچوونانەی دەڵێن هاوسەرگیری هۆکاری نەمانی ئەو ژانەیە هەڵەیە، چونکە هۆکارەکە باشتربوونی باری دەروونی و هەبوونی منداڵە، هاوسەرگیری نییە.

هەروەها گوتی" دەبێت لەماوەی کەمتر لە شەش کاتژمێردا سانتی بگۆڕدرێت، چونکە زۆر مانەوەی سانتی، کاریگەری خراپی بەسەر هەموو لەشەوە دەبێت".

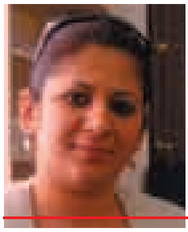

شیلان یاسین

www.netewe.com

مریشکی سوورکراوە بە شێوازی مەکسیکی

ئامادەکردنی:
وەستا ئارام فاروق
هۆتێل چوارچرا

چۆنیەتی ئامادەکردن

هەموو پێداویستیەکان دەشۆردرێتەوەو پاشان ورد دەکرێت، ئینجا سنگی مریشک و گێزەرەکە لەناو تاوەیەکدا سوور دەکرێتەوە. دوای ئەوە تەواوی پێداویستیەکان دەخرێتە ناو مریشک و گێزەرەکە، ئینجا ساس و خەل و کەچەپی ساردەکەشی تێدەکرێت و بەجوانی سوور دەکرێتەوە.

ئینجا لەگەڵ قاپێک برنج لەتەنیشت یەکتری دادەنرێت و پرتەقاڵەکەش دەکرێتە دوو پارچە، بەمشێوەیە خواردنی یەک کەس ئامادە دەبێت.

کەرەستەکان

١. پارچەیەک سنگی مریشک ٢٥٠گم
٢. یەک دانە بیبەری شیرین
٣. یەک دانە گێزەر
٤. تەماتە، یەک دانە
٥. پرتەقاڵ، یەک دانە بۆ جوانکاری
٦. نیوکەوچک خوێ
٧. یەک کەوچک بیبەری رەش
٨. یەک کەوچک رۆنی زبدە
٩. یەک کەوچک کەچەبی سارد
١٠. دوو کەوچک خەل
١١. یەک کەوچک ساس

ئامادەکردن: فۆتۆ: هێمن رانیەیی

www.netewe.com

ئەستێرەکان دەدوێن

کاوڕ

٣/٢١-٣٠-٣

هەندێک پارە بۆکاتی پێویست پاشەکەوت بکە. ئاگاداربە هیچ زانیارییەکی خۆت و پیشەکەت مەدرکێنە، کەللەڕەقیت زۆر کارت لێ تێکدەدات، وتووێژی بیروراکانت لەگەڵ هاوەڵەکانتا بکە.

گا

٤/٢١-٢٠-٥

پەیوەندییەکانت زۆر باشن بە هۆی خەم ساردییەوە لە دەستیان مەدە، باشتر وایە سەردانی خزم و کەسەکانت بدەیت لە جیاتی ئەوەی لە ماڵەوە بمێنیتەوە، سەرکێشی بەردەوام کێشەی داراییت بۆ دروست بکات.

دوانە

٥/٢١-٦/٢١

تواناکانت بە شێوەیەکی باش بەکاربهێنە. ئەو کاتە دەتوانیت بگەیتە چەند خاڵێکی باش لەگەڵ بەڕێوبەرەکەت، سۆزو خۆشەویستی بە هاوبەشەکەت ببەخشە چونکە زۆر خۆشەویستیت پێدەبەخشێت.

قرژاڵ

٦/٢٢-٧/٢٢

هاورێکەت یارمەتیت دەدات بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکانت، چەند پەیوەندیەکی رۆمانسی نوێ بەڕێوەن بەڵام دەبێت ئاگاداری ئەوە بیت هەنگاوەکانت خۆپەرستانە نەبن.

شێر

٧/٢٣-٨/٢٢

مامەڵە داراییەکانت سەرکەوتن بە دەست دەهێنن، رێگا مەدە گرفتە بچوکەکان ژیانت بشێوێنن، کەناڵەکانی پەیوەندی کردنت پێویستە کراوە و راستگۆیانە، لەوانەیە گلەییت لە رەوشی ئێستای خۆت هەبێت بەڵام پاش ماوەیەکی کەم ئەو هەستەت نامێنێت.

گوڵەگەنم

٨/٢٣-٩/٢٢

بە ژیری هەڵسوکەوت بکە و خۆت لە هەڵچون و توورەی دووربخەرەوە، بایەخ بە کارەکانت بدە و لە کێشە سۆزدارییەکان خۆت بە دووربگرە، زۆر دەست بڵاو مەبە و پارەکانت لە شتی بە سوود خەرج بکە.

تەرازوو

٩/٢٣-١٠/٢٢

ئەوانەی بە تۆ سەرسامن چاوەڕێی دەرفەتێکی لەبار دەکەن، تاکو سەرسامی خۆیانت بۆ دەربڕن، رێک و پێکی و جوانیەکانت بپارێزە، خۆشەویستی بکە بە ئەنجامی سەرەکی خۆت چونکە دەبێتە هۆی دۆزینەوەی هاوڕێی تازە.

دووپشک

١٠/٢٣-١١/٢١

مەشق و وەرزشیەکی بە بەرنامە زۆر پێویستە، دوودڵ مەبە لە پرۆژە تایبەتیەکەی خۆت، رای هاورێکانت وەربگرە بۆ ئەوەی لە ئامادەکارییەکاندا یارمەتیت بدەن.

کەوان

١١/٢٢-١٢-٢١

بە هیچ شێوەیەک داوای قەرز لە کەسانی دەورووبەرت مەکە، پەیوەندییە رۆمانسیە نوێیەکانت لە خاڵی سفرەوە دەست پێ بکە، لە لایەنی داراییەوە بەخت یاوەرت دەبێت.

گیسک

١٢/٢٢-١/١٩

هاورێیەکی کۆنت هاوکاریت پێشکەش دەکات رەتی مەکەرەوە، مرۆڤێکی راڕایت و بیرکردنەوە بەلاتەوە گرانە، بگەڕێوە سەر ئەو رێگایەی کە خۆتی تێدا دەدۆزیتەوە، بە دوای کار و مامەڵەدا بگەڕێ.

سەتڵ

١/٢٠-٢/١٨

لە خۆشی و شادییەکی بەردەوامداییت، خۆت لە کیشە ناوخۆییەکان بە دووربگرە، پەیوەندییەکی باشت لەگەڵ هاورێکانتا دەبێت، ئاگاداربە رێگا بە هیچ کەسێک مەدە دەست بەسەر ئەنجامی ئەو کارەدا بگرێت کە پێی هەڵساویت.

نەهەنگ

نەهەنگ ٢/١٩-٣/٢٠

ئاگاداری باری دارایی خۆت بە چونکە پێدەچێت شڵەژاو بیت، زۆر بیر لە سەفەر دەکەیتەوە بە بێ ئەوەی بزانی ئەنجامەکەی چیە، هەندێک گۆڕانکاری چاوەروان نەکراو لە چوارچێوەی ماڵەوەتدا روو دەدات.

www.netewe.com

خاوكردنەوەی قژ

بۆ خاوكردنەوەی قژ بە شێوەیەكی جوان و سەرنج راكێش. یەكێك لەم جۆرە دەرمانانە بەكاربهێنە (glatt جـۆری -strong strate wella جـۆری -lolane strong). بەكارهێنانی ئـەو دەرمانانە لەسەر قژی سروشتی دەكرێت. واتە قژەكە هیچ جۆرە دەرمانێكی پێوە نەبێت یان لەسەر قژی (پەرمەنات و نیگرۆ) بێت قژەكە لوولكرا بێت، بۆ خاوكردنەوەی قژ مـاوەی لێدانی دەرمانەكە لەسەر بوونیەتی قژەكە دەگۆرێت. ئەگەر قژەكە تاڵی باریك و بێهێز بوو دەبێت بۆ ماوەیەكی كەمو دیاریكراو دەرمانەكەی پێوە بێت، بەڵام ئەگەر قژەكە تاڵی ئەستوور و بەهێز بوو. دەتوانرێت زیاتر ئەو كەسەی خـاوكردنـەوە دەكـات، هەموو پێنج مانگ جارێك بەكاری بهێنێت. بۆ ئـەوەی قژەكە بەتەواوی شێوەی خاو وەربگرێت. چونكە زۆربەی قژەكان بە یەك جار خاو نابێتەوە.

هەروەها خاوكردنەوەی قژ لەسەر ئەمجۆرە قژانەی خوارەوە نابێ ئەنجامبدرێت:

قژی، مێش- هایلایت- بۆیاخ- پلاتۆ- هەموو جۆرەكانی خەنە. دواتر بۆ زیاتر رێكخستنی قژت رۆژانە لەدوای شتن بۆئەوەی قژت بریقەدار بێت بە یەكێك لەم كرێمانە بەكار بهێنێت (taft-fructis-lorealelsen).

نیشتمان ئەحمەد- ئارایشتگای ئەستێرە
له سلێمانی

مەساجی دەموچاو

بـۆ پـاكـكـردنـەوەو مـەسـاج كـردنـی دەمووچاو، بە دوو رێگا دەتوانێت پێستت مەساج بكەیت. پێویستە بزانرێت، كە مەساج بۆ زیاتر رووبەڕووبوونەوە و برقەدار كردنی و گۆرانی پێست بەپێی

پێویستی پـاككـردنـەوەی دەمـوچـاو ئەنجامدەدرێت.

یەكەم: پاككردنەوەی پێست بە شیر.

دووەم: پاككردنەوەی پێستت بە كرێمی (پاككەرەوە).

رێگای پاككردنەوە:

پاككردنەوەی پێست بە (شیر) یان (كرێمی پاككەرەوە) لەپێشدا دەموچاو پاك دەشۆرێت بە پارچە قوماشی خاوێن وشك دەكرێتەوە. لەكاتی بەكارهێنانی مەساجدا دەبێت زۆر ئاگاداری چوار دەوری چاو و برژانگ برۆمان بین، هەر لەو كاتەدا چەند جارێك ئەم رێگەیە دووبـارە بـكـەرەوە ئـەمـەش بەهۆی ووشكی بەكارهێنانی شیرەكەوە دەبێتە لابردنی خاڵی سوور كە لەسەر پێست دروستبووە و بۆ ژیانەوەی پێستەكە و گەرانەوەی بۆ شێوەی بریقەدار وە پاككردنەوەی پێست بە كرێم بەكاردێت بۆئەو كەسانەی كە رۆژانە ماكیاژی زۆر بەكاردەهێنین، دواتر بە سابون بەپێی جۆری پێستت دەمووچاوت بشۆ.

www.netewe.com

خاڵەڕەشە

ناوی کوردی: خاڵەڕەشە، قەیتەران
ناوی زانستی: Adiantum Capillus-veneris
خیزانی زانستی: Polypodiaceae

تایبەتمەندی فیزیکی

بۆن: نییە
تام: تاڵ
پلەی گەرمی بەرگەگر: ((-٢ بۆ +٤٠)) س°
بەرزی ڕووەکەکە: ((١٠ – ٤٠)) سم

ناوبانگی کوردی: خاڵەڕەشە هەر لە کۆنەوە لەکوردەواریدا قەد و گەڵاکانی بە تەڕی یا بەوشککراوی لەناو ئاودا کوڵێندراوەو گیراوەیەکی وەکو چای لێ ئامادە کراوە! پاش پاڵاوتنی لەپاشماوەی گیایەکە ڕۆژانە یەک کوپی لێ دراوە بەو نەخۆشانەی کێشەی گورچیلەیان هەبووە! بۆ لابردنی ئازاری کەلەکەو میزەڕۆ. هەروەها لابردنی بەردی گورچیلە. جاروباریش بۆ نەفەس خۆش کردن بەکاربراوە.

ناوبانگی پزیشکی گیایی: Adiantum Capillus-veneris لەپزیشکی گیایی نێودەوڵەتیدا هەر لەکۆنەوە وەک گیایەکی کاریگەر بۆ زۆر نەخۆشی بەکاربراوە. هەر وەکو (K'Eogh)ی گیاناسی بەناوبانگی ئەورووپی لەسەدەکانی ناوەڕاستدا باسی لێوە دەکات کە وەک دەرمانێکی کاریگەر بۆ نەخۆشییەکانی هەوکردنی ڕێڕەوی هەناسە RT infection، هەوکردنی گەروو Pharyngitis، کۆکە Coughing، نەخۆشی ڕەبو Asthma، هەروەها سەگ گەستن Dog bit، ناتەواوییەکانی کۆئەندامی میزوزاوزێ Genito Urinary disorders ی ئافرەتان بەتایبەت لەکاتی سووڕی مانگانەدا گرنگە. جێی ئاماژەیە، Adiantum Capillus-veneris لیکۆڵینەوەی زۆری لەسەر ئەنجام دراوە، وەک پرۆفیسۆری یاریدەدەر لە زانکۆی پزیشکی هەولێر دکتۆر کاوە دزەیی، لە لێکۆڵینەوەکانیدا لەسەر ئەم گیایە ئاماژە بە گرنگی کاریگەرییەکانی Adiantum Capillus-veneris دەکات لەسەر دابەزاندنی ڕێژەی شەکری خوێن Blood Glucose لەنەخۆشی شەکرە Diabetic Mellitusدا بەتایبەت لەو کەسانەی کە ناتەواوی گورچیلە Renal disorder یان هەیە. چونکە Adiantum Capillus-veneris گیایەکە کرداری میزکردن Urination ئاسان دەکات کە ئەمەش بەکارهێنانێکی تازەی ئەم گیایە لەبواری پزیشکیدا کە دەکرێ لەداهاتوویەکی نزیکدا بخرێتە واری جێبەجێکردن بۆ هەردوو نەخۆشی شەکرەو گورچیلە.

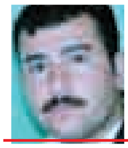

سیراجەددین مەحمود

وەرزی ڕووان: بەهار مانگی ((٣ - ٦)).

شێوەی ڕوانی لە وەرزی هاویندا

شوێنی ڕووان: قەد تاشەبەرد و نزیک تاڤگە کوێستانیەکان.

www.netewe.com

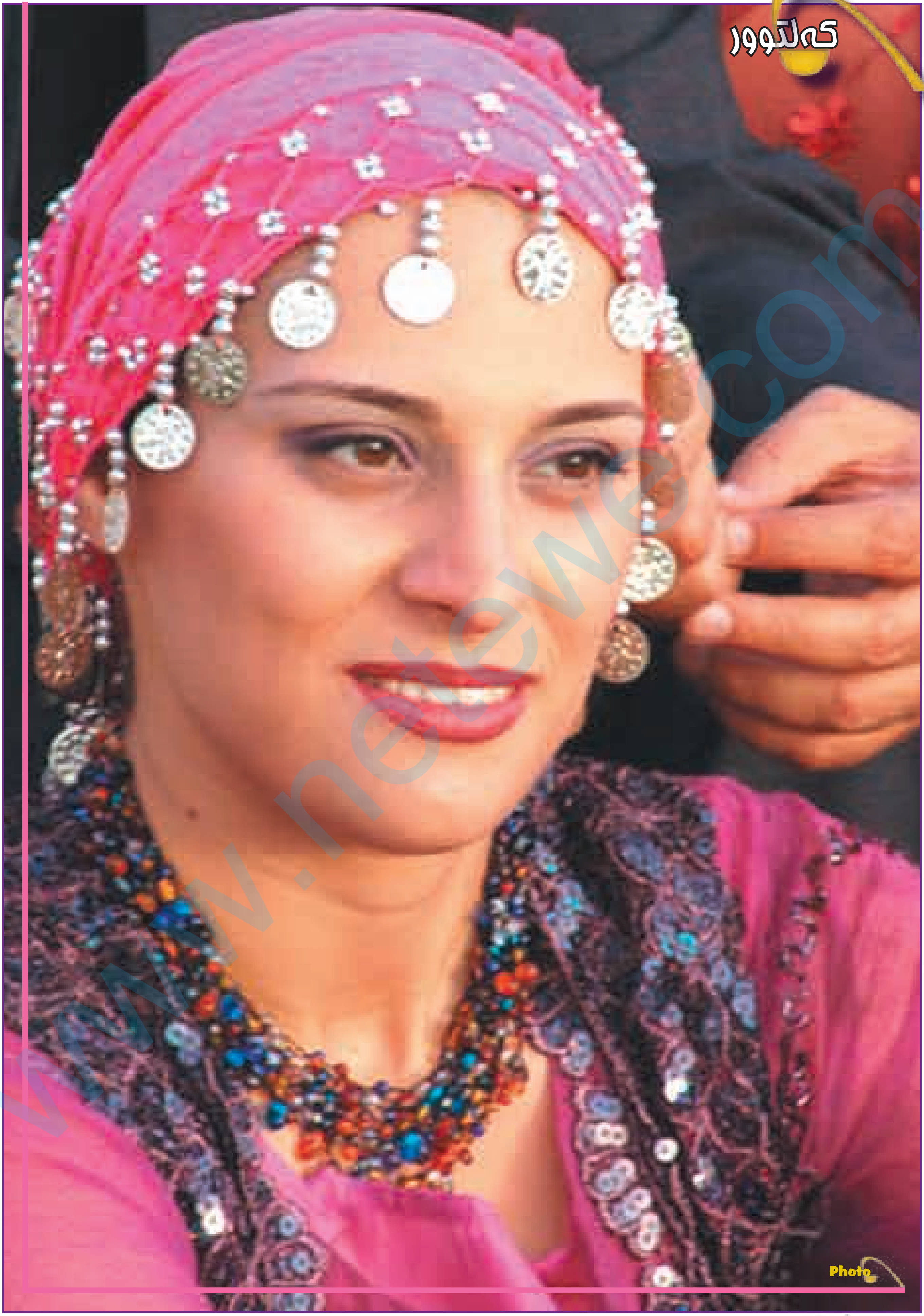

www.netewe.com

هانا کامکار بۆ وارڤین:

وێرانکردنی کەلتوورێک
لە سڕینەوەی نەتەوەیەک ئاسانترە

تاران

گرووپی مۆسیقای کامکاران، ناسراوە و منداڵانی مامۆستا حەسەنی کامکار، تێیدا ئەندامن و گرووپەکە هەڵدەسووڕێنن، تا ئەمڕۆ ئەم ڕێچکەیە درێـژەی هەیە بـەو هۆیەوە کـاروانی هونەری کامکارەکان نەوەستاوە و نەوەکانی حەسەنی کامکار، درێژە بەوکارە هونەرییە دەدەن. لەناو ئەم گرووپەدا ژن، هەنگاو بە هەنگاو لە تەک پیاو ڕێ دەبڕێ و ڕۆڵی لەم گرووپە دا هەمیشە بەرچاوبووە. یەکێکیش لەو هونەرمەندە ژنانەی کە لەو گرووپەدا کاردەکات هانای کامکارە کە کچی بیژەنی کامکارە و ماوەیەکە لەناو گرووپی کامکاراندا دەبیندرێ، ئەو توانایەکی باشی لەژەنینی ئامێری "دەف" هەیە و هەندیجاریش لەناو گرووپەکەدا گۆرانی دەڵێت، بۆ ئاگاداربوون لەکارەکانی هونەرمەند هانا، وارڤین، ئەم دیدارەی لەگەڵ سازدا.

وارڤین: گرووپی کامکاران، گرووپێکی ناسراون، بەڵام ناوی تۆ ناوێکی نوێیە بۆ لایەنگرانی ئەم گرووپە، پێناسەیەکی ژیانی خۆتمان بۆ بکە؟

-هانا ناوم هانا کامکارە، کچی بیژەنی کامکار، شەیدا سادقیم و لەشاری تاران لە دایک بووم و بە ڕەچەڵەک کوردم.

١٧ ساڵ بەر لەئێستا، دەستم بەکاری مۆسیقا کـرد، سەرەتا "زەرب"م دەژەنـی و لە چەند کۆنسێرتێک بەسەرپەرەشتی خاتوو "سودابە سالم" لە فەرهەنگسەرای بەهمەنی تاران، بەشداریم کردووە. دواتر بۆ فێربوونی ئامێری دەف، بەشێوەی ئەکادیمی لای باوکم، درێژەم بەکاری مۆسیقا دا .

وارڤین: تۆ لە بنەماڵەیەکی هونەری لەدایکبووی، هونەر چۆن چووە ناو ناخت و دەستت بەکاری هونەری کرد؟

-هانا لەسەرەتای منداڵییەوە بۆ ماوەی ٢ ساڵ کەمانی کلاسیکم لای ئەرسەلان کامکار، خوێند و لەقۆناغی مێرمنداڵی بۆ ماوەی ٣ ساڵ بۆ فێربوونی ئامێری کەمانچە لە خزمەت ئەردەشیر کامکار، دا بـووم. بەشی سینەمام لە زانکۆی سـوورە تەواوکردووە و تائێستا سێ کورتە فیلمی "ئارام" و "سەگێک کە ئاشق بوو" "شەهرزاد"م بەرهەم هێناوە.

ساڵی ٢٠٠٠ لای مامۆستایان بەهمەن جەلالی و محەمەد حسێن فەرەج تەوەکولی، فێری هونەری فۆتۆگرافی بووم و لەچەندین پێشانگای فۆتۆگرافیدا بەشداریم کردووە.

لە ساڵی ٢٠٠٣ وەک ئەندام لەگرووپی کامکارەکان وەرگیرام کە ژەنیاری دەف بووم و وەک کۆرس تێیدا بەشداربووم، هەروەها بەرپرسی پەیوەندییەکان و فۆتۆگرافی گروپ بووم لە هەریەک لە کۆنسێرتی کامکاران لە شارەکانی تاران و دورگەی کیش و شیراز لە ئێران، هەولێر و دهۆک و سلێمانی لە کوردستانی عیراق، مادرید لە ئیسپانیا و تۆرنتۆ و مۆنتریاڵ و ڤەنکۆوێری کانادا، ڤییەنا لە نەمسا و سیاتێل و سانفرانسیسکۆ و لۆس ئانجلۆس و سێن دیگۆ و شیکاگۆ و واشنتۆن.

وارڤین: جگە لەمانە چ چالاکییەکی تری هونەریت ئەنجام داوە؟

-هانا لە ماوەی ساڵانی ١٩٩٩ تا ٢٠٠٣، لای هونەرمەند "نەجمەی تەجەدود" فێری ریزی ئاوازەکان بووم.

جگە لەمانە لە چەندین شانۆدا بەشداریم کردووە کە وەک ئەکتەرو وەک ژەنیار،کاری مۆسیقام بۆ کۆمەڵێک شانۆ ئەنجام داوە.

وارڤین: تۆ زیاتر وەک ژەنیاری دەف ناسراوی، چۆن بوو ئامێری دەفت هەڵبژاردو لەکاتی ژەنینی دەفدا هەست بە چی دەکەی؟

-هـانا ژەنینی دەف، لـە سـەرەتـاوە دەربـڕی خۆشەویستی من بۆ باوکم و ژەنینیشی زۆر خۆشە، بەڵام لە ڕاستیدا ئەو ئامێرەی کە ئارەزووی لێبکەم زیاتر کەمانچەیە و ئاواتم ئەوە بوو خوێندنی ئەو ئامێرەم دوای دوو ساڵ جێ نەهێشتبا و درێژەم پێدابا. هەتا ئێستاش هەر بەو ئاواتەوەم کە ڕۆژێک لە ڕۆژان بتوانم کەمانچە بژەنم.

وارڤین: وەک ژنێکی هونەرمەند چۆن دەڕوانییە ژنی کورد و کۆمەڵگەی کوردستان؟ خوێندنەوەی تۆ چییە؟

-هانا بەداخەوە ژنانی کۆمەڵگەی کوردستان، زیاتر لە تـەواوی ژنانی جیهان، بەشێوەیەکی "دواکەوتووانە" دێنەبەرچاو، هۆکارەشی بۆ شەڕ و ماڵوێرانی و ئەو ناخۆشییانەی بەسەر نەتەوەی کورد هاتووە دەگەڕێتەوە، جگە لەمەش هۆکاریتر هەن کە بووەتە هۆی ئەوەی ژنان لە کوردستان بە "دواکەوتوویی" بمێننەوە، لەوانە دەمارگرژی کۆمەڵایەتی، ئومێد دەکەم کە ژنان لەوبارودۆخە ڕزگاریان ببێت.

وارڤین: تا ژن لەو توندووتیژییە ڕزگـاری ببێت پێویستە چی بکرێت؟

-هانا گۆڕینی کەلتوور لە نێو پیاواندا، بۆ ئەم مەبەستەش دەبێ لە دایکانەوە دەست پێ بکرێ،تا ژنان خۆیان بەو باوەڕە بگەن کە لەگەڵ پیاواندا خاوەنی مافێکی هاوبەشن و ئەو مافە ش دەبێ بۆ کچەکانیان داوا بکەن، هەروەها بەر بە توونڕەوی ئەو برا یاخی و سەرکەشانە بگرن کە لەبەردەم مافی خوشکەکانیان ڕێگری دەکەن.

وارڤین: هانا کامکار، زۆر بە کەمی لە ناو ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا دەبیندرێ، هۆکارەکەی بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

-هانا لەبەر ئـەوەی زیاتر سەرقاڵی فێربوونم، هەروەها گوتنەوەی وانەی مۆسیقا بەو کەسانەی کە خولیای مۆسیقان، لە هەمووی گرنگتر ئەوەیە کە هێشتان لەو ئاستەدا خۆم نابینم کە زۆر لەنێو ڕاگەیاندندا دەربکەوم.

وارڤین: ئایا ژیانی هاوسەریت پێک هێناوە؟

-هانا بەڵێ من لەگەڵ " فەرزین سابوونی" ئەکتەری شانۆی ئێران کە ئەویش کوردە، ماوەی ٥ ساڵە ژیانی هاوسەریمان پێک هێناوە.

وارڤین: گرووپی کامکاران، چەندین کۆنسێرتیان لە شارەکانی باشوری کوردستان ئەنجامداوە،

www.netewe.com

هانا کامکار

پێشوازی خەڵک و بەرپرسانی کوردستان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

–هانا پێشوازیان باش بووە، بەڵام خۆزگە بۆ هونەری هونەرمەند بەهایەکی زیاتر دادەندرا و ئەو کەلتوورە فێری خەڵک دەکرا کە بۆ بینینی هەر بەرهەمێکی هونەری پارە بدەن، نەک ئەوەی بە خۆرایی بێن هونەر ببینن و ببیستن. لە لایەکیتر لە کاتی کۆنسێرتی گروپەکەمان لە نێو هۆڵەکانی شاری هەولێردا بەشداری ژنم لەو کۆنسێرتەدا نەبینی، ئەوەش بەشتێکی باشی نازانم کە تەنیا لە شاری سلیمانی بەشدای ژنان بەشیوەیەکی بەرچاو ببینرێت.

وارڤین: هونەرمەندان هەمیشە لە بوارە جۆراوجۆرەکان دەبیندرێن، وەک لایەنی هاوکاری و مرۆڤایەتی، ئێوە ئارەزوو ناکەن لەو بوارەدا دەرکەون؟ یان دەتانەوێ تەنیا وەک هونەرمەند بمێننەوە؟

–هانا گروپی کامکاران بەردەوام چالاکی باشیان لەبواری هاوکاری و مرۆڤایەتی هەبووە، لەوانە: هاوکاری منداڵانی شێرپەنجە لە ئێران، هاوکاری بە لێقەوماوانی بوومەلەرزەی شارەکانی "روودبار" و "مەنجیل" لە ئێران، هاوکاری نەخۆشانی شێرپەنجە لە کوردستانی ئێران و هاوکاری سندووقی شەهیدانی کوردستانی عێراق.

وارڤین: ژنان لە کۆمەڵگەی کوردستان رووبەڕووی کێشەی گەورە دەبنەوە، تۆ وەک هونەرمەندێک چ رێگە چارەیەک پێشنیاز دەکەی بۆ بۆ نەمانی ئەو کێشانە؟

–هانا پێشتریش گوتم دەبێ، پیاوان بە کلتوورێکی کراوەتر و روانگەیەکی رۆشنتر سەیری ئەم بابەتە بکەن و گرنگی پێبدەن.

کیشەی سەرەکی ئەوەیە کە پیاوان رێگەنادەن کچەکانیان، خوشکەکانیان، هاوسەرەکەیان و دایکیان بەشداری لە پرسە جۆراوجۆرەکانی نێو کۆمەڵگەدا بکەن.

لەلایەکیتر روانگەی کەلتووری و هونەری کوردستان، خۆی لە چەند کاناڵێکی تورکی و عەرەبیدا دەبینێتەوە کە ئەمەش کاریگەری نەرێنی هەیە، چونکە کەلتووری ئێوە ئێستا لەژێر کاریگەری ئەواندایەو ئەو ولاتەی کە ساڵانێکی دووردرێژە لە شەڕ و بەرگریدابووە، ئێستا کە دەیەوێ لە سەر پێی خۆی بوەستێ، خەریکە دەچێتە ژێر کاریگەری بێگانەوە. ئێوە کە سالانێکی زۆر لە جەنگدا بوون، تاپارێزگاری لە شەرەفی خۆتان بکەن، بەڵام نابێ لە بیری بکەین کە وێرانکردنی کەلتوور ئاسانترە لە لەناو بردنی نەتەوەیەک، کە واتە با بهێڵین ژنان بێنە مەیدان و بخوێنن و بخوێننەوە و کچەکان بۆ خوێندنی باڵا بۆ وڵاتانی دەرەوە بنێردرێن.

ئاران جەمال

www.netewe.com

Astêrey warvin

چۆن بوو كاری بێژەریت هەڵبژارد:

كاریگەری زەینەب سندی خوشكم وایكرد، زۆر حەزم لە كاری بێژەری بێت. ساڵی١٩٩٩ بوومە بێژەر لەرادیۆی دەنگی كوردستانی عیراق. بەڕێوەبەری ئەوكاتی رادیۆ سەباح بەیتوڵڵا، زۆر هاندەرم بوو. خۆشم ئارەزووی زۆرم بۆ ئەو كارە هەبوو.

كاری ئێستات و پێناسەیەكی كورتی كارەكەت؟

بێژەرو نووسەر بە دیالێكتی كورمانجی سەروو. بەرپرسی بەشی بەرنامەكان لەرادیۆی دەنگی كوردستان.

پڕۆفایل

ناو: نەرمین نزار محەمەد شەریف. ناسراو بە نەرمین سندی
ڕەگەزنامە: كوردستانی. خەڵكی زاخۆو و عەشیرەتم سندییە.
باری خێزانی: خێزاندارم و دوو كوڕم هەیە بەناوی ڕۆنی و رامان.
ئاستی خوێندەواری: دەرچووی كۆلێژی زانستی بەشی زەوی ناسی
شوێنی نیشتەجێبوون: پیرمام

خۆشترین ١٠ گۆرانی بە ڕای تۆ:

گوڵە گەنم: زەكەریا عەبدوڵڵا
ڕاستییە یا خەونە: عەبدولقەهار زاخۆیی
دڵێ من: عەبدولقەهار زاخۆیی
خەجۆ: برادەر
سلم: كازم ساهر
انسی العالم: كازم ساهر
ست الحبایب: فایزە احمد
تۆبە: هەردی سەلاح
چۆن دڵت هات وابنووسی بەو پەنجانە:
پەیامی من: عەدنان كەریم

نزیكترین یان خۆشەویستترین كەست!

دایكم و ڕۆنی و رامان و كارەكەم. ئازیزترینی منن و بەبێ ئەوان هەڵناكەم.

www.netewe.com

شەوی

کەرکووک

شەوی خەنەبەندان، بەنەریتێکی کۆنی کۆمەڵایەتی ناسراوەو چەندین ساڵە لەکۆمەڵگای کوردیدا لەنەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکیتر دەگوازرێتەوە. تائێستایشی لەگەڵدابێت هەندێ لەکچان، مەرجی پێشوەختەیان لەپرۆسەی هاوسەرگیریدا ئەنجامدانی شەوی خەنەبەندانە.

ئەم شەوە بەبەشێکی گرنگی ئاهەنگی بووکگواستنەوە دادەنرێت، هاوکات هەندێککەس پێیانوایە کە بەبێ ئەنجامدانی ئەم بۆنەیە خۆشی ئاهەنگی بووکگواستنەوە تەواو نابێت.

ئەو بۆنەیە، شەوێک پێش گێڕانی ئاهەنگی بووکگواستنەوە لەلایەن خێزانی هەریەک لەبووک و زاوا، ئەنجامدەدرێت. لەم بۆنەیەدا وەک هێمایەک بۆ هاتنی مۆژدەی خێروخۆشی لەژیانی داهاتووی هاوسەرییان، لەپی دەستی هەریەک لەبووک و زاوا، بەخەنە ناواخن دەکرێت و دەڕازێنرێتەوە. لەسەدەکانی رابردوو تائێستا خەنە، جگە وەی کە لەڕووی ئایینەوە پیرۆزبووە، هاوکات بەماددەیەکی سروشتی و تەندروستیش دادەنرێت.

لەسەردەمی جاهلییەوە تاهاتنی ئیسلام، پیاوان بۆ رازاندنەوەی خۆیان بەکاریانهێناوەو بەتایبەتی وەک لاساییکردنەوەیەک بۆ پەیامبەری ئیسلام ”محەممەد“، تەنانەت زۆرجار، ریش و سمێلیان لەخەنەگرتووە. هاوکات ژنانیش لەو سەردەمەوە، تائێستا لەبۆنەو ئاهەنگەکاندا بۆ رازاندنەوەی خۆیان سوودیان لێوەرگرتوە.

”سەرەتا مەرجی ئەوەم لەسەر ماڵی زاوا دانا، دەبێت شەوی خەنەبەندانم بۆ بکەن، چونکە ئارەزووم لێیەتی و تەنانەت لەشەوی گواستنەوە بەلامەوە گرنگترە، بۆیە پێمگوتن شووناکەم، تا ئەو ئاهەنگەم بۆ نەگێڕن“.

ئەوەی سەرەوە گوتەی بوکێک بەناوی (سۆزان). ی تەمەنی ٢٩ ساڵ بوو کە خەریکی گێڕانی ئەو ئاهەنگەبوون. خۆشییەکی زۆر بەسیمایەوە دیاربوو. هاوکات بەرامبەر سینییەک لەخەنە دانیشتبوو کە چواردەورەی بە مۆم رازاندرابووەو، براژنەکەی خەنەی لەدەستی دەگرت.

سۆزان، بەمشێوەیە باس لەگرنگی و خۆشی ئەو شەوە دەکات و دەڵێت“ خۆشی ئەو شەوە لەوەدایە کە تێیدا سەرجەم هاوڕێ کچەکانم و ژنانی دراوسێ و کەسە نزیکەکانم کۆدەبنەوە، بەبۆچوونی من ئەم شەوە زۆر تایبەتەو جیاوازترە لەئاهەنگی گواستنەوە، چونکە تادرەنگانی شەو خەریکی گۆرانیگوتن و سەماو دابەشکردنی شیرینی دەبین“.

خەنەبەندان، لەناوچەیەکەوە بۆ ناوچەیەکیتر جیاوازە، بەگوێرەی دابوونەریتی ئەو کۆمەڵگایە دەگۆڕێت، بەڵام مەرجی سەرەکی ئەوەیە کە دەبێت خەنەکە لەسەر ناوەڕاستی سینییەک دابنرێت و چوار دەورەکەی بەمۆم بڕازێنرێتەوە، لەگەڵ دانانی چەند گەڵایەکی سەوز لەدەوروبەری سینییەکە، وەک رەمزێک بۆ دەستپێکی ژیانێکی نوێ، هەندێک کەسیتر کەمێک خوێ وەک هێمایەک بۆ بەرەکەت و رزقی ئەو ٢ کەسە دادەنێن.

لەکاتێکدا کە سۆزان، خەریک بوو خەنەی لەدەستەکانی دەگرت، ژنان بەهەلهەلەو گۆرانیگوتن بەدەوریدا دەسووڕانەوە. دایکی سۆزان، باسی لەبیرەوەرییەکانی رۆژانی بووکێنی خۆی دەکرد کە چۆن شووی بەباوکی سۆزان، کردووەو لەو بارەیەوە گوتی:“جاران شەوی خەنەبەندان جیاوازبوو، لەسەردەمی ئێمەدا لەو رۆژە چەند سینییەکی گەورەمان ئامادەدەکرد و پڕمان دەکرد لەشیرینی جۆراوجۆر و لەگەڵ خەنەو خۆێ و شەکر، دامانده‌نا“.

دواتر ئاماژەی بەوەکرد کە ئەو کات قۆڵ و قاچی بووکەکەیان دەگرتە خەنەو، بەهەمانشێوە زاوایش دەستەکانی و هەردوو قاچیان لەخەنەدەگرت، ”بووکەکە ئایەتێک لەقورئانی، وەک هێمایەک بۆ هاتنی خێرو بەرەکەت لەژیانی تازەیاندا دەخوێندەوە، هاوکات قاچەکانی دەخستەناو تەشتێک ئاو و ئاوێنەیەکیان لەبەرامبەری دادەنا، تاوێنەی خۆی بەجوانی و گەنجی ببینێت، وەک ئەوەی لەشەوی بووکێنیدا دەیبینێت“.

سەبارەت بەبەشداریکردنی کەسووکاری زاوا، لەم بۆنەیەدا دایکی سۆزان، گوتی:“ زاوا، لەلایەن کەسووکاری و هاوڕێ نزیکەکانی، بەهەلهەلەو گۆرانی بۆ ماڵی بووک بەڕێدەکراو ئەگەر دراوسێ بوونایە یان لەهەمان گەڕەک بوونایە ماڵی زاوا، دەهاتن دەستی بووکیان دەگرتە خەنەو دواتر دەگەڕانەوە ”.

لەم ساڵانەی دواییدا بەسەرکردنەوەی ئەم

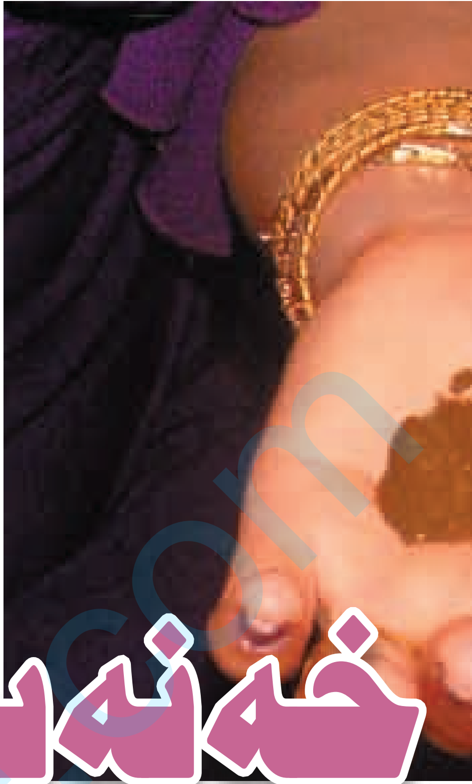

خەنەبەندان

www.netewe.com

بۆنانە رووی لەکەمبوونەوە کردووە هەندێککەس وەک نەریتێکی کۆن و بۆماوەیی لەباوباپیرانەوە تەماشای دەکەن و تەنانەت زۆر کەسیش لەنەوەی نوێ، بڕوایان پێی نییە.

جگە لەوەی هەندێککەسیش بەهۆی خراپی باری ئابوورییەوە ئەم بۆنەیە بەتێچوونی خەرجییەکی زیاد دادەنێت، بۆیە زۆرجار ماڵی بووک، بۆ بەرز راگرتنی کەسایەتی کچەکەیان خۆیان ئەرکی تێچوونی ئەم بۆنەیە دەخەنە سەرشانی خۆیان، هەروەها بۆ ئەوەی دەرو دراوسێ بزانن کە کچەکەیان شووی کردوە.

دایکی ئەیاد، تەمەن ٥١ ساڵ کە خاوەنی ٥ منداڵە، ئاماژەی بەوەکرد کە ئەو شانازی بەو نەریتەوە دەکات کە لەکۆمەڵگاکەیدا تائێستا بوونیان هەیەو بەتایبەت ئەگەر پەیوەندی بەلایەنی شووکردن و ژنهێنانەوە هەبێت، لەو بارەیەوە گوتی:" بەداخەوە تا دێت ئەم نەریتە جوانانە بەرەوە لەناوچوون دەچن و لەلایەن گەنجانی ئەم سەردەمەوە هیچ گرنگیەکیان پێنادرێت، گوایا ئەمە "نەریتێکی کۆنە" دواتر ئاماژەی بەگرنگی ئەو بۆنەیە کرد بۆ بەرزراگرتنی کەسایەتی ئەو کچە ئەمە جگە لەوەی کە یادەوەرییەکی جوان لەلای هەردوولا جێدەهێڵێت.

دایکی ئەیاد، باس لەبیرەوەرییەکی خۆی دەکات لەو شەوەدا و لەو بارەیەوە گوتی:" ئەو شەوە کاتێک خەنەیان دەگرتە دەستم بەشێکی کەوتە سەرکراسەکەم کە رەنگی سپی بوو، زۆر خەمم خوارد و خۆشیەکەی لێ تێکدام، چونکە کراسەکەم زۆر لاجوان بوو، بەلام خۆشبەختانە مێردەکەم دوای چەندرۆژێک کراسێکیتری بۆ کریم ".

بیرەوەرییەکانی شەوی خەنەبەندان تەنیا لەیادەوەری ژناندا نەماوەتەوە، بەڵکو پیاوانیش بیرەوەری خۆشیان لەگەڵ ئەم شەوەدا هەیە، حاجی سەلاح، تەمەن ٦٧ ساڵ، لەبارەی ئەو شەوەوە دەڵێت:" ئاهەنگی ژنهێنانم لەگەڵ شەوی خەنەبەندان ٧ شەو و رۆژی خایاند، چونکە خەڵکی ئەو کات زۆر گرنگیان بەم بۆنەیە دەدا، ئەو شەوە قۆڵ و قاچم بەخەنە رازاندرایەوەو چەند ئاژەڵێکمان سەربڕی و شیرینیمان بەسەر خەڵکیدا دابەشکرد و لەماڵی بووکەوە کە دیوارێکمان بەین بوو، گوێمان لەدەنگی هەلهەلەو گۆرانی بوو ".

حاجی سەلاح، بەدەم پێکەنینێکی زۆرەوە باس لەبیرەوەرییەکانی ئەو شەوە دەکات و پێکەنینەوە دەگێڕێتەوە:" ئەو شەوە بەدزییەوە لەسەر دیوارەکە سەیری ماڵی بووکێم دەکرد، تا ببینم، چونکە ئەوکات تاشەوی گواستنەوە بووکەکەمان نەدەبینی، دایکم لەپشتەوە لێیدەدام لەترسی ئەوەی نەوەک ماڵی بووکێ بمانبینن، چونکە ئەوکات عەیب بوو بووک و زاوا، یەکتر ببینن و پێچەوانەی سەردەمی ئێستامان بوو".

ئەمەل، تەمەن ٢٠ ساڵ، وەک زۆربەی ئەو کچانەی کە ئارەزووی شەوی خەنەبەندان دەکەن، بەهیوای ئەوەیە کاتێک شوودەکات ئاهەنگی خەنەبەندانی بۆ بکرێت، چونکە بەبڕوای ئەمەل، ئەو شەوە تەواوکەری خۆشی ئاهەنگی بووکگواستنەوەیە.

ئەمەل پێیوایە کە جگە لەوەی ئەم بۆنەیە هێمای رەسانایەتی ئەم خێزانەیە کە ئەنجامی دەدات لەلایەکیتر ئەم نەریتە بۆتە کەلتوورێک و لەباوباپیرانەوە بۆیان ماوەتەوە.

ئەمەل دەڵێت:" هەرچەندە گۆڕانکارییەکان مرۆڤ بەرەو پێشکەوتن دەبەن، بەلام لەهەمانکاتدا نەریت و دیاردە کەلتوورییەکان تایبەتمەندییەکی خۆیان هەیەو لەناو هەموو نەتەوەو ئاینێکدا یادیان دەکرێتەوە، هیوادارم کە ئەو دابوونەریتانەی لە کۆمەڵگای رۆژهەڵاتیدا ماون بەرەو لەناوچوون نەچن و لاساییکردنەوەی دیاردەکانی ئەوروپا نەبنە جێگرەوەیان کە خەریکە هەموو وێنە جوانەکانی ژیان دەسڕێتەوە".

لەگەڵ گۆڕانی هەموو ئەو نەریت ودیاردە کەلتوورییانەی کۆمەڵگاکەمان لەم سەردەمەدا، ئایا شەوی خەنەبەندانیش هاوشێوەی زۆربەی ئەو نەریتە کۆنانە بەرەو لەناوچوون دەچێت؟

لەکاتێکدا ژمارەیەکی زۆر لەکچان وابەستەی ئەو بۆنەیەن وەک سۆزان و ئەمەل، رەنگە پێشکەوتنی تەکنەلۆژیاو گۆڕانکارییەکانی ئەم سەدەیە پەنجەی سڕینەوە لەسەر ئەم دیاردانە دابنێت و شەوی خەنەبەندان بکات بەشەوی تاتۆ.

سەماح سەمەد

کەژاڵ ئیبراهیم:

ئەگەر ژن نەنووسێت ئەدەب تام و چێژی نابێت

سلێمانی

ژنە شاعیر کەژاڵ ئیبراهیم خدر، لەهەڤپەیڤینێکی تایبەت بە وارڤیندا، سەرەتای شیعر نووسینی خۆی بۆ ساڵی ١٩٧٨ دەگەڕێنێتەوە کە ئەوکات بە شیعر و چیرۆکی منداڵان دەستی پێکردووە و دواتر هاتووەتە سەر ڕەوتی شیعر نووسین. کاتێک ساڵی ١٩٩٠ هاووڵاتیانی شاری قەڵادزێ، لەلایەن ڕژێمی "بەعسەوە" ڕاگوێزران، بنەماڵەکەی چوونەتە کۆمەڵگەی خەبات و بەو هۆیەشەوە کەژاڵ لەخۆشەویستەکەی دوورکەوتووەتەوە و ئەوەش کاریگەرییەکی زۆری لە بزواندنی هەستو سۆزی شیعری داناوە.

وارڤین: کەژاڵ، مێینەیی خۆی لەشیعردا بەرجەستە کردووە، چی کاریگەری لێکردی تا بەهەستێکی مێینەیی بێگەرد بنووسی؟

کەژاڵ: هەستم بەوە کرد لەکۆمەڵگەی ئێمەدا مێینەبوون، بووەتە هۆکاری چەوساندنەوە، بەتایبەت ئەو عەقڵیەتە خێڵەکییەی بووەتە دابونەریت، ئەمە وایکرد، زۆربەی شیعرەکانم لەناخمەوە هەڵبقوڵێت و شیعر بکەمە دەروازەیەک بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەو هەموو چەوساندنەوەیەی کە ڕۆژانە بەرەورووی ژنانی نیشتیمان و کۆمەڵگاکەمان دەبێتەوە. بەم هۆیەشەوە هەستی مێینەم لەشیعرەکانمدا بەرجەستە کرد.

وارڤین: لەشیعرەکانتدا بوێرانە هەست و کێشەکانی کوردستان وێنا دەکەی، ئایا لە ژیانتدا ژنێکی چەوساوەی دەستی پیاوی، یان کۆمەڵگە؟

کەژاڵ: هەموومان چەوساوەی دابونەریتی کۆمەڵگەو، سیستەمی پیاوسالارین، چەوساوەی زمان و تانەوتەشەری ئەم و ئەوین. زۆرجار گوتوومە، خۆزگە ژنی ماڵ بوومایەو لەلادێیەک ژیانم بەسەر بردایە، چونکە ئەو کات کەس مافی بەسەرتەوە نەدەبوو. بەداخەوە لەکۆمەڵگەکەمان، ژمارەیەکی کەمی ژن، لەبواری شیعر نووسین و ئەدەب دەرکەوتوون، ئەوانیش هەر ڕۆژەی خەمێک بەرۆکیان دەگرێت. ئەگەر ئێمە نەنووسین ئەدەب، تام و چێژێکی ئەوتۆی نابێت. بۆیە ئێستاشی لەگەڵدا بێت پیاو و کۆمەڵگە کە دوو ڕێچکەی یەکترن دەمانچەوسێننەوەو ناهێڵن بەپیرۆزی خۆمان ژیانێکی ئاسوودە بنەخشێنین.

وارڤین: شیعر لای کەژاڵ واتای چییە؟

کەژاڵ: شیعر بووەتە چەکەرەیەک لەدەروونمداو توانیومە لەو ڕێچکەیەوە بە وشە خەم و ئازارەکان دەرببڕم و ببمە کانیاوێک بۆخواردنەوەی هەناسەی هەموو خەمەکانی ئەو کیژو کوڕە خێرلەخۆنەدیوانەی کە ناتوان بە وشەیەک هەستو سۆزیان بۆیەکتری دەرببڕن، واتە شیعر درەختێکە باڵای وشەکانمی تێدایە و پەنجەرەیەکە بەرووی کۆمەڵگەکەماندا.

وارڤین: ژنی کورد لەکوێی شیعردا دەبینی؟

کەژاڵ: ژنی کورد لە شیعردا، هەرکەس بەشێوەیەک شەن و کەوی دەکات. ئەگەر لەڕوانگەی شاعیرەکانەوە باسی بکەین ژن، بووەتە کەرەستەیەکی خاو بۆ شاعیرەکان، پیاهەڵدان بەسەر بەژن و باڵایاندا لەنووسینەکانیاندا ڕەنگی داوەتەوە. ئەوەتا مەستورەی ئەردەڵان، لەرۆژهەڵاتی کوردستان نزیکەی ١٥٠ ساڵ پێش ئێستا، شیعری نووسیوەو باسی خەم و مەینەتییەکانی خۆی و چەوساندنەوەی کردووەتە تەوەری شێعرەکانی. هەروەها نالی، سالم، کوردی و باقی شاعیرەکانی تریش، هەریەکەو بەشێوەیەک ژنیان وێنا کردووەو زۆربەی زۆریان تەنیا بۆجوانیو پیاهەڵدان شیعریان نووسیوەو هەندێکیشیان بۆناشیرینکردن و لەنجەولاریان.

ئەگەر تەماشای ئێستاش بکەین زۆربەی شاعیرەکان تەنیا شیعر بۆناسکی و جوانی و پیاهەڵدان دەنووسن، وەک مرۆڤێک بەکەمی لێی دواوون کە، بڵێن ئەمانەش بەشێکی گرنگی کۆمەڵگە دروست دەکەن، کە ئەمە بەلای منەوە نەنگییەکی گەورەیە. پێویستە ئێمە هەریەکمان ئەوەی لەتواناماندایە خەمەکانی خۆمان و ئەو چەوساندنەوەیە کە هەیە بخەینەڕوو و بڵێین ئێمەش مرۆڤین و راستە لەشولارمان جیاوازە، بەڵام لەعەقڵ و فیکر و ڕۆشنبیریدا کەسانێکی کەم نین.

وارڤین: بە شیعری کام شاعیری پیاو سەرسامی و شیعری کام ژنە شاعیر کاریگەری بەسەرتەوە جێهێشتووە؟

کەژاڵ: ئەوەی زیاتر وام لێ دەکات، تامەزرۆی شیعر بم و شیعرەکان، زیاتر بخوێنمەوەو کار لەهەستو دەروونم بکات، شاعیرانی هەست ناسک "مامۆستا لەتیف هەڵمەت و مامۆستا شێرکۆ بێکەس"، شیعری فروغی فروخزاد زۆر کاری لێکردووم.

وارڤین: خۆشەویسترین شیعرت کامەیەو بۆچی؟

کەژاڵ: هەموو شیعرەکانی خۆمم خۆشدەوێت و وەک کۆرپەیەکی ژیانی خۆم تەماشایان دەکەم. هەریەکێکیان زادەی ئێش و ئازارێکە. شیعری ئەنفال، قەڵادزێ، هەڵەبجە، دایک و سواڵکەر، زۆر ناونیشانی ترم بۆشیعرەکانم هەڵبژاردووەو خۆشمویستوون، چونکە لەکاتێکدا لەدایکبوون کە ئەوەندە ئازار بەرۆکی گرتووم نەمتوانیووە لێی دەرباز بم. هەروەها شیعری "شەڕ و ئاشتی پەنجەکانم" زۆر خۆشدەوێت، چونکە هەر پەنجەیە دەتوانێت، لەتەوقەکردنێکدا ئاسوودەیی ببەخشێتە دڵ و دەروونت، هەر پەنجەشە دەبێتە هۆی هەرەشە و تەقاندنی فیشەکێک بەڕووی یەکتریدا و لەئاکامدا دوژمنایەتی لێ بکەوێتەوە.

وارڤین: شووکردنت، لاسایی بوو یان خۆت کەسەکەت هەڵبژارد؟

کەژاڵ: شووکردنەکەم هەڵبژاردەی خۆم بوو، بەئارەزووی خۆم ژیانی هاوسەرێتی خۆمم هەڵبژارد، بەڵام لاسایی کۆمەڵگە کاریگەری

www.netewe.com

هەبووە و نەمتوانیووە، بەخوازی دڵم ژیانەکە جوانتر بنەخشێنم .
وارڤین: کەژاڵ لەیەکێک لەشیعرەکانیدا دەڵێت:“ دەستت مەهێنە بەقژما، جێگای دەستت نابێتەوە پڕپڕیەتی لەچەپۆکەکانی دەستی باوکم”، ئەم شیعرە یەکێکە لەجوانترین شیعرەکانت و چۆن پێناسەی ئەم دێڕە دەکەیت؟
کـەژاڵ: شیعر، کە بوو بەبەشێک لەهەست و نەستت، ئیتر تۆ، دەتوانی هەموو ئەو ئازار و چەوساندنەوەیەی کە هەیە وێنەی بکێشیت و وەک هونەرمەندێکی شێوەکار خەمەکانی بنەخشێنیت. هەرگیز تەمەنی منداڵی خۆمم بیرناچێتەوە کە چۆن ژیانم بەسەربردووەو بەو هەموو زوڵموزۆرەی لەناوچەکە یان، لەرێگەی هەڕەشەی مامۆستایەکی قوتابخانە یان لەلایەن کۆمەڵگەو بنەماڵەکانمانەوە بینیومن، کە بەپەنجە هەڕەشەی زۆرمان لێکراوەو تـرس ژیانی داگیرکردبووین، یاخود ئـازاری دەروونی زۆریان داوین، بۆیە ئەو شیعرەم نووسی و بیرم لەوە کردەوە کە بابەس بێت، مرۆڤەکان بەخۆشمەوە چیتر ئـازار بەکەسی بەرامبەر نەگەیەنین و نەبینە جێگەی هەڕەشە بۆسەر هیچ کەسێک. لەهەمانکاتدا ئێمە هەمووومان مرۆڤین و ئارەزوو دەکەین لەکۆمەڵگەکەماندا هەڕەشەو چەوساندنەوە کۆتایی پێ بهێنرێت.

گەڵای وەریو
١
گەڵا گەڵا هەڵدەوەرم
دەپرژێمە سەر مۆمی تەمەنی تۆوە
بەدەم وەرینی گەڵایەکەوە
باخچەیەک لەشیعر
دەکەمە پێناسەو ئاوێزانی خۆشەویستی.
٢
لەنێو رەنگی گەڵاکاندا
بێدەنگی دەمکوژێ و
وەرزێک لەتەمەنم دەچنمەوە
دەبمە رەنگێکی ژاکاو
بەوێنەی درەختێکی وشک بوو
گوڵو گەڵاکانی جوانی لەشم
سێبەرێکی تێدا نییە بۆ پشوو
٣
من گەڵایەکی هەڵوەریوو
ناکامڵی ئەم سەردەمەم
چەند جوانە گەڵای درەختەکان
بێنە هاودەنگو خەمی تۆ و
وەکوو دڵۆپەو لێزمەی باران
دابارن بەسەر سەرتا
٤
من وەرزی وەرینی پەرشوبڵاوی
گەڵاکانم زۆر بینیووە
چۆن دەبنە پەرەی گوڵێکی هەڵوەریو و
چۆن دەبنە هەنسک و فرمێسکی
لێوی کیژۆڵەیەکی
لەخەم داباریوو
٥
وەرزی وەرینی گەڵاکان
دڵیان پڕبووە لەخەم و
چاویان پڕ بووە لەفرمێسک
لەنێو رەنگی گەڵاکاندا
شوێنێک نییە بۆ پەرستن
پەرستگایەک نییە
بۆپارانەوە
پارانەوەی ئەوانەی، دەیانەوێت بەیەک بگەن
٦
من دەمەوێت لە وەرزی وەرینی گەڵادا
گەڵا ببێتە ئاوێنەیەک و
روخساری خۆمانی تێدا ببینین
٧
من دەمەوێت
رزگارم بێت لەرەنگی وەرینی گەڵاو
رەنگی ئێوەو
ئاوازو نەغمەی بولبولێک
٨
من دەمەوێت ببمە بەفراوی
سەر رومەتی کیژۆڵەیەکی ناسک و جوان
سەر روومەتی شۆرەکچێک
شادی بەجەستەی بدات و
هەناسەی نەسپێرێتە
گەڵای وەریوو
٩
ئەم زەمەنە چوار وەرزیساڵ
بەهار رەنگی زەردی دەوێ
تەمەن بۆتە دۆزەخێک و
ژیان بۆتە روخساری گەڵای هەڵوەریو و
نە رەنگ جوانیی خۆی دەبینێ
نە خەم بەرۆکمان بەردەدا.

www.netewe.com

لە بادیناندا...
درامای کوردی بەرەو لەناوچوون دەچێت

سدیق

پرگوڵ

مەهدی

گەشاو

دهۆک

وێڕای ئەوەی کە ئێستا لە هەرێمی کوردستاندا چەندین ئاکادیمیست هەن کە لەبواری هونەری نواندندا کار دەکەن، بەڵام هێشتا دراما لەناوچەی بادیناندا زۆر لاوازە، هەندێک بۆچوون هۆکاری ئەو لاوازییە بۆ نەبوونی ژنانی ئەکتەر لەدەڤەرەکە، دەگەڕێننەوە.

بەڵام ئەکتەرێکی گرووپی درامای ویژدان، باس لەوە دەکات کە درامای کوردی لە بادینان بوونی نەماوە، تا باس لەوە بکرێت کە ئەکتەری ژن لەو ناوچەیەدا بوونی نییە.

ناوچەی بادینان، سنووری پارێزگای دهۆک دەگرێتەوەو ژمارەی دانیشتوانی ئەو ناوچەیە نزیکەی ملیۆنێک کەس دەبێت. لەساڵانی ١٩٩٤-١٩٩٥دراما، لەو ناوچەیەدا جێی بایەخی هاووڵاتیان بوو و لەهەمانکاتیشدا ڕۆڵی ژنان لەکاری نواندن و بەشداریکردنیان لە درامادا، بەرچاوبوو.

بەڵام ئێستا بینەری دراما، لەناوچەی بادینان تادێت کەمدەبێتەوە. بەپێی زانیاری سەرچاوەیەک لە وەزارەتی ڕۆشنبیری حکوومەتی هەرێمی کوردستان، ئەو وەزارەتە، لەهەوڵی پێداچوونەوەی ئاستی دراماو سینەمای کوردی دایەو یەکێک لەوناوچانەش کە دەیەوێت گرنگی پێبدات ناوچەی بادینانە، تا بتوانرێت بۆ ساڵی ٢٠١٠ بینەری دراماو سینەما، لەهەرسێ پارێزگای هەرێم زیاد بکات. هەندێ بۆچوون هۆکاری بەشدارنەبوونی ژنان، لەدرامای ناوچەی بادینان، بۆ دابوونەریتی عەشایەری ناوچەکە دەگەڕێننەوە کە بەو هۆیەوە ژنان ناتوانن بەشداری لە درامادا بکەن.

لەوبارەیەوە ئەکتەری دراما مەهدی ساڵح، نەبوونی ئەکتەری ژن و بەشدارینەکردنیان لەدرامادا تەنیا بۆ کەمتەرخەمی ژنان، ناگەڕێنێتەوە، بەڵکو لایەنە بەرپرسیار و پەیوەندیدارەکانیش بەکەمتەرخەم ناو دەبات و دەڵێت کە بایەخیان بەدراما نەداوە.

وەک مەهدی، باسی لێوەدەکات، دەیان کچی دەرچووی پەیمانگەی هونەرەجوانەکان هەن، بەڵام لەدراماکاندا بەشداری ناکەن، ئەوەش بۆ نەبوونی سیستمێک دەگەڕێنێتەوە کە ئەو کچانەی لەو پەیمانگایە وەردەگیردرێن هیچ مەرجێک نییە وایان لێبکات کە لەکاری درامادا بەشداری بکەن.

سیناریستەکانی ناوچەی بادینان لەکاتی کارکردنیان لەدرامادا گرفتی سەرەکییان بەشدارنەبوونی ژنە.

سیناریۆنووس سدیق شەرو، ئەوە دەخاتەڕوو کە هەرکات سیناریۆیەکی بۆ هەر زەنجیرەیەک نووسیوە، هیوای سەرەکی ئەوە بووە کە ڕۆڵ بداتە ژنێک. ئەو دەڵێت: "پێویستە من وەک نووسەرێک، ئازادبم و ئەو ڕووداو و کردارانەی ژن ئەنجامی دەدەن بەهەموو هەستەکان دەری ببڕم، بۆیە ئێستا تووشی ئەو گرفتە دەبم کە چۆن توخمی ژنی ئەمڕۆ بدۆزمەوە".

بەگوتەی شەرۆ: "ژن لەپیاو زیاتر پێویستی بەدابینکردنی بژێوی ژیان هەیە، لەبەر ئەوەش درامای کوردی لەم ناوچەیەدا پێشنەکەوت، چونکە لایەنی پەیوەندیدار بایەخی بە بژێوی ژن نەداوەو بەو هۆیەوە نەتوانرا ژنێکی لێهاتوو لەبواری نواندندا پەروەردە بکرێت".

ئەکتەر پرگول دەڵێ، پێشنەکەوتنی دراما لەدەڤەری بادینان بۆ لاوازی کادیران و هۆکارە کۆمەڵایەتی و عەشایەرییەکان دەگەڕێنێتەوەو دەڵێت: "ژنانی بەتوانا لەوبوارەدا هەن، بەڵام لەبەر هۆکاری کۆمەڵایەتی و عەشایەری و ئازادنەبوونیان لەچاودێری خێزان و کۆمەڵگە ناوێرن ڕوو لەگۆڕەپان بکەن".

ئەکتەری گەنج گەشاو مەلا ئەمین، کە لەپەیمانگەی هونەرە جوانەکانی دهۆک قوتابییە، گوتی: "بەڕای من، ئەوەی ڕوو لەو بوارە دەکات لەدەستپێکدا دەبێت بڕوای بەو کارە هەبێت، هەروەها بتوانێت خێزانەکەی لە کارەکەی تێبگەیەنێت، ئەگەر ئەو کەسە توانای ڕازیکردنی خێزانەکەی هەبێت، توانیویەتی نیوەی قۆناغەکە ببڕێت. ڕاستە کۆمەڵگە لەمپەر بۆ ژنان لەو بوارەدا دروست دەکات، بەڵام بەڕای من زۆر شت هەن کە ژن خۆی یەکلای دەکاتەوە".

قوتابی قادر حەکیم، کە دانیشتووی شارۆچکەی زاخۆیە ئەوە دەخاتەڕوو کە ئاستی درامای ناوچەی بادینان بەشێوەیەک دابەزیوە ئەگەر وەزارەتی ڕۆشنبیری پلانێکی پێشوەختەی بۆ دانەڕێژێت، ئەوا "مەرگی دراما لەو ناوچەیەدا ڕادەگەیەنرێت".

ئەو قوتابییەی زانکۆ، پێشنیازی ئەوە دەکات کە وەزارەتی ڕۆشنبیری کۆنفرانسێکی هونەری لەبارەی ئاستی دراما لەبادینان سازبدات، تا بەوهۆیەوە بتوانرێت ئاستی دراما لەو ناوچەیەدا بەرزبکرێتەوە.

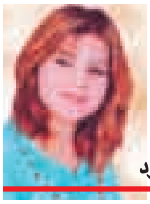

ئاواز داود

www.netewe.com

عەزیزی وەیسی:

گۆرانییەک بە قەد پیرۆزی و گەورەیی ئافرەتان دەڵێم

هەولێر

گۆرانی بێژێکی میللی خاوەن جەماوەرە، ئەو ماوەی ٢٢ ساڵە گۆرانی دەڵێت. خەڵکی گوندی دەرنەی رۆژهەڵاتی کوردستانە. پاشان لەمیانەی شەڕی ئێران و عێراقدا لەگەڵ بنەماڵەکەی ئاوارەی شاری جوانرۆ، دەبێت و وەک خۆی دەڵێت، ماوەی بیست و هەشت ساڵە نیشتەجێی ئەو شارەیە. لەتەمەنی پانزە ساڵیدا لەگەڵ کچێکی تەمەن سیانزە ساڵ ژیانی هاوسەری پێکهێناوەو ئێستا خاوەنی چوار منداڵن. هونەرمەند عەزیز وەیسی، وەها باس لەسەرەتای دەستپێکردنی کاری هونەری خۆی دەکات" کاتێک کە منداڵبووم بەردەوام گۆرانیم بۆ هاوڕێکانم دەگووت، هەر ئەوانیش هاندەرم بوون بۆ هاتنەناو کاری هونەری و ماوەی بیست و دووساڵە لەو بوارەدا کار دەکەم". عەزیز، شانازی بەکارەکەیەوە دەکات و پێیوایە، توانیویەتی بۆشاییەک لەپانتایی هونەری کوردیدا پڕ بکاتەوە. لەگەڵ ئەوەی خاوەنی جەماوەرێکی زۆرە، بەڵام وەک خۆی دەڵێتـ تائێستا شارەزای هیچ ئامێرێکی موزیک نییە. بەڵام حەز لەفێربوونی ئامێری دەف دەکات. ئەو هونەرمەندە میللیە، هەندێ لەتێکستی گۆرانییەکانی فۆلکلۆرن و ئاماژە بەوەدەکات کە بەهۆی نەبوونی کەسانی شارەزا لەرۆژهەڵاتی کوردستان خۆی زۆربەی تێکست و میلۆدییەکانی دادەنێت".

عەزیز وەیسی، خۆشەویستی بێکۆتایی خۆی بۆ رەگەزی ژن پیشاندەدات و دەڵێت" من ئافرەتم زۆر خۆشدەوێت، ژیان بەئافرەتەوە جوانە. ئەوەندەی هاوڕێی ئافرەتم هەیە ئەوەندە پیاو ناناسم". هەروەها سەبارەت بەو رەخنانەی لەلایەن زۆرێک لەداکۆکیکارانی مافی ژنان لێی گیرا، خۆی بەپەشیمان دەزانێت لە گۆرانییەک کە دڵی ژنانی پێ ئازار دابێت،"بەهۆی گۆرانییەکەمەوە رووبەڕووی هەندێ رەخنە بوومەوە، گوایە لەگۆرانییەکانمدا سووکایەتیم بە ژن کردووە. من بەهەموو شێوەیەک ئەوە رەت دەکەمەوەو بەو کەسانە دەڵێم، لەگۆرانییەکان تێنەگەیشتوون و سوپاسیان دەکەم. ئەو گۆرانییەی ئەوان بەسووکایەتی دەزانن تێکستەکانیان فۆلکلۆرن و هی من نین". وێڕای ئەوەش عەزیز وەیسی، بەرەوشی ئێستای ژنان دڵخۆشە کە لەدەرەوە کاردەکەن و پێیوایە کە ژنی کورد بەرەو پێشکەوتن دەچێت."خۆشحاڵم کە ژنان داوای مافەکانیان دەکەن و لەناوەندەکانی بڕیار نزیکبوونەتەوەو لەپەرلەمانیش رێژەیان زیادبووە. زۆر پەشیمانم لەو گۆرانییەی کە ژنان پێی توڕەبوون و داوای لێبووردنیان لێدەکەم". لەبارەی ژیانی خێزانییەوە عەزیزوەیسی، خۆی بەکەسێکی سەرکەوتوو دەزانێت و بەقسەی خۆی، تائێستا لەگەڵ خێزانەکەیدا هیچ کێشەکیان نەبووە." ئەو هەموو کچە تەلەفۆنم بۆ دەکەن و سەردانم دەکەن و چەند رۆژێکیش لەماڵم دەمێننەوە، بەڵام ژنەکەم دڵپیسیم لێ ناکات. چونکە دەزانێ بەهۆی هونەرەکەمەوە خۆشیاندەوێم، بۆیە ئەویش رێزیان لێدەگرێت". عەزیز وەیسی، جەخت لەسەر رێزگرتن لەژنان دەکاتەوەو باسی رێزگرتن لەخێزانەکەی و کارکردنی ناوماڵ دەکات، گوایە هەر سی رۆژی رەمەزان ئەو، خواردنی ئامادەکردووە. خۆی بەکەسێکی پابەند بەئایینی ئیسلام دەناسێنێت لەبەر ئەوە مەی ناخواتەوەو جگەرەش ناکێشێت. عەزیزوەیسی، هانی ئەو ژنانە دەدات کە بەهرەی هونەرییان تێدایەو هیواداره بەردەوام بن و خزمەت بەهونەری کوردی بکەن. لەبەرنامەیدایە گۆرانییەک بڵێت" کە بەقەد پیرۆزی و گەورەیی ئافرەت بێت ئەگەر تێکستێکی وەها بدۆزمەوە". ئەو باس لەکچانی دەنگخۆش دەکات و بەکیژان و چۆپی و لەیلا و دەشنێ، سەرسامە. سەبارەت بەو پڕوپاگەندانەی کە لەکاتی هەڵمەتی هەڵبژاردندا بۆی دەکرا گوتی:"هەندێ پڕوپاگەندەم بۆ کرابوو. گوایە لێیانداوم هەتا کچێک تەلەفۆنی بۆکردم بەگریانەوە چەندجارێک دەیگوت، نەمردووی؟ گوتم نا بەس بۆ تۆ مردووم". ئەو رەتی دەکاتەوە کە بەپارە گۆرانی بۆ لیستی کوردستانی گوتبێت" تائێستا پارەی خواردن و ئوتێلەکەشم نەدراوەو سی هەزار دۆلارم لەگیرفانی خۆم خەرج کرد لەبەرئەوەی بڕوام بەمەسەلەکە هەبوو".

هونەرمەند عەزیز وەیسی

www.newewe.com

دورەیە عەونی بۆ وارڤین:

فیمینیزم بە واتای دوژمنایەتی پیاوان نییە

ئامەد

ژنە رۆژنامەوان دورەیە عەونی، کچی نووسەری کورد موحەممەد عەلی عەونییەو باوکی لەسالآنی ١٩٠٠دا لەناوچەی سوێرەگی رۆحای باکووری کوردستانەوە بۆ میسر دوورخراوەتەوە، سەرەڕای ئەوەی کوردی نازانێت، بەڵام خۆی بەکوردستانی و میسری، دادەنێت. دورەیە، رەخنە لەگوتاری فیمینیزمی ئەمڕۆ دەگرێت و دەڵێت:" فیمینیزم بەواتای دوژمنایەتی پیاوان نییە کە وەک لەمدواییانەدا زۆر گەورە کراوەتەوەو خوێندنەوەیەکی هەڵەی بۆ کراوە". دورەیە، ئێستا بەبۆنەی کۆربەندی کۆمەڵایەتی مێزۆپۆتامیاوە سەردانی شاری ئامەدی کردووە. ئێمەیش وەک گۆڤاری وارڤین لە هۆڵی ئەو هۆتێلەی کە تێیدا نیشتەجێ بوو هەڤپەیڤینێکمان لەگەڵ ساز کرد.

چیرۆکی باوکی دورەیە، نووسەری کورد موحەممەد عەلی عەونی بەگ، کە لەسالآنی١٩٠٠دا لە سێورەگی رۆحای باکووری کوردستان بۆ میسر دوورخراوەتەوە، چارەنووسی دورەیەی دیاری کردووە. لەبەر ئەوەی بنەماڵەی عەونی، لەخەباتی کوردایەتیدا قوربانییەکی زۆریان دابوو، دەوڵەت بەردەوام گوشاری بۆ ئەو بنەماڵەیە دەهێناو، لەدواییشدا هەر دەوڵەت وازی لێ نەهێنان و بۆ ئەوەی عەونی بەگ لە"خەباتی کورد دا بەشدار نەبێت و زیان بەدەوڵەت نەگەیەنێت". لە ساڵی ١٩٠٠ دا بۆ میسری دووردەخاتەوە، بەڵام حیسابی بازاڕ و ماڵ یەکیان نەگرت و عەونی بەگ، لە زانکۆی ئەلئەزهەردا وەک وەرگێڕ دەستی بەکارکرد. عەونی بەگ، لەئەلئەزهەر دەستی بەلێکۆڵینەوە بۆ والی عوسمانی موحەممەد عەلی پاشا، کرد. بەو لێکۆڵینەوەیە عەونی بەگ، دەرگای بواری نووسینی بۆ خۆی کردەوەو تا کۆتایی ژیانی خۆی توانی ٦ بەرهەمی بەپێز وەربگێرێت. عەونی بەرهەمگەلی" مێژووی کورد و کوردستان"،" شەرەفنامەی شەرەفخان"،" م. شەهر ئەکراد"،" د. شێرکۆ"،" سەیاحەتنامەی ئەولیا چەلەبی" و "کێشەی کورد"ی وەرگێڕاوەو بەوەش ناوبانگی خۆی گەیاندووەتە هەموو کوردێک.

کاتێک کە عەونی بەگ، لە زانکۆدا کاری دەکرد، دورەیەی کچی هێشتا منداڵ بوو. بەپێی قسەکانی دورەیە،" لەبەر ئەوەی دایکی میسری بوو و باوکیشی ئەوەندە کاتی نەبوو"، نەیتوانیوە خۆی فێری کوردی بکات، بەڵام ئەوەش لەبەردەم لێکۆڵینەوەی دورەیەدا نەبووەتە ئاستەنگ و هەمیشە پەیوەندی لەگەڵ پرسی کورد دا هەبووە.

١٩٧٠: سەردانی مەلا موستەفا دەکات

دورەیە، قوتابخانەی سەرەتایی و دواناوەندی لەمیسر تەواو کردووەو پاشان بۆ درێژەدان بەخوێندن رووی لە پاریسی پایەتەختی فەرەنسا کردووەو لەزانکۆی پاریس، کۆلیژی زانستە سیاسییەکانی تەواو کردووە. دواتر دورەیە لەئاژانسی هەواڵی فەرەنسا (ا.ف.پ) دەستی بەکاری رۆژنامەوانیکردووەو ئەوەش بووەتە هۆی ئەوەی کە لەژیانی رۆژنامەوانی خۆیدا گەلەک ئەزموون بەدەست بخات.

دورەیە لەساڵی١٩٧٠دا لەحاجی ئۆمەران، مەلا موستەفای بینیوە، سەبارەت بەکەسایەتی مەلا موستەفا دەڵێت" بارزانی مرۆڤێکی بێهاوتا بوو، فیکر، رامان، زیرەکی و ئاسۆی بیرکردنەوەی فرە بوو. کاتێک پرسیارێکم لێ کرد، بەشێوازی جۆراوجۆر وەڵامی دەدایەوە. زۆر عاقڵ بوو، مرۆڤێکی نەتەوەیی بوو و کاریگەرییەکی زۆری لەسەر من دانا. میسرییەکان مەلا موستەفایان خۆش دەوێت".

دورەیە کە لەساڵی ١٩٩٩دا لە دۆڵی بەقاعی لوبنان سەرۆکی پەکەکە عەبدوڵڵا ئۆجەلان،ی بینیوە، لەوبارەیەوە گوتی:" ئۆجەلان مرۆڤێکی سەردەمییانەو زیرەکە، لەنێوان ئەو١٠ ساڵەدا توانیویەتی کاریگەرییەکی گەورە لەسەر پرسی کورد لەباکووری کوردستان دابنێت و ئیتر کورد هەموو ئاگادار بوونەتەوەو سەربەرزن کە دەڵێن کوردن".

> " فیمینیزم بەواتای دوژمنایەتی پیاوان نییە کە وەک لەمدواییانەدا زۆر گەورە کراوەتەوەو خوێندنەوەیەکی هەڵەی بۆ کراوە"

موسا عەنتەر گوتی مەڕۆ

دورەیە، لەساڵی١٩٩٢ بۆ ئەوەی سەردانی ئامەد بکات، چووەتە ئەستەنبوڵ و بۆ رێنوێنیکەرێک گەڕاوە، لەوێ موسا عەنتەری ناسیووە. لەوبارەیەوە گوتی:" چوومە ناوەندی کەلتووری مێزۆپۆتامیا، لەوێ موسا عەنتەرم ناسی و پێمگوت دەمەوێ بچمە ئامەد، بەڵام ئەو پێیگوتم مەڕۆ ئامەد زۆر ئاڵۆزە، بۆیە ترسام و سەردانی ئامەدم نەکرد. بەڵام موسا عەنتەر، خۆی چووبووە ئامەد. پاش ٣ رۆژ هەواڵی مردنی موسا عەنتەرم پێگەیشت. زۆر غەمگین بووم. موسا عەنتەر کە بەمنی گوت مەڕۆ ئامەد زۆر ئاڵۆزە، خۆی رۆیشتبوو و لەوێ کوژرابوو." دورەیە لەکۆتایی ساڵی١٩٩٢دا سەردانی گوندی باوباپیرانی لەسێورەگی رۆحا

www.netewe.com

کردووە. هەر کە خانوو، گوند و دەشت و ناوچەی باوباپیرانی بینیبوو چۆکی دادابوو و زۆر گریابوو، ئەو وەها باسی لەهەستەکانی ئەو رۆژەی دەکرد:" زۆر دڵم سووتا. دڵم دەئێشا. زۆر گریام. زمان ناتوانێت دەربڕی ئەو هەستە بێت".

ژنی کورد زۆر پێشکەوتووە

دورەیــە، پاش ئــەوەی لەفەرەنسا خانەنشین دەکرێت، دەگەڕێتەوە میسر و تائێستاش لەوێ دەژێـت. دورەیــە، خـۆی وەک کوردستانی و میسری پێناسە دەکـات. دورەیـە خانم کە تا ئێستاش زەواجـی نەکردووە، دەڵێت کە ئەوە حـەزی خۆیەتی" جـاری وا هەیە مـرۆڤ کاتی بۆ هەندێک شت نابێت. منیش کاتم بۆ زەواج نەبوو. ئەوە ئەولەوییەتێک بوو و قەتیش لێی پەشیمان نیم". سەبارەت بەپرسیارێک کە ئایا تۆ فیمینیستی گوتی:" بەڵێ من فیمینیستم، بەڵام من فیمینیستێک نیم کە لە چالاکییەکاندا پانکارت بەرز بکەمەوەو دوژمنایەتی پیاوان بکەم. لەمدواییانەدا فیمینیزم زۆر گەورە دەکرێتەوەو خوێندنەوەیەکی وەهای بۆ دەکرێت".

دورەیــە، باسی لــەرەوشــی ژنانی باکووری کوردستان کرد و گوتی:" ژنی کورد لەباکووری کوردستان، زۆر پێشکەوتوون و لەپیاوان باشتر کار دەکەن. بەرپرسیارێتی گەورەیان گرتووەتە ئەستۆی خـۆیـان. رێـبـەرایـەتـی، شـارەوانـی، سیاسەت، رۆژنامەوانی، گەریلایەتی دەکەن. ژنانی کورد لەباکوور لەژنانی کوردی پارچەکانی دیکەی کوردستان چالاکترن. ئەوەش پێشکەوتنێکی زۆر ئەرێنییە. پێشنیازی من بۆ ژنانی کورد ئەوەیە کە لە هەوڵەکانیان بـەردەوام بن، فیمینیزمی راستەقینە ئەوەیە، مرۆڤ هاریکاری ژنانی کرێکار، ژنانی نەخوێندەوار و ئەوانەی کە بەزۆر دەیاندەن بەشوو، بکات. با هاریکاری ئەو ژنە کوردانە بکرێت کە رووبـەڕووی توندووتیژی بوونەتەوە. هاوڕەگەزەکەی خۆیان خۆشبوێت. با لاسایی پیاوان نەکەنەوە. بۆ یەکسانی تێبکۆشن. ئەگەر یەکسانی پێکبێت ژن وپیاو باشتر دەتوانن لە یەکتر تێبگەن". سەرەڕای هەموو پێداگرییەکانمان دورەیـە، تەمەنی خۆی پێنەگوتین. دورەیـە، تائێستا ٢ کتێبی بەزمانی عەرەبی نووسیوە. ناوی کتێبەکانی" تورکیا لەئاتاتورکەوە تا ئۆجەلان" و " عەرەب و کورد".

هەڤپەیڤین: دیلار سەولەدار

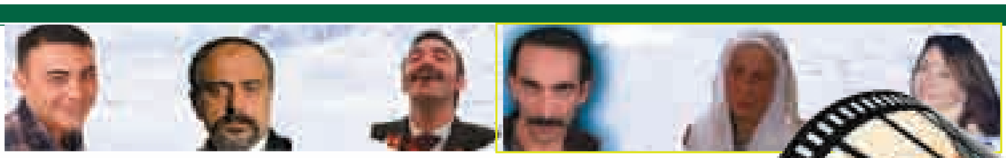

دراما‌ی میرنا و خەلیل

میرنا و خەلیل

میرنا کچی پیاوێکی قومارچی و عەشایەرە، بەرەگەز تورکن بەڵام نیشتەجێی کۆمەڵگەیەکن لەئەڵمانیا. دوو برای هەیە دایک و نەنکی لەگەڵیان دەژین. بۆ یەکەمجار میرنا، لەپارکێک خەلیل دەناسێت. خەلیل، مۆسیقا لێدەدات و میرنا، گوێی بۆ دەگرێت و سەرنجی رادەکێشێ. دواتر میرنا، سەرنجی خەلیل رادەکێشێت و بە دوایدادەچێت و عاشقی دەبێت. بەڵام بنەماڵەی میرنا، کچەکەیان لەبەرانبەر هەندێک پارە دەدەنە پیاوێک بە ناوی مستەفا، کە برادەری زاهیری، برای میرنا، بووە. پاشان میرنا، لەشەوی بووکێنیدا لەگەڵ خەلیل، رادەکات و دەگەڕێنەوە ئەستەنبووڵ. مستەفاو براکانی خەلیل، بەدوایاندادەچن تا بیاندۆزنەوە. دوای دەردەسەری و خۆحەشاردانێکی زۆر، مستەفاو زاهیر، هەر لەدوایان و دەیاندۆزنەوە. خەلیل، بەناو کوڕی پیاوێکی دەوڵەمەندی خاوەن کۆمپانیایە، دایکی خەلیل، پەیوەندی سۆزداری لەگەڵ پیاوێکدا دەبێت. ئەو پیاوە بۆ سەروەت و سامان باوکی خەلیل، دەکوژێت. دایکی خەلیل دەکەوێتە نەخۆشخانەیەکی

دەرِوونی. خەلیل، وادەزانێت دایکی مردووە، دوای کوشتنی باوکی، خەلیل لەلایەن برادەرێکی باوکییەوە دەنێردرێتە ئەڵمانیا، تا لەکوشتن رزگاری بێت. دوای عاشق بوونی بەمیرناو گەڕانەوەی بۆ ئەستەنبووڵ ئاشکرا دەبێت کە خەلیل، لەژیاندایەو هێشتا نەمردووە. دوای ئەوە خەلیل، دایکیشی لەنەخۆشخانە دەدۆزێتەوەو ئەو پیاوەی کە بکوژی باوکییەتی، باوکی راستەقینەی خەلیل، دەردەچێ لەگەڵ ئەوەی تا ئەو کاتەش نەباوک و نە خەلیل، بەو نهێنییەیان نەزانیبوو و کە چەندینجار هەوڵ و پیلانی کوشتنی خەلیل، لە لایەن باوکییەوە دارێژرابوو. ئەو پیاوە سەرۆکی باندێکی تیرۆرست و قاچاخچی بوو. مستەفاو زاهیریش دەکەونە داوی ئەو باندەو ناچار دەکرێن کە لەبەرامبەر پارەدا کاریان بۆ بکەن. بەتێپەڕینی کات میرنا، سکی لەخەلیل، پڕدەبێت و کوڕێکی دەبێت. خەلیل، لە لایەن مستەفاوە دەکوژرێت. ئەو زنجیرەیە باس لەعەشقی نێوان کچ و کوڕێک دەکات، کە بنەماڵەی هەریەکیان کێشەی کۆمەڵایەتی هەیەو خێزانی میرنا، زۆر لادێی و هی خەلیلیش، زۆر ئازادن.

بوونی وەزارەتی ژنان پێویستە؟

لەنجە عەبدوڵڵا

رێژەی ژنان لەوەرگرتنی پۆستی وەزارەتەکانی کابینەی نوێی حکوومەتدا چەندە؟ کێن ئەو ژنانە، سەر بەکام لایەنی حزبین، ئایا دەتوانن بەوەرگرتنی ئەم پۆستەیان کە پلەیەکی بەرزی بڕیاردانە چ گۆرانکارییەک و چ خزمەتێک بەژیانی پڕ لەمەینەت و چەرمەسەری ژنانی ئەم کۆمەڵگایە بکەن؟

ئەمانەی سەرەوە چەند پرسیارگەلێکی ژنان و میدیاکانی ئەم هەرێمەیە، کە ئایا کابینەی داهاتوو چ مژدەیەکی دڵخۆشکەری بۆ ژنان پێیەو تاچەند دەتوانێت تەواوکەری ئەو هەنگاوە سەرەتاییانەبێت کە کابینەی پێشوو بەئاراستەی چارەسەرکردنی پرسی ژندا هەنگاوی بۆ هەڵهێنا.

لەکابینەی پێشووی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، کە ٤٢ وەزارەتی لەخۆگرتبوو، تەنها ٣ ژن لەکۆی ئەو ژمارەیەدا توانیان بگەنە پۆستی وەزاری و یەکێکیش لەو هەنگاوانەی کە ئەوکات جێگای دڵخۆشی ژنان و ڕێکخراوەکانی تایبەت بەو بوارەبوون، دانانی وەزارەتێک بوو بۆ کاروباری ژنان، کە چاوەڕێی قۆستنەوەی چەند هەلێکی گرنگی لێدەکرا بۆ گرنگیدان بەچارەسەری پرس و کیشەکانی ژنان. بەڵام مەخابن ئەو وەزارەتە بەهۆی لاوازی ئەدای کارکردنی و ناشارەزایی و نەبوونی ئەزموونێکی تێروتەسەل لەو بوارەدا، نەیتوانی لەئاست داخوازی و هیواکانی ژناندا بێت. ئەمەش وایکرد ئەو وەزارەتە لەلایەن ژنان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و میدیاکانی کوردستانەوە بەرەورووی ڕەخنە ببێتەوە.

بەڕای من کۆکردنەوەی کێشەکانی ژنان لەچوارچێوەی وەزارەتێکدا، لەخۆیدا خاڵێکی هەڵاوێردکارییە بۆ جیاکردنەوەی گرفتەکانی ژنان و سووککردنی ئەرکی سەرشانی حکوومەت و بێبەرپرسیبوونی، لەهەموو ئەو کەموکوڕی و کەمتەرخەمییانەی کە ژنان لەلایەنەکانیتری ژیان پێوەی دەناڵێنن، جگە لەوەی ئەوکات ئۆباڵی هەموو کەموکورییەکان دەخرێتە سەرشانی ئەو وەزارەتەی کە زۆربەی بەرپرسیارێتی کێشەو گرفتەکانی ژنانی دەکەوێتە ئەستۆ.

چونکە کێشەی ژنان تەنیا لەچوارچێوەی توندووتیژی و کوشتندا کۆ نابێتەوە. ڕاستە ئەمانە بەئەولەوییاتی کێشەکانی ژنان دادەنرێت، بەڵام لەهەمانکاتدا گرفتی نەبوونی کارەباو سووتەمەنی و دانەمەزراندنی دەرچووانی کۆلیژو پەیمانگەو نەبوونی یاسایەکی هاوچەرخ و مۆدێرن و کێشەی نەبوونی خزمەتگوزاری تەندروستی و نەخوێندەواری، نەڕەخسانی دەرەفەتی یەکسان بۆ کارکردنی ژنان لەبواری سیاسیدا و چەندین کێشەیتر لەکار و بەرنامەی هەموو وەزارەتەکانی حکوومەتدا بەشێکن لەگرفتە سەرەکییەکانی ژنان و دەبێت کار بۆ چارەسەر کردنیان بکرێت.

جگە لەوەش بەڕای من وەرگرتنی پۆستێکی گرنگی لەم شێوەیە پێویستی بەژنانی چاونەترس و بوێر دەبێت کە شانبەشانی ڕاپەڕاندنی کارەکانیان شەڕی کۆمەڵگاو کەلتوورو ئاینیش بکەن، کە چەندین ساڵە وەک دیوارێکی ئاسنین لەبەردەم ماف و ئازادییەکانی ژناندا وەستاوەتەوە.

بۆیە لێرەدا گرنگە ئەوە بڵێین دانانی ژمارەیەکی زۆر یان کەمی ژنان لەکابینەی نوێدا نابێتە خاڵی چارەسەری کێشەکانی ژن و گەیشتن بەیەکسانی ڕەگەزی، بۆیە پێویستە هەموو وەزارەتەکان وەک تۆڕێکی هاوبەش بۆ چارەسەری گرفتەکانی کۆمەڵگای کوردستان کار بکەن و کێشەی ژنیش یەکێکە لەگرفتەکانی کۆمەڵگاکەمان. بەڕای من لەم قۆناغەی ئێستای کوردستاندا، ئەوەی لەم کابینەیەدا گرنگە کاری بۆ بکرێت دانانی چەند کەسانێکی ڕۆشنبیرو شارەزایە لە هەموو پۆستەکان، کە بەهەموو شێوەیەک بڕوایان بەچارەسەری پرسی ژنان هەبێت و لەدژی جیاوازییە ڕەگەزییەکان بوەستنەوە، جا بۆیە فەرق ناکات ئەو کەسە ژن بێت یان پیاو.

www.netewe.com